

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysten edistämisen koulutusohjelma

Miia Kurttila

TYÖTTÖMÄN NUOREN YHTEISKUNNALLISTA OSALLISUUTTA EDISTÄVÄ
TOIMINTAMALLI

Opinnäytetyö 2014

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Terveyden edistämisen koulutusohjelma

KURTTILA, MIIA	Työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli
Opinnäytetyö	84 sivua + 1 liitesivu
Työn ohjaaja	Yliopettaja Eeva-Liisa Frilander-Paavilainen
Toimeksiantaja	Hamina - Kotka-alueen kuntakokeiluhanke
Toukokuu 2014	
Avainsanat	työtön, nuori, osallisuus, toimintamalli

Kehittämistutkimuksen tavoitteena oli kuvata työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli. Kehittämistutkimus toteutettiin kehittämistyönä ja siinä yhdistyivät tutkimus ja kehittäminen. Teoreettinen viitekehys hankittiin kirjallisuuskatsauksen avulla. Kirjallisuuskatsauksen aineisto hankittiin kahdesta sähköisestä tietokannasta ja internetin hakukoneiden avulla. Varsinais-Suomessa tuotetun Homma hankaan-materiaalipakin hyödyllisyyttä toimintamallin kuvaamisessa arvioitiin etsimällä kirjallisuushaun aineiston ja materiaalipakin väliltä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Kehittämistyön osana toteutettiin työttömien nuorten yksilö- ja ryhmäohjausprosessi. Ohjausprosessin aikana työttömiltä nuorilta ja asiantuntijoilta saatua tietoa yhdistettiin kirjallisuuskatsauksen tuloksena syntyneeseen teoreettiseen viitekehukseen. Kehittämistyön tuloksena syntyi työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli.

Toimintamalli sisältää yksilö- ja ryhmäohjausta ja siinä huomioidaan työttömän yksilöllisen elämäntilanteen ja ikävaiheen tuomat erityispiirteet. Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys ja hyvinvointi ovat yhteydessä työttömän osallisuuteen. Työttömän tuen ja ohjauksen tarve ammatinvalinnan ja työnhaun kysymyksissä varmistetaan. Ohjaamisen viitekehys on tavoitteellinen ja noudattelee motivoivaa ohjaustapaa. Siihen sisältyy jatkuva arviointi. Tavoitteellinen ohjaustapa varmistaa työttömän jatkosuunnitelman konkreettisuuden, realistisuuden, aikaan sitomisen, riittävän tuen ja ohjauksen jälkeisen seurannan.

Yhteiskunnallista osallisuutta edistävää toimintamallia voidaan hyödyntää työttömien palveluissa. Sitä voidaan käyttää työttömien nuorten lisäksi myös muiden työttömien osallisuuden edistämiseksi. Toimintamallia hyödynnettäessä tulee tunnistaa ikävaiheelle tyypilliset erityispiirteet ja huomioida ne ohjauksessa. Työttömän alentunut terveydentila ja heikentynyt stressinsietokyky voivat haitata ohjauksesta saatavaa hyötyä tai jopa heikentää työttömän terveydentilaa, joten ohjaukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja hyödyntää työttömän tilanteen arvioinnissa moniammatillista verkostoa.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	7
2	TYÖTTÖMÄN NUOREN PALVELUT KOTKASSA	9
3	KEHITTÄMISTYÖN TAVOITTEET	12
4	TIEDONHAKU KEHITTÄMISPROSESSILLE	13
	4.1 Kirjallisuuskatsauksen suunnitelma ja tutkimusongelmat	15
	4.2 Keskeiset hakusanat ja aiempien tutkimusten haku	16
	4.3 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit	18
	4.4 Alkuperäistutkimusten laadun arviointi	19
	4.5 Sisällönanalyysin toteutus	24
	4.6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset	25
5	YHTEISKUNNALLISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN	32
	5.1 Yhteiskunnallinen osallisuus	32
	5.2 18 - 29-vuotias nuori ja kehityshaasteet	35
	5.3 Nuoren osallisuutta edistävä toiminta	36
	5.4 Yhteiskunnallista osallisuutta edistävä ohjausprosessi	37
6	TYÖTTÖMÄN NUOREN YHTEISKUNNALLISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN KUNTAKOKEILUHANKKEEN KANSSA	39
	6.1 Kehittämistyö kuntakokeiluhankkeen kanssa	40
	6.2 18 - 29-vuotiaiden nuorten haku ohjausprosessiin	42
7	YKSILÖTAPAAMINEN ENNEN RYHMÄTAPAAMISIA	45
8	ENSIMMÄINEN RYHMÄTAPAAMINEN: TUTUSTUMINEN, TAVOITTEET JA TYÖTTÖMYYDEN YHTEYS TERVEYTEEN	46
	8.1 Ensimmäisen tapaamisen toiminnallinen menetelmä	46
	8.2 Ensimmäisen ryhmätapaamisen onnistuminen	49
9	TOINEN RYHMÄTAPAAMINEN: MINÄKUVA - SUHDE ITSEEN JA YMPÄRISTÖÖN	49

9.1 Toisen tapaamisen toiminnallinen menetelmä	50
9.2 Toisen ryhmätapaamisen onnistumisen arviointia	51
10 KOLMAS RYHMÄTAPAAMINEN: AMMATINVALINTA	51
10.1 Kolmannen tapaamisen toiminnalliset menetelmät	51
10.2 Kolmannen tapaamisen onnistumisen arviointia	52
11 NELJÄS RYHMÄTAPAAMINEN: TYÖNHAKU	52
11.1 Neljännen tapaamisen toiminnalliset menetelmät	53
11.2 Neljännen tapaamisen onnistumisen arviointia	53
12 VIIDES RYHMÄTAPAAMINEN: TYÖHAASTATTELU	54
12.1 Viidennen tapaamisen toiminnalliset menetelmät	54
12.2 Viidennen tapaamisen onnistumisen arviointia	54
13 KUUDES RYHMÄTAPAAMINEN: JATKOSUUNNITELMA JA PALAUTE	55
13.1 Kuudennen tapaamisen toiminnallisuus	55
13.2 Kuudennen tapaamisen onnistumisen arviointia	55
14 YKSILÖTAPAAMINEN RYHMÄTAPAAMISTEN JÄLKEEN	56
14.1 Nuorten palaute ryhmäohjauksen jälkeen	56
14.2 Nuorten jatkosuunnitelmat ryhmäohjauksen jälkeen	58
15 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET	58
15.1 Toimintamallin syntyminen	58
15.2 Homma hanskaan-materiaalipakin hyödyntäminen toimintamallin kuvaamisessa	60
15.3 Nuorten ohjautumisen haasteet	60
15.4 Nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden osatekijät	61
16 KEHITTÄMISTYÖN ONNISTUMISEN ARVIOINTIA	64
17 POHDINTA	66
17.1 Kehittämistyön luotettavuus	69
17.2 Kehittämistyön eettisyys	70
17.3 Kehittämistyön keskeiset tulokset ja kehittämissuhteet	72

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1. Ryhmätapaamisten aiheisällöt nuorille

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Nuorisotyöttömyys on noussut ennennäkemättömän korkealle tasolle erityisesti Itä- ja Etelä-Euroopan maissa. EU:n työllisyys- ja sosiaalinaluekohtia käsittelevässä mietinnössä korostetaan, että nuorisotyöttömyys ja toimeettomuus jatkavat Euroopassa kasvuaan. Parlamentin päämääränä on nuorisotyöttömyyden voittaminen. Jäsenmaita pyydetään kehittämään kokonaisvaltaisia strategioita nuorille, jotka eivät työskentele, opiskele tai kouluttaudu. (Euroopan parlamentti 2012.)

Suomessa oli työ- ja elinkeinotoimiston (2014) mukaan tammikuun lopussa 327 600 työtöntä työnhakijaa. Luku on 35 100 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden määrä nousi tammikuussa edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta kaikkien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) alueella. Tammikuun lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 42 900, mikä on 3 900 enemmän kuin edellisen vuoden tammikuussa. Nuorten työttömyys laski joulukuusta 1300:lla. Alle 20-vuotiaita oli työttömänä 7 700.

Suomen hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite nuorisotakuusta. Nuorisotakuun tulee taata jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi jäämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat käynnistäneet toimet nuorisotakuun toteuttamiseksi. EU:n työministerit hyväksyivät helmikuussa 2013 EU:n laajuisen suosituksen nuorisotakuusta. Komission suositus noudattelee pitkälti Suomen nuorisotakuun mallia. (STM 2013.)

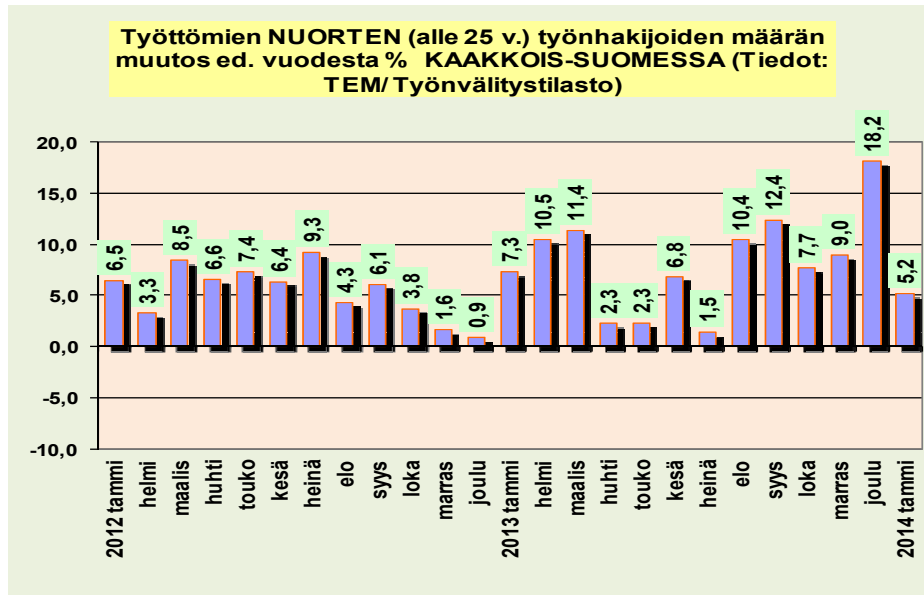
Nuorten yhteiskuntatakuu - työryhmä on tunnistanut nuorten koulutuksen, työllistymisen ja osallisuuden mittavat ongelmat yhteiskunnassa. Yhteiskuntatakuusta on tarkoitus kehittyä kokonaisvaltainen, kattava ja vaikuttava toimintamalli, jonka avulla kaikki nuoret saadaan koulutukseen ja työelämään. Viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja nuorten yhteisvastuu on välttämätöntä yhteiskuntatakuun onnistumiselle. Suomen nuorisotakuu perustuu Public-Private-People-Partnership -malliin, jossa nuoret ovat aktiivisia toimijoita ja oman tulevaisuutensa tekijöitä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.)

Suomen heikentyvä huoltosuhte ja nuorten ja työikäisten määrän vähentyminen lisää päättäjien kiinnostusta nuorten työasenteita kohtaan. Nuorten saaminen sosiaalietuuksien nauttijoista niiden maksajiksi ei ole kiinni ainoastaan työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamisesta, vaan myös asenteista työn tekemistä kohtaan. Nuorten työ- ja koulutusasenteet ovatkin olleet nuorisobarometrin pysyviä teemoja. Syrjäytymiskeskusteluun liittyen on kiinnostavaa tarkastella nuorten muuttuvaa suhdetta koulutukseen. Asiantuntijat ovat yhtä mieltä koulutuksen yhteydestä syrjäytymisen ehkäisijänä. On huomion arvoista, että yhä harvempi nuori uskoo koulutuksen parantavan työnsaantimahdollisuuksia tai työelämässä pysymisen edellyttävän jatkuvaa kouluttautumista. Muutos on tapahtunut vuosituhaten taitteessa, jolloin myös huonommin koulutetut nuoret työllistyivät. Asenteiden ja työvoimatilastollisten tietojen välillä on kuitenkin olemassa epäsuhtaa, sillä vaikka nuoret kyselyissä uskovat toisen asteen ammatillisella koulutuksella olevan enemmän kysyntää työmarkkinoilla kuin korkeakoulutuksella, on heikommin koulutettujen työttömyysriski selvästi suurempi. (Suurpää 2009, 50.)

Hallitusohjelmaan on sisällytetty työ- ja elinkeinoministeriön kuntakokeilu. Sen tarkoituksena on löytää rakennetyöttömyyden alentamiseksi paikalliseen kumppanuuteen perustuvia työmarkkinoille integroinnin malleja. Keskeistä on uusien palvelujen ja toimintamallien kehittäminen ja käyttöönotto. Kuntakokeiluhankkeessa ovat mukana myös Hamina ja Kotka. Hamina - Kotka-alueella HaKo-hankkeeksi nimetyn hankkeen tavoitteena on luoda polku pitkäaikaistyöttömyydestä palkkatyöhön avoimille työmarkkinoille, kehittää työllistämiseen uusia toimintamalleja, linkittää yritykset ja yhteisöt mukaan kokeiluun ja mallintaa oppisopimuksen käyttö alueella. Hankkeen tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa koulutusta asiakkaiden tarpeisiin, kehittää yritysten ja kuntien henkilöstöille ohjausmalli kouluttamalla ja konsultoimalla henkilöstöä kohderyhmän ohjaamisen varmistamiseksi ja valmistella yhteistyömalli yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. HaKo-Kuntakokeiluhanke toteuttaa kolmea kehittämiskokonaisuutta, mitkä ovat: 1. Viranomaisyhteistyöselvitys, 2. Henkilökohtainen ohjausmalli ja 3. Työpaikkaohjausmalli. (Haminan kaupunki 2013.)

Kaakkois-Suomen elinkeino-, ympäristö- ja liikenneviraston (2014) mukaan työttömien työnhakijoiden määrä on lisääntynyt Kymenlaaksossa 9,3 % vuoden 2013 tammikuusta. Koko maassa työnvälitystilaston mukainen työttömien määrän kasvu oli 12 %. Pitkäaikaistyöttömyys kasvoi saman verran kuin kokonaistyöttömyys. Nuorten työttömyys kasvoi Kymenlaaksossa. Työttömien työnhakijoiden määrä kasvaa edel-

leen, mutta kasvuvauhti ei ole kiihtynyt. Kuvassa 1. on alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrän muutos edellisestä vuodesta Kaakkois-Suomessa.

Kuva 1. Kaakkois-Suomen ELY-keskus. Tammikuun työllisyyskatsaus 1/2014. Työttömien nuorten (alle 25 v.) työnhakijoiden määrän muutos.

Kehittämistutkimuksen aihe saatiin Hamina-Kotka-kuntakokeiluhankkeelta. Kehittämistutkimuksessa yhdistettiin kehittäminen ja tutkimus. Kehittämistutkimuksessa karotettiin työttömän nuoren palveluverkosta ja sen toimintaa Kotkassa, ja kuvattiin työttömän yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli. Työn tilaaja voi hyödyntää tuloksia kehittäessään nuorten työllistymistä edistäviä palveluja Kotkan alueella.

2 TYÖTTÖMÄN NUOREN PALVELUT KOTKASSA

Nuorisolaki (72/2006) koskee alle 29-vuotiaita ja sen tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Kunnassa on lain mukaan oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Kotkan kaupungissa toimii yhdeksän kaupunginvaltuuston valitsemaa lautakuntaa. Lasten ja nuorten lautakunnan tehtävänä on kehittää lasten ja nuorten palveluiden vastuualueen toimintaa, taloutta ja organisaatiota, ohjata ja valvoa niiden suunnittelua ja toteutusta sekä seurata toiminnan tuloksia. Lautakunta huolehtii tarpeellisesta yhteistyöstä muiden vastuualueiden ja

ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Lautakunnan alaisena valmistelu- ja täytäntöönpanoyksikkönä toimii lasten ja nuorten palveluiden vastuualue. (Kotkan kaupunki 2014.)

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2014) on laatinut nuorisotakuun toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelmassa avataan nuorisotakuun eri osalualueita ja toimia, ELY-keskuksen toimintaa nuorisotakuun toteutuksessa ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Toimintasuunnitelman mukaan nuorisotakuussa on tärkeää nuorten kuuleminen ja osallisuuden mahdollistaminen.

Nuorisolain 7. b §:n mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuun ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivään nuorisotyöhön kuuluu olennaisesti yhteistyö palveluverkoston toimijoiden kanssa. Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai usemmat kunnat yhdessä. Kotkassa etsivän nuorisotyön palvelut hankitaan Etelä - Kymenlaakson ammattiopiston Rannikkopajoilta (Kotkan kaupunki 2014).

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) tuli voimaan vuoden 2013 alussa. Sen mukaan työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja asiakas arvioivat asiakkaan palvelutarpeen yhdessä. Arvion perusteella tarjotaan julkisia työvoima- ja yrityspalveluja, jotka parhaiten turvaavat osaavan työvoiman saatavuutta ja mm. edistävät sijoitumista avoimille työmarkkinoille. Mikäli asiakkaan palvelutarve edellyttää muita kuin julkisia työvoima- ja yrityspalveluja tai jos palvelun järjestämisvastuu on muulla viranomaisella tai taholla, työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on annettava asiakkaalle tietoa muista palvelumahdollisuuksista sekä tarvittaessa ohjattava asiakas muun viranomaisen tai palvelun järjestäjän palvelujen piiriin yhteistyössä näiden

kanssa. Lain 6. § mukaan työllistymissuunnitelman laatimisesta ja tarkistamisesta määritellään työttömän oikeudesta työllistymis- ja aktivointisuunnitelmaan. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2013.)

Kotkan - Haminan seudun työvoiman palvelukeskus Väylä on työ- ja elinkeinotoimiston ja seudun kuntien Kotka, Hamina, Virolahti, Pyhtää, Miehikkälä ja Kelan muodostama asiantuntija- ja palveluverkosto. Palvelukeskuksen tehtävänä on tukea asiakkaan työnhakua ja elämänhallintaa ja tarjota monipuolisia kuntouttavia ja aktivoivia toimenpiteitä. Tavoitteena on monitoimijaisesti sekä selvittää ja poistaa asiakkaan työllistymisen esteitä, että parantaa hänen työmarkkina- ja elämäntilanteensa ja edistää arjessa selviytymistä. Ensisijaisena tavoitteena on työllistyminen, mutta työskentelyn tulos voi olla myös koulutus, kuntoutus tai eläke. Asiakkaat ohjautuvat työvoiman palvelukeskuksen työvoimatoimiston tai sosiaalitoimiston kautta arvioinnin perusteella. Palvelukeskus Väylän moniammatillinen nuorten tiimi on tarkoitettu alle 25-vuotiaille asiakkaille. (Kotkan - Haminan seudun työvoiman palvelukeskus 2013.)

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) velvoittaa kunnat järjestämään *kuntouttavaa työtoimintaa*. Tavoitteena on parantaa pitkään työttömänä olleen asiakkaan työllistymismahdollisuuksia ja elämänhallintaa. Kaupunki sijoittaa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita omiin toimipisteisiinsä ja erillisellä sopimuksella esim. yhdistyksiin ja säätiöihin. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat tulevat työ- ja elinkeinotoimistosta tai ovat palvelukeskuksen asiakkaana. Heidän toimeentulonaan on joko työmarkkina- tai toimeentulotuki. Kuntouttavan työtoiminnan aikana asiakkaalle maksetaan 9 €:n toimintarahaa/ylläpitokorvaus työssäolopäiviltä ja mahdollinen matkakorvaus. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkailta on oikeus maksuttomiin uimahallikäynteihin. (Kotkan kaupunki 2013.)

Työkokeilu on työpaikalla järjestettävä työllistymistä edistävä palvelu. Sen tavoitteena on selvittää asiakkaan ammatinvalinta- ja uravaihtoehtoja tai tukea paluuta työmarkkinoille. Työkokeilun avulla voidaan etsiä sopiva työ- ja koulutusvaihto, jos asiakkaalta puuttuu ammatillinen koulutus tai kyseessä on alan tai ammatin vaihto. Työkokeilun tavoitteena on selvittää, kiinnostaako ala tai ammatti. Työkokeilua käytetään myös sen selvittämiseksi, kykeneekö asiakas tietyn alan tai ammatin mukaiseen työhön vammastaan tai sairaudestaan huolimatta. (Kotkan kaupunki 2013.)

Työpaja on alle 25-vuotiaiden nuorten työpaikka, jossa voi olla työharjoittelijana, työssäoppijana tai kuukausipalkkaisena työntekijänä. Pajalle hakeudutaan TE-toimiston kautta. Pajat tarjoavat vuosittain työvalmennuspaikan noin 350 nuorelle. Tavoitteena on tarjota nuorille työkokemusta, työssäoppimista, koulutusta ja tukea oman uran suunnittelussa. Pajoilla tehdään monipuolisia työtehtäviä ja opitaan työelämässä tarvittavia taitoja. Työjakson aikana mm. laaditaan tulevaisuuteen suuntaava henkilökohtainen suunnitelma. Työpajoilla voi suorittaa ammatillisen oppilaitoksen työharjoittelua tai aineosuuksia. Suoritukset voi myöhemmin opiskelussa lukea hyväksi. Lisäksi pajoilla voi suorittaa käsi- ja taideteollisten oppilaitosten harjoitteluja. (Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitos 2013.)

ESTER eli Etelä-Suomen terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen hanke toteutettiin osana kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon KASTE-kehittämishjelmaa vuosina 2011-2013. Hankkeessa tuotettiin kotkalaisille nuorille palvelukartta. Palvelukartta löytyy Kotkan kaupungin internetsivuilta. Palvelukarttaan on koottu keskeiset tahot, joiden palveluita nuori voi hyödyntää ollessaan opiskelija, työssä tai työtön (Kotkan kaupunki 2014).

3 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITTEET

Kehittämistutkimuksessa yhdistyvät tutkimus ja kehittäminen. Kyseessä on monimetelmäinen tutkimusote, mikä ei pyri yleistämään. Kehittämistutkimuksen tuloksena saadaan muutos entiseen. Vaiheittain etenevä muutosprosessi ja sen toteuttaminen voidaan siirtää vastaavaan toimintaympäristöön, mutta ei tulosta sellaisenaan. (Kanonen 2012, 19, 43.)

Päätavoitteena oli kuvata 18 - 29-vuotiaan työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli. Yhteiskunnallisella osallisuudella tarkoitettiin nuorten aktiivisuuden ja toimijuuden lisääntymistä omassa elinympäristössään. Toimintamallia kuvatessa arvioitiin aiemmin Varsinais-Suomessa tuotetun Homma hanskaan materiaalipakin hyödyllisyyttä työttömien ohjaamisessa. Kehittämistyö toteutettiin yhteistyössä Hamina - Kotka-seudun HaKo-kuntakokeiluhankkeen kanssa.

Tavoitteiden saavuttamiseksi tuli:

1. Selvittää millainen nuorten työllisyyspalvelujen nykytilanne on Kotkassa
2. Tehdä kirjallisuuskatsaus näyttöön perustuvan tiedon hankkimiseksi
3. Suunnitella ja toteuttaa työttömien nuorten yksilö- ja ryhmäohjausmalli kirjallisuuskatsauksen tulosten, nuorten tarpeiden, ohjaajien asiantuntijuuden perusteella
4. Vahvistaa yksilö- ja ryhmäohjauksen avulla nuorten osallisuuden osatekijöitä
5. Tukea ja ohjata nuoria jatkosuunnitelman laatimisessa kohti opintoja tai työelämää
6. Arvioida yksilö- ja ryhmäohjauksen onnistumista
7. Hyödyntää kirjallisuuskatsauksen tuloksia ja kehittämistyön tuloksia kuvatessa työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävää toimintamallia.

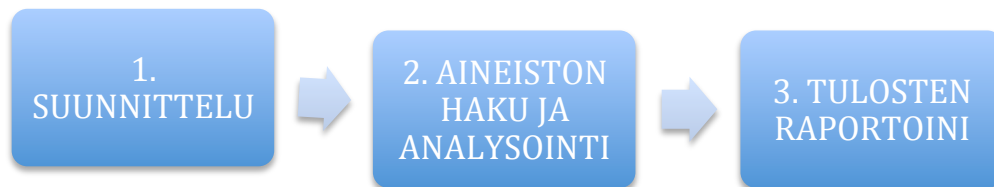
4 TIEDONHAKU KEHITTÄMISPROSESSILLE

Kehittämistutkimuksen tarkoituksena oli kuvata toimintamalli työttömän nuoren yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi. Kehittämistutkimuksessa käytettiin monimenetelmäistä tutkimusotetta eli yhdistettiin eri tutkimusmenetelmiä. Kanasen (2012, 19) mukaan kehittämistutkimuksessa on aina taustalla teoria, johon kehittämisessä nojataan. HaKo-hankkeelta saatiin käyttöön Homma hanksaan-ohjausmallin materiaalipakki, jota haluttiin hyödynnettävän toimintamallin kuvaamisessa.

Yksilöohjauksen materiaalipakki suunniteltiin, kehitettiin ja pilotoitiin vuosina 2010 - 2012 nuorten työllistymistä tukevien palvelujen kehittämisprojektissa, mikä sai Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämää ESR-rahoitusta. Projektin kohderyhmänä olivat Salon seudulla asuvat työttömät alle 30-vuotiaat nuoret. Materiaalipakki pilotoitiin nuorten kanssa palvelemaan työllistymisen ja osaamisen kehittämisen parissa työskenteleviä toimijoita, jotka kohtaavat työssään nuoria asiakkaita. (Euroopan sosiaalirahasto 2013.)

Kirjallisuudesta haettiin tietoa nuorten työttömyydestä ja nuoruuden kehityshaasteista, työttömyyden yhteyksistä hyvinvointiin ja terveyteen sekä nuorten osallisuutta edistävästä tekijöistä ja toimintamallista. Kirjallisuuskatsauksen avulla saatiin käsitys siitä paljonko aiheesta on olemassa tutkimustietoa ja millaista se on sisällöltään ja menetelmiltään. Kirjallisuuskatsaus etenee suunnittelusta raportointiin vaiheittain. Syste-

maattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheet on kuvattu alla olevassa kuvassa 2. Vaiheet ovat pääpiirteissään: 1. suunnittelu, 2. katsauksen aineistohaun tekeminen hakuineen ja analysointeineen ja 3. katsauksen tulosten raportointi. Jokainen vaihe on tarkkaan määritelty ja vaiheiden kirjaaminen tehdään huolellisesti, virheiden mahdollisuuden minimoimiseksi ja katsauksen toistamiseksi myöhemmin uudelleen. Mikäli tehdystä suunnitelmasta poiketaan, tulee sekin kirjata, jotta kirjallisuuskatsaus olisi toistettavissa. (Johansson 2007, 3 - 5; Kääriäinen & Lahtinen 2006, 39.) Kirjallisuushaun tietoa verrattiin Homma hanskaan-materiaalipakin aihesisältöihin. Vertailemalla yhtäläisyyksiä ja eroja materiaalipakin ja kirjallishaun tulosten välillä pyrittiin löytämään vastaus materiaalipakin hyödyntämiseen nuorten osallisuutta edistävän toimintamallin kuvaamiseksi.

Kuva 2. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet (Johansson 2007, 3 – 5; Kääriäinen & Lahtinen 2006, 39)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan (2009, 177) on pohdittava kerätäänkö aineisto itse vai onko olemassa valmiita aineistoja. Aineistoa ja aineistonkeruumenetelmiä pohdittaessa valinnat tulee tehdä tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimusongelmiin peilaten (Kylmä & Juvakka, 2007, 57). Kehittämistyössä aineistoa hankittiin aikaisemman tutkimustiedon lisäksi mm. virallisista tilastoista ja rekistereistä, tilastotietokannoista, Homma-hanskaan-materiaalipakista ja kehittämistyöhön osallistuvilta nuorilta ja asiantuntijoilta. Aineistonkeruumenetelmää valittaessa oli mietittävä, mikä on oleellista tietoa, miten sitä haetaan ja miten sitä voi hyödyntää parhaiten. Eri aineistonkeruumenetelmien vahvuudet ja rajoitukset tuli myös tunnistaa ja niitä on kyettävä arvioimaan suhteessa oman tutkimuksen tarkoitukseen. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan mahdollisimman avoimesti kysymällä, mitä tämä aineisto kertoo tutkittavasta ilmiöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 64, 66.)

4.1 Kirjallisuuskatsauksen suunnitelma ja tutkimusongelmat

Kirjallisuuskatsauksen suunnitteluvaihe on tärkein vaihe. Se ohjaa tiedonhaun prosessin etenemistä, vähentää systemaattista harhaa ja varmistaa tieteellisen täsmällisyyden. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 39.) Tutkimussuunnitelmassa määritellään kirjallisuuskatsauksen tutkimusongelmat. Tutkimusongelmien avulla rajataan se, mihin systemaattinen kirjallisuuskatsaus pyritään vastaamaan. Täsmällisten tutkimusongelmien avulla systemaattinen kirjallisuuskatsaus rajataan riittävän kapealle alueelle, jotta aiheen kannalta keskeinen kirjallisuus tulee hyvin huomioituksi. (Johansson 2007, 47; Kääriäinen & Lahtinen 2006, 40.) Kirjallisuuskatsauksella haettiin vastausta tutkimusongelmiin:

- 1) Miten Homma hanskaan-yksilöohjauksen materiaalipakin sisältöä voidaan hyödyntää 18 - 29-vuotiaiden työttömien nuorten yhteiskunnallista osallisuutta edistävän toimintamallin kehittämisessä?

Alaongelmat:

Mitä yhtäläisyyksiä materiaalipakin sisällössä ja aiemmissa tutkimuksissa on?

Mitä eroavaisuuksia materiaalipakin sisällössä ja aiemmissa tutkimuksissa on?

- 2) Millainen on 18 - 29-vuotiaan työttömän yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli?

Alaongelmat:

Mikä on toimintamalli?

Mitä tarkoitetaan yhteiskunnallisella osallisuudella?

Mitkä tekijät edistävät nuorten yhteiskunnallista osallisuutta?

Tutkimusongelmien määrittämisen jälkeen tuli määritellä menetelmät ja sisäänotto-kriteerit alkuperäistutkimusten keräämiseksi. Valittujen alkuperäistutkimusten laatu-kriteerit ja menetelmät tuli määritellä tehtävälle synteisille. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 39.)

4.2 Keskeiset hakusanat ja aiempien tutkimusten haku

Hakuprosessi on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kriittinen vaihe, sillä siinä tehdyt virheet antavat epäluotettavan kuvan aiheen olemassa olevasta näytöstä. Jotta hakustrategiaa voidaan pitää tieteellisesti pätevänä, tulee se dokumentoida huolellisesti. Huolellisesti tehdyn dokumentoinnin avulla kirjallisuuskatsaus voidaan myös toistaa. (Johansson ym. 2007, 49-50.)

Kehittämistyössä aineistoa haettiin sähköisesti ja manuaalisesti. Aineistohakua tehdessä sitä analysoitiin sisällöllisesti vastaamaan tutkimusongelmiin. Tutkimusaineistoa arvioitiin laadullisesti täyttämään sille asetetut valintakriteerit (Johansson ym. 2007, 6 - 7).

Käytetyt tiedonhakuvälineet valittiin harkitusti ja esihakuja tehtiin syksyn 2013 aikana. Samalla testattiin eri hakusanoja. Alkuperäistutkimusten haku tulee tehdä systemaattisesti ja kattavasti tietolähteistä, joista saadaan tai uskotaan saatavan tutkimuskysymyksiä vastaavaa tietoa (Johansson ym. 2007, 58).

Menetelmäoppaiden mukaan hakuprosessi tulee edetä tutkimusongelmien mukaisessa järjestyksessä. Tutkimusongelmat ohjaa valittuja hakusanoja. Toisin sanoen jokaista tutkimusongelmaa kohden tulee suorittaa omia hakuja. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 40.)

Tiedonhaku tehtiin hakusanoilla tai niiden lyhennemillä tammi - maaliskuussa 2014. Hakua täydennettiin vielä huhtikuussa 2014. Lyhennettäessä hakusanoja käytettiin hakukoneen vaatimaa lyhennysmerkkiä. Hakukoneina käytettiin Nelli-tiedonhakuportaalia ja Arto-hakukonetta. Lisäksi tietoa haettiin internetistä Google-hakukoneen avulla, nuorisotutkimusseuran sivuilta ja työ- ja elnikeinoministeriön sivuilta.

Nelli-tiedonhakuportaalien kautta voi käyttää Kymenlaakson ja Mikkelin ammattikorkeakoulujen kirjasto- ja oppimisteknologiapalveluiden tarjoamia tietokantoja ja verkkoaineistoja. Suurin osa aineistoista on käytettävissä vain Kymenlaakson ammattikorkeakoulun verkossa ja osa aineistoista on vapaasti käytettävissä. Arto on suomalaisten artikkeleiden viitetietokanta. Se sisältää aineistoa yli neljästä sadasta aikakauslehdestä. (Johansson ym. 2007, 29 - 30.)

Artossa hakukriteereitä olivat: 1) sanahaku, 2) viimeiset viisi vuotta, 3) julkaisumaa Suomi, 4) aineistona elektroninen aineisto ja 5) kieli Suomi. Hakusanoja ollessa useampia käytettiin välissä ”and”-komentoa, jolloin saatiin kaikki viitteet, joissa molemmat tai kaikki hakusanat esiintyivät, tai ”or”-komentoa, jolloin saatiin vaihtoehtoisia viitteitä. Hakusanoja katkaistiin ?-merkillä, jolloin sanalyhennelmästä saatiin eri vaihtoehtoja. Esimerkiksi sanasta tyött* saatiin hakutuloksina muun muassa työttömyys, työttömän, työttömyyteen.

Nelli - portaalissa hakukriteereitä olivat 1) monihaku, 2) sanahaku, 3) opinnäytteet ja tutkielmat / yliopistot, 4) aikarajaus 2009-2014 ja 5) asiasanojen synonyymit käytössä. Hakusanoja katkaistiin, jolloin sanalyhennelmästä saatiin useita eri vaihtoehtoja.

Seuraavassa taulukossa 1. esitetään tehdyt haut Arto- ja Nelli-hakukoneilla. Jokaisen haun kohdalla on käytetyt hakusanat tai niiden lyhennelmät. Myös hakukriteerit kuvataan. Viimeisessä sarakkeessa ilmoitetaan löydettyjen ja hyväksytyjen aineistojen lukumäärät. Hyväksytyin aineiston karsintaa tehtiin ensin otsikon ja sen jälkeen tiivistelmän perusteella. Samoja hakusanoja ja niiden eri muotoja käytettiin, kun aineistoa haettiin Nelli- ja Arto-hakukoneiden lisäksi internetistä.

Taulukko 1. Tiedonhaun kriteerit ja löydetyt aineistot

Haku-portaali	Hakusanat ja muut kriteerit	Löydetty/hyväksytyt
Nelli-portaali	Monihaku: Sanahaku: Nuor? Ja tyött? Aihealueet: Opinnäytteet / tutkielmat / yliopistot -aikarajaus: 2009- 2014-asiasanojen synonyymit käytössä	15 / 6
Nelli-portaali	Monihaku: Sanahaku: Tyött? Ja osall? Aihealueet: Opinnäytteet / tutkielmat / yliopistot -aikarajaus: 2009- 2014-asiasanojen synonyymit käytössä	5 / -
Nelli-portaali	Monihaku: Sanahaku: Nuor? Ja osall? Aihealueet: Opinnäytteet / tutkielmat / yliopistot -aikarajaus: 2009- 2014-asiasanojen synonyymit käytössä	21 / 3
Nelli-portaali	Monihaku: Sanahaku: Nuor? Ja hyvin? Aihealueet: Opinnäytteet / tutkielmat / yliopistot -aikarajaus: 2009- 2014-asiasanojen synonyymit käytössä	25/-
Arto	Tyött? or nuor? And osall? -viimeiset 5 vuotta, Hakutyypit: sanahaku -kieli: Suomi Julkaisumaa: Suomi Aineisto: elektroninen aineisto	29/2
Arto	Nuor? and sosiaal? And osall? -viimeiset 5 vuotta -kieli: Suomi-julkaisumaa: Suomi -aineisto: elektroninen aineisto	1 / 1

4.3 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Kirjallisuuskatsaukseen hyväksyttävälle alkuperäistutkimukselle määritellään tarkat sisäänottokriteerit. Ne tulee kuvata tarkasti ja täsmällisesti. Niiden on oltava johdonmukaiset ja tarkoituksenmukaiset tutkittavan aiheen kannalta. (Johansson 2007, 48; Stolt & Routasalo 2006, 59.) Sisäänottokriteerit laaditaan tutkimuskysymysten perusteella ja niiden avulla rajataan alkuperäistutkimusten tutkimusmenetelmiä, kohdetta, tuloksia ja laatua. Hyväksyttävien ja poissuljettavien tutkimusten valinta perustuu siihen, vastaavatko haussa löytyneet tutkimukset asetettuja sisäänottokriteerejä. Taulukossa 2 on määritelty kirjallisuushaun sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Kirjallisuushaun kriteerit valituille tutkimuksille olivat: viisi vuotta vanhat ja sitä tuoreemmat pro gradu- ja väitöskirjatasoiset tutkimukset ja suomen- ja englanninkieliset tieteelliset julkaisut ja artikkelit.

Kirjallisuushaun sisäänottokriteereiksi määritettiin seuraavat kriteerit:

- 1) Otsikosta tuli löytyä ainakin yksi hakusanoista.
- 2) Aikarajaus määritettiin: hyväksyttiin viisi vuotta ja sitä tuoreemmat tutkimukset.
- 3) Tutkimus tai julkaisu oli saatavissa internetistä tai se oli tilattavissa Kymenlaakson Kyytikirjaston kautta.
- 4) Tutkimuksen sisältö oli aiheen kannalta hyödyllinen ja vastasi tutkimuskysymyksiin.
- 5) Tutkimus oli tieteellinen artikkeli tai alkuperäistutkimus, pro gradu - tutkimus tai väitöskirja.

Kirjallisuushaun poissulkukriteerit määritettiin seuraavasti:

1. Tutkimuksen otsikosta ei löytynyt mitään hakusanoista.
2. Aineisto ei ollut tieteellinen tai oli ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.
3. Aineistoa ei saatu kokonaan.
4. Aineisto ei ollut saatavissa Kymenlaakson Kyytikirjaston tietokannoista eikä se ollut kaukolainattavissa.
5. Tutkimus ei ollut aiheen kannalta hyödyllinen.
6. Tutkimus oli vanhempi kuin viisi vuotta.

Taulukko 2. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Otsikosta tulee löytyä ainakin yksi hakusanoista.	Tutkimuksen otsikossa ei ole yhtäkään hakusanoista.
Julkaisu on tieteellinen tutkimus tai alkuperäistutkimuksen tuloksia käsittelevä artikkeli.	Julkaisu ei täytä tieteellisen artikkelin kriteerejä tai artikkeli ei perustu tutkimukseen.
Julkaisu on saatavissa kokonaisuudessaan Kymenlaakson Kyytikirjaston tietokannoista on kaukolainattavissa.	Julkaisu ei ole saatavissa kokonaan.
Kansainväliset artikkelit ovat saatavissa Kymenlaakson Kyytikirjaston kirjaston tietokannoista tai kaukolainattavissa.	Artikkeli ei ole saatavissa Kymenlaakson Kyytikirjaston tietokannoista eikä se ole kaukolainattavissa.
Julkaisun sisältö on hyödyllinen tutkittavan aiheen kannalta.	Julkaisun sisältö ei ole hyödyllinen tutkittavan aiheen kannalta.
Julkaisu on vuodelta 2009 tai sitä uudempi.	Julkaisu on vanhempi kuin viisi vuotta.

4.4 Alkuperäistutkimusten laadun arviointi

Kirjallisuuskatsaukseen otettuja tutkimuksia ja niiden luotettavuutta arvioitiin koko kehittämisprosessin ajan. Lähdemateriaalin valinnassa tarvitaan harkintaa eli lähdekritiikkiä. Lähteiden valinnassa tuli pyrkiä kriittisyyteen. Lähteiden valintaa koskevaa harkintaa tehtiin muun muassa kirjoittajaan, lähteen ikään ja alkuperään, hyödyllisyyteen ja luotettavuuteen liittyen. (Hirsjärvi ym. 2009, 109 - 110.)

Katsauksen toinen vaihe oli aineiston kerääminen. Aineistoa kerätessä sitä analysoitiin sisällöllisesti vastaamaan tutkimusongelmiin. Tutkimusaineistoa kerätessä sitä arvioitiin laadullisesti täyttämään asetetut sisäänottokriteerit (Johansson et al. 2007, 6 - 7). Käytetyt tiedonhakuvälineet valittiin harkitusti ja esihakuja tekemällä. Esihakuja tehtiin syksyn 2013 aikana ja samalla testattiin hakusanoja. Alkuperäistutkimusten haku tehtiin systemaattisesti ja kattavasti sellaisista tietolähteistä, joista saatiin tutkimusongelmia vastaavaa tietoa. (Johansson ym. 2007, 58.)

Menetelmäkirjallisuuden mukaan hakuja tuli suorittaa tutkimuskysymysten mukaisesti järjestyksessä ja antaa kysymysten ohjata valittuja hakusanoja. Jokaista tutkimuskysymystä kohden tuli suorittaa omia hakuja. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 40.)

Taulukko 3. Kirjallisuuskatsaukseen valitut alkuperäistutkimukset

Tekijä, tutkimus, paikka, vuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Menetelmä
Vastamäki, Jaana. Väitöskirja. Koherenssin tunne ja työttömyys. Kuopion yliopisto. 2010.	Väitöstutkimus selvitti koherenssin tunteen eli elämänhallinnan roolia työttömien hyvinvoinnissa ja uudelleentyöllistymisessä sekä sitä, miten yksilöitä tukevat interventiot muuttivat koherenssin tunnetta.	Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusotetta. Tutkimukseen vastasivat Itä-Suomessa työhön paluuta tukeviin interventiohankkeisiin osallistuneet työttömät työnhakijat.
Ketelä, Juha-Matti. Väitöskirja. Kiskot vievät elämään – ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita. Itä-Suomen yliopisto. 2012.	Tutkimus kuvasi ammatillisesti ja koulutuksellisesti haastavassa elämäntilanteessa olevien nuorten yksilöllisiä kokemuksia, ajatuksia ja tunteita tutkimustehtävän mukaisesti teemoihin liittyen. Suurin osa nuorista on toisenasteen koulukeskeyttäjiä, jotka eivät ole keskeyttämisen jälkeen hakeutuneet töihin tai opiskelemaan. Osalta puuttui myös peruskoulun päättötodistus.	Tutkimusaineisto perustui 19 ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa olevan, iältään 17 – 25 -vuotiaan nuoren haastatteluihin ja heille osoitettuihin kyselyihin. Haastatelluista nuorista yhdeksän oli tyttöjä ja kymmenen poikia. Aineiston analyysimenetelminä käytettiin teemoittelua ja tyypittelyä.
Wrede-Jäntti, Matilda. Väitöskirja. Pengarna eller livet? - En kvalitativ och longitudinell studie om långtidsarbetslösa unga i ett aktörsperspektiv. Rahat vai henki? - Kvalitatiivinen seuranta tutkimus nuorista työttömistä toimijanäkökulmasta. Helsingin yliopisto. 2010.	Tutkimuksessa selvitettiin miten nuoret arvostavat palkkatyötä ja työttömyyttä ja miten yhteiskunnan tarjoamat tukitoimet ja vaatimukset sopivat yhteen heidän toiveidensa ja todellisuuskäsityksensä kanssa.	Kvalitatiivisessa tutkimuksessa seurattiin 36 työtöntä helsinkiläisnuorta 10 vuoden ajan.
Jetsu, Piritta. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. Aina ne yrittää auttaa. Tampereen yliopisto. 2009.	Tutkimus etsi vastauksia siihen, mitä työttömät alle 25-vuotiaat ammattikouluttamattomat nuoret kertovat asiakkuudestaan sosiaalitoimistossa.	Tutkimus koostuu seitsemän työttömän ja ammattikouluttamattoman nuoren teemahaastatteluista. Aineisto on analysoitu teemoittamalla ja tyypittelemällä.
Rinne, Vilja. Pro gradu - tutkielma. Komedialla, tragedialla ja monimutkaisilla juonikulkuilla - Y-sukupolven tarinoita työttömyydestä. Jyväskylän yliopisto. 2012.	Tutkimus selvitti, minkälaisia tarinoita nuoret aikuiset – Y-sukupolvi – tuottaa työttömyydestään. Tutkimustehtäviä lähestyttiin narratiivisin menetelmin. Tavoitteena oli luoda kuva nuorten aikuisten työttömyydestä yksilötasolla, ja pureutua näin nuorisotyöttömyyteen päähenkilöiden subjektiivisten	Aineisto kerättiin haastatteluilla vuonna 2012. Haastateltavia oli yhteensä 10 ja haastatteluista kertyi nauhoitteita yhteensä noin 5 tuntia. Haastattelut nauhoitettiin. Litteroitua tekstiä haastatteluista syntyi yhteensä 70 sivua.

	tulkintojen kautta.	
Ylikännö, Minna. Väitöskirja. Sopivasti työtä ja vapaa-aikaa? Tutkimuksia ajankäytöstä eri elämäntilanteissa. Helsingin yliopisto. 2011.	Nuorten vapaa-ajankäytöstä tutkittiin työttömyyden vaikutusta ajankäyttöön.	Aineistona oli tilastokeskuksen keräämiä ajankäyttöaineistoja vuosilta 1987-1988 ja 1999-2000. Analyysimenetelminä käytettiin keskiarvotarkasteluja ja kovarianssianalyysia.
Lähde, Minna. Pro gradu -tutkielma. Yhtä suurta joukkoa vai eri laidoilla? Kuinka syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja työttömät nuoret eroavat muista nuorista Nuorisobarometrien valossa? Jyväskylän yliopisto. 2012 .	Tutkimus selvitti, eroavatko syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja työttömien nuorten asenteet ja mielipiteet muiden nuorten asenteista ja mielipiteistä Nuorisobarometrien perusteella. Tutkimuksessa pyrittiin myös selvittämään ovatko syrjäytymisvaarassa oleminen tai työttömyys vaikuttaneet niitä kokeneiden nuorten asenteisiin ja minkälainen kuva näistä nuorista piirtyy verrattuna muihin nuoriin.	Aineistoina tutkimuksessa käytettiin nuorisobarometrit vuosilta 2007, 2008, sekä 2010. Analyyseissa verrattiin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja työttömien nuorten sekä muiden nuorten vastausten keskiarvoja toisiinsa ennalta valituissa nuorten asenteita ja mielipiteitä kartoittavissa muuttujissa. Menetelmäksi näiden erojen tutkimiseen valittiin varianssianalyysi.
Penttilä, Anne-Maria. Pro gradu -tutkielma. Ketä kiinnostaa? - Nuorten kokemuksia vaikutusmahdollisuuksistaan Helsingin yliopisto. 2012.	Tutkimuksessa selvitettiin nuorten vaikuttamismahdollisuuksia, aktiivisuuden vaikuttavia tekijöitä ja vaikuttamismahdollisuuksia kuntatasolla.	Teemahaastattelulla haastateltiin kymmentä nuorisovaltuutettua. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla.
Lönnbäck, Minna. Pro gradu -tutkielma. Miten huono-osainen voi olla osallinen? - Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus Jyväskylän yliopisto. 2011.	Tutkimus selvitti miltä huono-osaisien osallisuus, osallisuuden kokemukset ja aktiivisen kansalaisuuden toteuttamismahdollisuudet suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttavat. Lisäksi tutkimuksella pyrittiin selvittämään millainen ymmärrys huono-osaisien osallisuudesta, osallistumisesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta tutkimusaineistosta välittyy.	Tutkimuksen aineiston muodostivat jo olemassa olevat päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuutta, osallistumista ja aktiivista kansalaisuutta käsittelevät suomalaiset tutkimukset vuosilta 1978 – 2008.
Alanko, Anu. Väitöstutkimus. Osallisuusryhmä demokraatiakasvatuksen tilana – tapaus-tutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa.	Tutkimuskohteena olivat lasten ja nuorten kokemukset alueellisten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa. Tutkimuksessa selvitettiin ryhmään liittymisen tapoja ja motiiveja, toimintamutoja ja vaikuttamiskohteita sekä osallisuusryhmää lasten, nuorten ja	Tutkimus oli monimenetelmäinen tapaus-tutkimus. Aineisto koostuu osallisuustoiminnan havainnoinnista sekä lasten ja nuorten kyselystä ja teemahaastatteluista. Aineistoa on analysoitu SPSS-tilasto-ohjelmalla sekä temaattisella sisällönanalyysillä.

<p>Oulun yliopisto. 2013.</p>	<p>aikuisten keskinäisen toiminnan tilana. Tutkimukseen osallistuneet lapset ja nuoret olivat iältään 7 - 18-vuotiaita.</p>	
<p>Pylkkänen, Aura Sofia. Pro gradu -tutkielma. Ammattina asiakas? Vaikeasti työllistettävien helsinkiläisnuorten kokemuksia työhallinnon palveluista ja niiden toimivuudesta. Helsingin yliopisto. 2011.</p>	<p>Tavoitteena oli kartoittaa vaikeasti työllistettävien alle 25-vuotiaiden helsinkiläisnuorten kokemuksia viranomaiskontrollista sekä TE-toimistossa että sektorirajat ylittävää viranomaisyhteistyötä toteuttavassa työvoiman palvelukeskuksessa. Tutkimuskysymykset käsittelevät nuorten työttömien kokemuksia institutionaalista vuorovaikutuksesta, koetusta sosiaalisesta tuesta ja kontrollista sekä luottamuksen tai luottavaisuuden vaikutusta asiakkaan roolissa toimimiseen. Tutkimus pohjautuu sosiaalisen pääoman teorioihin, joista nousevat ydinkäsitteet sosiaalinen tuki, sosiaalinen kontrolli, luottamus sekä luottavaisuus.</p>	<p>Aineisto on kerätty Helsingin työvoiman palvelukeskus Duurissa. Nuorten tiimin asiakkaat ovat alle 25-vuotiaita vaikeasti työllistettäviä nuoria, jotka on ohjattu moniammatilliseen palvelukeskukseen työ- ja elinkeinotoimistosta tai sosiaaliasemalta peruspalvelujen osoittauduttua riittämättömiksi. Tutkimuksen aineisto koostuu kymmenen asiakkaan teema-haastattelusta sekä yhdestä ohjaajaparihaastattelusta. Analyysimenetelmä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Analyysiä ohjaa refleksiivinen tutkimusote, joka pyrkii huomioimaan tutkimustilanteeseen vaikuttavat tekijät ja tutkijan position.</p>
<p>Poikonen, Annariikka. Pro gradu -tutkimus Alkakaikaa nyt oikeesti kuuntelemaan meitä nuoria! Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen esteen Helsingin Sanomien nuorten postissa. Jyväskylän yliopisto. 2012.</p>	<p>Tutkimus selvitti millaisia esteitä nuoret tuovat mielipidekirjoituksissa esille yhteiskunnallisen osallistumisen esteinä.</p>	<p>Aineistona oli mielipidekirjoituspalstan kirjoitukset vuoden 2009 marraskuusta vuoden 2011 marraskuuhun. Kaikista mielipidekirjoituksista varsinaiseen analyysiin olen valinnut kirjoitusten sisältöjen perusteella 158 kirjoitusta. Analyysi tehtiin vuoropuhelunmaisesti, aineiston ja teorian välillä.</p>
<p>Saharinen, Tarja. Väitöskirja. Mielenterveydeltään pitkäaikaisesti oireilevien ja oireettomien 25 - 64-vuotiaiden terveyteen liittyvä elämänlaatu ja siihen yhteydessä olevat tekijät. Kuopion yliopisto. 2013.</p>	<p>Tarkoituksena oli kuvata ja tutkia mielenterveydeltään pitkäaikaisesti oireilevien ja oireettomien 25 - 64-vuotiaiden ihmisten terveyteen liittyvää elämänlaatua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimustiedon tavoitteena oli auttaa terveydenhuoltohenkilöstöä tunnistamaan terveyteen liittyvää elämänlaatua heikentäviä tekijöitä ja siten edistämään mielenterveysoireista kärsivien ja yleisväestön ihmisten terveyteen liittyvää elämänlaatua.</p>	<p>Tutkittavina olivat pitkäaikaisista mielenterveysoireista kärsineet (n = 163) ja oireettomat (n = 170) pohjoissavolaiset ihmiset. Terveyteen liittyvää elämänlaatua mitattiin RAND-36- mittarilla. Sosiodemografiset, psykiset ja somaattiset tekijät kartoitettiin. Yleisterveyttä mitattiin tavallisilla somaattisilla tutkimuksilla ja laboratorionkokeilla. Aineiston analysoinnissa käytettiin tilastollisia menetelmiä</p>
<p>Löfblom, Katariina. Väitöskirja. Nuorten kokemien elämysten yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset.</p>	<p>Tavoitteena oli selvittää elämysten kokemista nuorten näkökulmasta ja suhteuttaa nuorten kokemuksilleen antamia merkityksiä laajemmin nuoruutta ja elämysten kokemista käsittelevään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Elämysten mer-</p>	<p>Aineisto koostuu lukion ensimmäisen luokan oppilaiden kirjoituksista (519 kpl), lastensuojelulaitoksissa ja kuntoutuskeskuksissa asuvien nuorten yksilöteema-haastatteluista (16 nuorta) sekä seikkailualan asiantuntijoiden teema-haastatteluista (20 aikuista). Nuorten kirjoitukset on kerätty vuosi-</p>

Turun yliopisto. 2013.	kityksellistämistä analysoitiin suhteessa identiteetin muodostukseen.	na 1996–1997 ja 2002–2003. Aineiston analyysi on aineistolähtöinen.
Kuronen, Ilpo. Väitöskirja. Peruskoulusta elämänkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylän yliopisto. 2010.	Tutkimuksessa selvitettiin ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten koulusuhteen rakentumista peruskoulussa sekä elämäkulkua ja yhteiskuntaan kiinnittymistä peruskoulun jälkeen. Kiinnostus kohdistui siihen, mitä nuoret aikuiset itse koulu-urastaan kertoivat, miten he sitä arvioivat ja millaisia heidän tulevaisuuden näkymänsä olivat	Laadullisen tutkimuksen kohdejoukosta olivat ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevat peruskoulussa erilaisiin vaikeuksiin joutuneet 22 nuorta aikuista, jotka opiskelivat tai olivat päättäneet opiskelunsa vaihtoehtoisessa koulutusmuodossa. Tutkimuksen aineisto muodostui heidän kertomistaan koulutuselämäkerroista, joita lähestyttiin neljän tutkimuskysymyksen näkökulmasta.
Lämsä, Anna-Liisa. Väitöskirja. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto. 2009.	Tarkoituksena oli kuvata ja selvittää lasten ja nuorten syrjäytymisongelman laatua ja dynamiikkaa sosiaalihuollon asiakirjojen valossa.	Tutkimusaineistona olivat 990 alle 25-vuotiaan sosiaalihuollon lastensuojelun tai toimeentulotuen asiakkaan asiakirjat vuosilta 1992–1997 kuvauksina lasten ja nuorten elämäntilanteista ja elämäkulusta 1990-luvun alun laman jäljessä Suomessa.

Taulukko 4. Kirjallisuuskatsaukseen valitut artikkelit

Kirjoittaja, julkaisu, julkaisun numero	Artikkelin otsikko
Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. Yhteiskuntapolitiikka 76. 2011:2	Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000 – luvun alussa?
Ahonen, A., Hiilamo, H. & Mikkola, H. 2012. Kansallista vai paikallista? Puheenvuoroja sosiaali- ja terveydenhuollosta. 2012, s. 138-152. Helsinki: Kelan tutkimusosasto	Kannattaisiko työttömien työterveyshuolto?
Absetz, P. & Hankonen, N. Duodecim-lehti 21/2011.	Elämäntapamuutoksen tukeminen terveydenhuollossa: vaikuttavuus ja keinot.
Mustajoki, P. & Kunnamo, I. 2009. Terveyskirjasto. Duodecim.	Motivoiva potilashaastattelu, vaikuttava terveysneuvonta
Absetz, P. 2009. Tesso. Sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti 2/2009, s. 16 - 17.	Elämäntapaohjausta voi tehostaa tavoitteellisella toimintamallilla.
Niiranen, K., Hakulinen, H., Huuskonen, M.S., Jähkölä, A. & Räsänen, K. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. 2011: 48, 38-52	Työttömän työelämävalmiuksien tukeminen viranomaisverkostossa.
Lahti, J., Rakkolainen, M & Koski-Jännes, A. Duodecim 2013;129:2063-8	Motivoiva haastattelu kaksoisdiagnoosipotilaiden hoidossa.
Tynkkynen, L. 2010. Psykologia 45 (05-06), 2010.	Nuoren uratavoitteeseen liittyvä sosiaalinen pääoma.

Tuppurainen, V. 2011. Työpoliittinen Aikakauskirja 4 / 2010.	Nuorten asenteita työtä, työn sisältöä ja koulutusta kohtaan.
Lähteenmaa, M. 2010. Työpoliittinen Aikakauskirja. 4 / 2010.	Nuoret työttömät ja taistelu toimijuudesta.
Salmela, S. M., Kettunen, T. & Poskiparta, M. 2010. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2010: 47 208–218.	Vaikuttavan elintapaohjausintervention suunnittelu – helpommin sanottu kuin tehty?
Sundvall, S. 2013. Nuorten työnhakuun liittyviä kokemuksia Uudeltamaalta. Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2013	Nuorten työnhakuun liittyviä kokemuksia Uudeltamaalta.

4.5 Sisällönanalyysin toteutus

Kerätyn aineiston analyysi on Hirsjärven ym. (2013, 222) mukaan yksi tutkimuksen ydinasioista. Analyysivaiheessa selviää, minkälaisia vastauksia tutkimusongelmiin saadaan. Aineistonanalyysin tekemiseksi on olemassa tietyt ohjeita siitä, kuinka prosessissa tulee edetä. Aineistoa voidaan analysoida monin tavoin. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään laadullista analyysia ja tehdään päätelmiä. Aineistonanalyysin valinta tehdään sillä analyysitavalla, millä saadaan parhaiten vastaukset tutkimusongelmiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 224.)

Aineistonanalyysi tehdään sisällönanalyysin avulla aineistolähtöisesti. Sisällönanalyysissä voidaan edetä joko aineistosta lähtien eli induktiivisesti tai aikaisemmasta käsittejärjestelmästä eli deduktiivisesti (Kyngäs & ja Vanhanen 1999, 5; Tuomi & Sarajärvi 2009, 95). Tuomen ja Sarajärven (2009, 95) mukaan aineistolähtöinen analyysi pyrkii luomaan tutkimusaineistosta teoreettisen kokonaisuuden.

Aineistosta valitaan analyysiyksiköt tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelmien mukaisesti. Analyysiyksiköt eivät ole etukäteen määriteltyjä. Sekä induktiivisen että deduktiivisen analyysin ensimmäinen vaihe on määrittää analyysiyksikkö. Sen määrittämistä ohjaavat aineiston laatu ja tutkimusongelmat. Analyysiyksiköllä tarkoitetaan sanaa, sanayhdistelmää, lausetta, lausumaa tai ajatuskokonaisuutta. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.) Analyysiyksikön valitsemisen jälkeen luodaan pohja analyysille lukemalla aineisto useita kertoja läpi. Aineistolle tehdään kysymyksiä. Tämän jälkeen analyysin etenemistä säätelee se, ohjaako aineisto vai ennalta valitut käsitteet tai käsittejärjestelmä, teemat tai kategoriat analyysia. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi kuvataan aineiston pelkistämisenä, ryhmittelynä ja abstrahoinnilla. Pelkistämällä tarkoitetaan sitä, että aineistosta koodataan tutkimusongelmiin liittyviä ilmaisuja. Aineistoa ryhmitellessä yhdistetään pelkistetyistä ilmaisuista ne, jotka kuuluvat yhteen. Abstrahoinnilla tarkoitetaan, että tutkimuskohteesta muodostetaan kuvaus yleiskäsitteiden avulla. (Kynge & Vanhanen 1999, 5.)

Tutkimusaineistoa käsiteltiin yhtenä kokonaisuutena, sillä samassa tutkimuksessa käsiteltiin useita, usein jokaista opinnäytetyön tutkimuskysymystä. Koko aineistoa luettiin läpi tutkimuskysymyksittäin ja käytettiin erivärisiä korostusvärejä löydettyä vastauksia kuhunkin tutkimuskysymykseen. Taulukossa 5 kuvataan tutkimuskysymykset koodeittain.

Taulukko 5. Käytetyt korostusvärit tutkimuskysymyksittäin

Tutkimusongelma 1. Miten Homma hanksaan yksilöohjauksen materiaalipakin sisältöä voidaan hyödyntää 18 - 29-vuotiaiden työttömien nuorten ohjausmallin kehittämisessä?	keltainen
Alaongelma 1.1. Mitä yhtäläisyyksiä materiaalipakin sisällössä ja aiemmissä tutkimuksissa on?	oranssi
Alaongelma 1.2. Mitä eroavaisuuksia materiaalipakin sisällössä ja aiemmissä tutkimuksissa on?	vihreä
Tutkimusongelma 2. Millainen on 18 - 29-vuotiaan työttömän yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli?	punainen
Alaongelma 2.1. Mikä on toimintamalli?	pinkki
Alaongelma 2.2. Mitä tarkoitetaan yhteiskunnallisella osallisuudella?	liila
Alaongelma 2.3. Mitkä tekijät edistävät nuorten yhteiskunnallista osallisuutta?	katkoviiva

Sisällönanalyysin viimeisessä vaiheessa tuloksia analysoitiin induktiivisesti eli aineistolähtöisesti perustuen nuorten ryhmässä tehtyihin havaintoihin, nuorilta saatuun palautteeseen ja pohdintaan. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset löytyvät kappaleesta 15.

4.6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Toimintamallin teoreettiseksi perustaksi haettiin kirjallisuuskatsauksen avulla uusin näyttöön perustuva tieto. Kirjallisuushaun avulla saatiin selville, että Homma hanksaan materiaalipakin sisältöä voitiin hyödyntää työttömien nuorten yhteis-

kunnallista osallisuutta edistävän toimintamallin kuvaamisessa. Sitä tuli kuitenkin täydentää. Kirjallisuushaun tuloksena selvisi, että:

1. *Työttömien nuorten elämäntilanteet ovat keskenään hyvin erilaisia.* Nuoret ovat erilaisia niin arjen aktiivisuudeltaan, sosiaaliselta elämältään, perhetaustoiltaan, tulevaisuuden suunnitelmiltaan kuin tyytyväisyydessään elämään. (Wrede-Jäntti 2010, 293; Ketelä 2012, 12 - 13; Lähde 2012, 36; Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011,121; Yli-Kännö 2011, 32.)
2. *Työttömyydellä ja terveydellä on yhteys.* Suurin osa suomalaisista kansanterveyden ongelmista sijoittuu vähän koulutusta saaneiden ryhmään. Työttömyys lisää fyysisen ja psyykkisen terveydentilan ja heikkenemistä ja tämä työllistymisen vaikeutumista. (Vastamäki 2010, 2; Rotko 2011, 47; Saharinen 2013, 30 - 31; Ahonen, Hiilamo & Mikkola 2012, 141-142; Nenonen & Kajanoja 2013, 14.)
3. *Erot työttömien nuorten taustoissa ja heidän saamassaan epävirallisessa tuessa johtavat eroihin minäkuvissa ja näkemyksissä tulevaisuudesta, ammatinvalinnasta, palkkatyöstä ja aktivointipolitiikasta.* Alentunut itsetunto ja häpeän kokemukset olivat yhteydessä mm. heikkoon tulotasoon. (Wrede-Jäntti 2010, 293 - 294; Pelkonen 2012, 5; Ketelä 2012,17; Myrskylä 2011, 9).
4. *Työttömyys johtaa alentuneeseen tulotasoon.* Alentunut tulotaso on yhteydessä heikentyneeseen hyvinvointiin ja terveyteen (Rotko 2011, 47 - 48; Saharinen 2013, 30-31; Nenonen & Kajanoja 2013, 14 - 15; Vastamäki 2010, 2) sekä passiivisuuteen ja häpeän kokemuksiin (Yli-Kännö 2011, 32.)
5. *Työllisyysintervention avulla työttömän elämänhallinnan tunnetta voidaan vahvistaa.* Eniten interventiosta hyötyvät pitkään työttömänä olleet henkilöt, joilla ei ole ammatillista koulutusta. (Vastamäki 2010, 2; Nenonen & Kajanoja 2013,14; Sipilä ym. 2011, 129.)

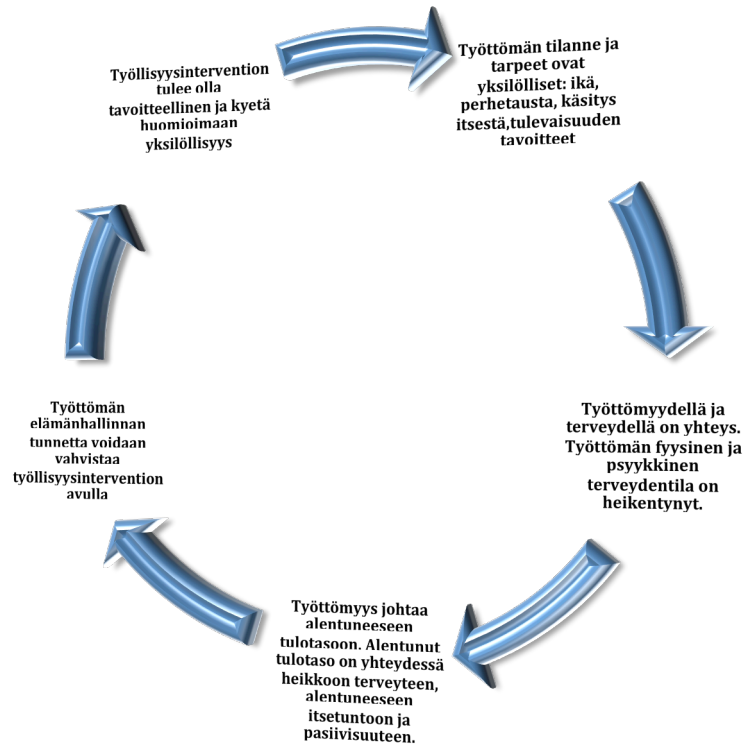
Kirjallisuushaku osoitti myös eroavaisuuksia Homma hanskaan-materiaalipakin sisällön kanssa. Eroavaisuuksia sisältänyt aineisto on kuvattu taulukossa 8. Ammatinvalintaan ja työnhakuun sekä tietoon niiden merkityksestä nuoren työllistymisessä löytyi yhtäläisyyksiä tuottaneista tutkimuksista vähän. Keskeiset eroavaisuudet on esitetty alla. Ne tulee huomioida työttömän nuoren yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseen tähtäävän toimintamallin kuvaamisessa.

1. *Nuoret, joilla on ammatinvalintaan liittyviä erityisiä tarpeita, eivät saa niiden mukaista ohjausta ja tukea riittävästi.* Nuoret ovat palveluiden kohteina eivätkä, näe mahdollisuutenaan vaikuttaa saamaansa palveluun. Nuoret, jotka nimesivät opettajan tai oppilaanohjaajan uratavoitteisiinsa liittyvänä tukijana, jatkoivat todennäköisemmin ammatilliseen oppilaitokseen lukion sijaan. Ammatillisen alan valitsevat eivät välttämättä menesty yhtä hyvin koulussa, ja tarvitsevat enemmän tukea ja kääntyvät siksi opettajien puoleen. (Tynkkynen 2010, 429 - 430; Lähteenmaa 2010, 61; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 20.)

2. *Nuoruuteen liittyy ikävaiheena erityispiirteitä, mitkä tulee huomioida ohjausprosessissa.* Nuoruus on lapsuudesta aikuisuuteen siirtymisen vaihe. Nuoruuden kehitystä luonnehtivat biologisten muutosten ohella tunne-elämän, ajattelun, käyttäytymisen ja ihmissuhteiden muutokset sekä koulutukseen liittyvät muutokset. (Salmela-Aro 2010, 382; Kuronen, 2010, 230 - 235.) Nuoruudessa omaksutut elämäntapa, ihmissuhteet, ja koulutusuran valinta luovat perustan aikuisiän hyvinvoinnille. Nuoruusiän tavoite on itsenäisyyden saavuttaminen. Se tapahtuu kahden keskeisen kehitystehtävän kautta: sosiaaliset suhteet muuttuvat ja niihin liittyy uudenlainen suhde vanhemman ja nuoren välillä sekä ikätoverisuhteiden vahvistaminen. Toinen kehitystehtävä on motivaatioon liittyvä omien ihanteiden ja päämäärien löytäminen. (Salmela-Aro 2010, 382 - 383.)

3. Ohjausprosessin tavoitteena on herättää ja saada aikaan motivaatiota kohti muutosta. Absetzin (2009, 16 - 17) mukaan motivoitunut ihminen tietää, tahtoo ja kykenee. *Ohjausprosessiin on tärkeää valita systemaattinen ohjaustapa,* jotta ohjaus etenee. Tavoitteellinen toimintatapa sisältää systemaattisen perusrakenteen ja sitä tukevat vuorovaikutukselliset keinot. Asiakkaan yksilölliset tarpeet tulee kyetä huomioimaan ja motivoivan ohjaustavan käyttäminen takaa asiakkaan näkökulman esille tulon.

Kuvassa 3 on kuvattu kirjallisuuskatsauksen tulokset työttömän yhteiskunnallista osallisuutta edistävän toimintamallin kuvaamiseksi. Kirjallisuuskatsauksen tulokset toimivat nuorille suunnitellun yksilö- ja ryhmäohjauksen teoreettisena viitekehyksenä.

Kuva 3. Työttömän yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli kirjallisuuskatsauksen mukaan

Sisällönanalyysi eteni deduktiivisesti tutkimusongelmittain ja käsitekarttana toimivat tutkimusongelmat. Aineistosta etsittiin analyysiyksiköitä ja vastauksia tutkimusongelmiin. Saaduista vastauksista haettiin yhtäläisyyksiä ja eroja Homma hanksaan -materiaalipakin aiheisältöjen kanssa. Taulukossa 6 on kuvattu käytetyt lähteet tutkimuskysymyksittäin.

Taulukko 6. Käytetyt lähteet tutkimusongelmittain

Tutkimusongelma	Materiaalipakin sisältö mihin aineistoa verrattiin.	Käytetty lähde
Tutkimusongelma 1. Miten Homma-hanskaan yksilöohjauksen materiaalipakin aiheisältöjä voidaan hyödyntää 18 - 29-vuotiaiden työttömien nuorten ohjausmallin kehittämisessä?	<p>Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen hyvinvointi ja terveys ja näiden alle aihealueet:</p> <p>Taloudellinen tilanne</p> <p>Uni ja vuorokausirytmi</p> <p>Ravinto</p> <p>Päihteet</p> <p>Verkosto</p>	<p>Vastamäki, J. 2010. Koherenssin tunne ja työttömyys.</p> <p>Wrede-Jäntti, M. 2010. Pengarna eller livet?</p> <p>Jetsu, P. 2009 Aina ne yrittää auttaa.</p> <p>Yli-Kännö, M. 2011. Sopivasti työtä ja vapaa-aikaa.</p> <p>Rotko, T. 2011. Kapeneeko kuilu? Tilannekat-saus terveyserojen kaventamiseen.</p> <p>Saharinen, T. 2013. Mielenterveydeltään pitkäaikaisesti oireilevien ja oireettomien 25 - 64-vuotiaiden terveyteen liittyvä elämänlaatu ja siihen yhteydessä olevat tekijät.</p> <p>Airio, I. & Niemelä, M. 2013. Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo.</p>
Alaongelma 1.1. Mitä yhtäläisyyksiä materiaalipakin sisällössä ja aiemmissä tutkimuksissa on?	Arvot, asenteet, minäkuva, itsetunto, tavoitteet	<p>Rinne, V. 2012. Komedialla, tragedialla ja monimutkaisia juonikulttuureja – Y-sukupolven tarinoita työttömyydestä.</p> <p>Lähde, M. 2012. Yhtä suurta joukkoa vai eri laidoilla? : Kuinka syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja työttömät nuoret eroavat muista nuorista Nuorisobarometrien valossa?</p> <p>Tuppurainen, S. 2011. Nuorten asenteita työtä, työn sisältöä ja koulutusta kohtaan..</p>
Alaongelma 1.2. Mitä eroavaisuuksia materiaalipakin sisällössä ja aiemmissä tutkimuksissa on		Eroavaisuudet on koottu taulukkoon 5.

Tutkimuskysymys 2. Millainen on 18 - 29-vuotiaan työttö- män yhteiskunnal- lista osallisuutta edistävä toiminta- malli?	Nuorten vaikutusmah- dollisuudet Halu osallistua Osallisuus	Penttilä, A.-M. 2013. Ketä kiinnostaa? - Nuorten kokemuksia vaikutusmah- dollisuuksistaan. Lönnbäck, M. 2011. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Jetsu, P.2009. Aina ne yrittää auttaa. Alanko, A. 2013 Osallisuusryhmä demokra- tiakasvatuksen tilana - tapaustutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmien toiminnasta ou- lussa.
Alaongelma 2.1. Mikä on toiminta- malli?	Toimintamalli Näyttöön perustuva toiminta	Sarajärvi, A. 2011. Näyttöön perustuva hoi- totyö -kuvaus toimintamallin kehittämistä. Sarajärvi, A., Mattila, L.-R. & Rekola, L. 2011. Näyttöön perustuva toiminta. Avain hoitotyön kehittämiseen.
Alaongelma 2.2. Mitä tarkoitetaan yhteiskunnallisella osallisuudella?		Lähteenmaa, J. 2010. Nuoret työttömät ja taistelu toimijuudesta. Työpoliittinen Aika- kauskirja 4 / 2010 Alanko, A. 2013. Väitöstutkimus. Osallisuus- ryhmä demokraatiakasvatuksen tilana – tapaus- tutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa.
Alaongelma 2.3. Mikä edistää yhteis- kunnallista osalli- suutta?		

Taulukko 7. Kirjallisuushaun ja Homma hanskaan-materiaalipakin yhtäläisyydet

Homma hanskaan materiaalipakin sisältö	Kirjallisuushaun aineistot, joista löytyi yhtäläi- syyksiä materiaalipakin sisällön kanssa
Alkukartoitus: aikaisemmat koulutukset, kurssit, työkokemus ja näiden sujuvuus ohjattavan näkökulmasta, terveys ja elintavat, tulevaisuuden toiveet; koulutus/ työ/ muut ”tarpeet”	Wrede-Jäntti, M. 2010. Ketelä, J.-M. 2012. Lähde, M. 2012. Sipilä, N. Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Yli-Kännö, M. 2011.
Terveys: Vuorokausirytmii, päihteet, tupakointi, fyysiset ja psyykkiset sairaudet, terveyteen liittyvät verkostot ja niiden tarve	Vastamäki, J. 2010. Rotko, T. 2011. Saharinen, T. 2013. Palola, E. & Karjalainen, V. (toim.) 2011. Ahonen, A., Hiilamo, H. & Mikkola, H. 2012. Pensola, T., Shemeikka, R., Kesseli, K., Laihiala, T., Rinne, H. & Notkola, V. 2012. Nenonen, T. & Kajanoja, J. 2013. Lähteenmaa, J. 2010.
Ammatinvalinta: Mikä ammatti kiinnostaa?	Pylkkänen, A. S. 2011. Vasalampi, K., Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K.

	2010. Tuppurainen, S. 2011.
Minäkuva: Millainen olen? Millainen työnhakija olen? Mitä osaan? Keitä on ympärilläni?	Wrede-Jäntti, M. 2010. Pelkonen, M. 2012. Tuppurainen, S. 2011. Ketelä, J-M. 2012. Rinne, V. 2012. Ronkainen, J. & Punamäki, M. Sundvall, S. 2013.
Työnhaku: Alat, jotka kiinnostavat? Työnhaun tavat Työnhaun asiakirjat Työhaastattelu ja siihen valmistautuminen TE-toimiston palvelu	Pylkkänen, A.S. 2010. Sundvall, S. 2013.
Taloudellinen tilanne: Mistä kuukausitulot? Mitä menoja? Velat? Ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin? Tarve verkostolle?	Jetsu, P. 2009. Airio, I. & Niemelä, M. 2013. Rotko, T. 2011. Vastamäki, J. 2010. Yli-Kännö, M. 2011. Lämsä, A-L. 2009.
Tulevaisuus: Ohjauksen suunnitelma ja tavoitteet (koulutusharjoittelu tai työharjoittelu, opinnot, työt)	Pylkkänen, A.S. 2010 Kuronen, I. 2010. Sundvall, S. 2013.
Ratkaisuja: Työllistyminen, Opiskelupaikan saanti, Elämäntilanteen korjaantuminen, Ohjattavan oma päätös jne.	Vastamäki, J. 2010. Nenonen, T. & Kajanoja, J.2013. Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011.

Taulukko 8. Kirjallisuushaun ja Homma hanskaan-materiaalipakin eroavaisuudet.

Homma hanskaan-materiaalipakin sisältö	Kirjallisuushaun aineistot, joista löytyi eroavaisuuksia materiaalipakin sisällön kanssa
Nuorten osallisuus: Mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa?	Penttilä, A.-M. 2012. Lönnbäck, M. 2011. Poikonen A. Lähteenmaa, J. 2010. Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013
Nuoruus ikävaiheena: kehitystehtävät, erityispiirteet	Kuronen, I. 2010. Salmela-Aro, K. 2010. Kojo, M. 2010.
Ohjausmenetelmä: motivaatio, muutos	Absetz, P. 2009. Turku, R. 2007. Koski – Jännes, A., Riittinen, L. & Saarnio, P.

	(toim.) 2008. Absetz, P. & Hankonen, N. 2011. Elämäntapamuutoksen tukeminen terveydenhuollossa: vaikuttavuus ja keinot. Lahti, J., Rakkolainen, M. & Koski-Jännes, A. Duodecim 2013.
AmmatINVALINNAN OHJAUS	Kuronen, I. 2010. Tynkkynen, L. 2010.

5 YHTEISKUNNALLISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

5.1 Yhteiskunnallinen osallisuus

Eurooppa 2020-strategian yhdeksi pääpainoalueeksi on nostettu osallistavaa kasvua koskevat EU:n tavoitteet, joissa 20 - 64-vuotiaiden työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteissa pyritään muun muassa saamaan naisia ja nuoria mukaan työelämään, parannetaan koulutustasoa laskemalla koulunkäynnin keskeyttäneiden osuus alle 10 prosenttiin ja nostamalla korkea-asteen tai vastaavan tutkinnon suorittaneiden 30 - 34-vuotiaiden osuus vähintään 40 prosenttiin. EU:n tavoitteena on vähentää vähintään 20 miljoonalla sellaisten ihmisten määrää, joita uhkaa köyhyys tai syrjäytyminen. (Euroopan unioni 2014.)

Suomessa kuntalaisen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudesta säädetään perustuslaissa (731/1999) ja kuntalaissa (365/1995). Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 2. § mukaan kaikilla tulisi olla oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan, sen päätöksentekoon ja lähiympäristön kehittämiseen. Lainsäädäntö velvoittaa myös nuorten osallisuuden tukemiseen, sillä nuorisolain (72/2006) 8. § mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn ja nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Allardt (1976, 88–94) on määritellyt hyvinvoinnin ulottuvuuksia ihmisen perustarpeiden kautta. Having viittaa materiaalisiin olosuhteisiin, mitä ovat esimerkiksi taloudellinen tilanne, asumisen olosuhteet, työllisyys, terveys ja koulutus. Loving viittaa tarpeeseen olla yhteydessä muihin ihmisiin, kuten perheeseen, sukuun, ystäviin ja erilai-

siin yhteisöihin. Being viittaa tarpeeseen integroitua yhteiskuntaan esimerkiksi osallistumisen, poliittisen aktiivisuuden tai merkityksellisen tekemisen tai työelämän kautta.

Raivion ja Karjalaisen (2012, 16-17) mukaan osallisuuden rakentumista voidaan tarkastella Allardtia mukaellen kolmen osallisuuden ulottuvuuden kautta: riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, taloudellinen osallisuus (HAVING), valtaisuus/toimijuus ja toiminnallinen osallisuus (ACTING) sekä yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys, yhteisöllinen osallisuus (BELONGING). Osallisuus voidaan nähdä syrjäytymisen vastaparina, kuten seuraavassa kuvassa (4) on kuvattu.

Kuva 4. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina (Raivio & Karjalainen 2012, 17)

Yksilön sosioekonomisella asemalla on yhteys terveyteen, osallistumisaktiivisuuteen ja luottamukseen. Matala voimaantuminen yhdistyy vahvemmin matalaan sosioekonomiseen asemaan ja korkeampi voimaantuminen osallisuuteen. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 61.) Kehittämistyössä osallisuutta pyrittiin vahvistamaan hyödyntämällä motivoivaa ohjaustapaa ja valmentavaa ohjaustyyliä, jonka taustaideologia on lähellä voimaantumisen käsitettä. Voimaantumisen prosessissa ihminen kykenee määrittelemään omat tarpeensa, ratkaisemaan ongelmansa ja saa käyttöönsä tähän tarvittavia voimavaroja. (Turku 2007, 21.)

Osallisuuden ja terveyden välillä on yhteys. Hyvä fyysinen terveys mahdollistaa osallistumisen ja osallisuuden paremmin kuin huono fyysinen terveys. Fyysisen terveyden rajoitteista huolimatta osallisuus on mahdollista saavuttaa. Osallisuuden kokemusta vahvistavat psyykkisen, hengellisen ja emotionaalisen terveyden tekijät, kuten itsetunto ja sosiaaliset taidot sekä kyky käsitellä omia tunteita. Sosiaalinen terveys mahdollistaa yhteisöön kuulumisen ja siinä toimimisen yhdessä muiden kanssa. Osallisuus ilmenee myös yhteiskunnallisessa terveydessä, erityisesti toimivina yhteiskuntajärjestelminä ja osallisuutta vahvistavina olosuhteina, esimerkiksi turvallisuuden tunteena. Kuvassa 5 on osallisuus terveyden eri ulottuvuuksina. Osallisuuden kannalta merkittävimpiä ovat psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ulottuvuudet, jotka ovat yhteisön ja yhteiskunnan terveyden perusta. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 56 - 57.)

Osallisuutta vahvistavat hyvä perusterveys ja terveelliset elämäntavat (muun muassa ravinto, liikunta ja lepo).	Fyysinen terveys
Osallisuutta vahvistavat esimerkiksi myönteinen itsetunto, kyky ilmaista tunteita (iloa, surua, pettymystä) tarkoituksenmukaisella tavalla ja kyky ratkaista elämässä eteen tulevia ongelmia. Tärkeitä ovat elämähallintataidot, sosiaaliset taidot ja hyvä itsetunto.	Psyykinen (emotionaalinen ja hengellinen) terveys
Osallisuutta vahvistavat esimerkiksi yhteisöön (perhe, ystäväpiiri, työyhteisö) kuulumisen tunne, kyky tulla toimeen omassa yhteisössä, sääntöjen tunnistaminen, itsensä tarpeelliseksi kokeminen sekä kokemus siitä, että pystyy tekemään valintoja. Tärkeitä ovat myös sosiaaliset suhteet, omien tunteiden ja kokemusten oikea suhteutus muiden kokemuksiin sekä hyvät sosiaaliset taidot.	Sosiaalinen (yhteisöllinen) terveys
Osallisuutta vahvistavat turvallisuuden tunne, kokemus tyydyttävästä perustarpeiden (esimerkiksi asuminen, ravinto) täyttymisestä ja kuulumisen tunteesta yhteiskuntaan, jonka jäsen on. Osallisuutta vahvistavat myös myönteinen kokemus hyvinvointi- ja peruspalveluista, kuten esimerkiksi terveyspalveluista ja riittävästä toimentulosta.	Yhteiskunnallinen terveys

Kuva 5. Osallisuus terveyden eri ulottuvuuksina. Rouvinen-Wilenius, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2011, 57 mukaan.

Yksi yhteiskunnallisen osallisuuden tärkeimmistä muodoista on osallisuus työelämässä. Työelämässä mukana oleminen antaa mahdollisuudet monelle muulle hyvinvoinnin rakentamisen osatekijälle. Nuorten, joilta puuttuu koulutus, katsotaan olevan heikossa työmarkkina-asemassa eikä heidän työelämäosallisuutensa ole toteutunut. He ovat erityisessä vaarassa jäädä työelämän ja näin ollen yhteiskunnallisen osallisuuden ulkopuolelle. STM:n asettaman asiantuntijaryhmän mukaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työelämäosallisuuden vahvistamiseksi tarvitaan konkreettisia toimia. Toimenpide-ehdotuksina on annettu muun muassa: moniammatilliseen verkostotyöhön pohjautuvan toimintamallin kehittäminen ja toimin-

tamallin laajentaminen koko maahan sekä moniammatillisesta verkostotyöstä säättäminen lailla. (STM 2011, 29-32.)

5.2 18 - 29-vuotias nuori ja kehityshaasteet

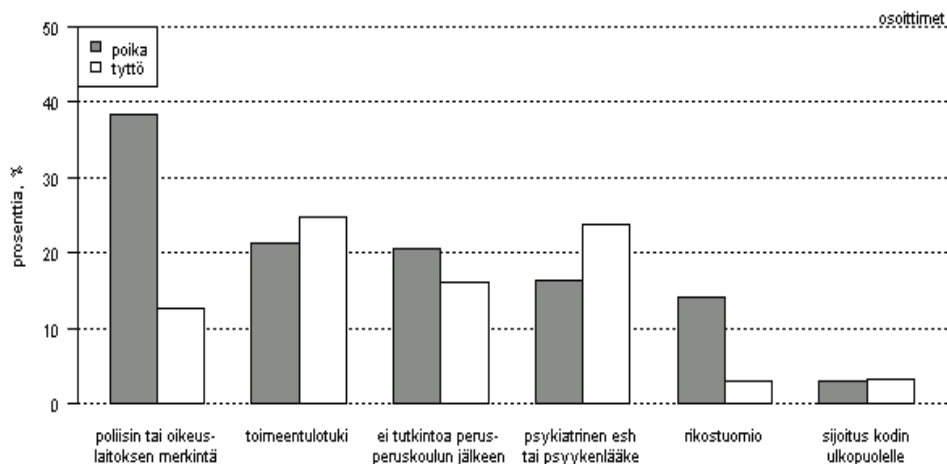
Nuorisolain (2006/72) mukaan nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta. Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan käsite adolescent tarkoittaa 10 - 19-vuotiaita, käsite youth 15 - 24-vuotiaita ja käsite young people 10 - 24-vuotiaita. Lapsuuden ja nuoruuden tai nuoruuden ja varhaisaikuisuuden välistä rajaa on vaikea määrittellä, sillä enemmän on kyse kehitysvaiheista, joiden kautta lapsi siirtyy aikuisuuteen. (Kinnunen 2011, 23.) Kehittämistutkimuksen kohdejoukkona oli 18 - 29-vuotiaat ja tässä yhteydessä heistä käyteään käsitettä nuori tai työtön nuori.

Erikson (1968) on kuvannut ihmisen psykologista kehittymistä kehityskriisien kautta. Eriksonin mukaan kunkin ikäkauden kehityshaaste saa aikaan kehityskriisin. Kehityskriisin tarkoituksena on luoda yksilössä uusia valmiuksia ja kykyjä, joiden seurauksena ihmiselle syntyvät myöhempää kehitystä varten tarpeelliset vahvuudet tai kehityksen estyessä heikkoudet. Nuoruuden kehityskriisien myötä nuoruusiässä kehityttyä identiteettiä tai roolien hajaannus ja varhaisaikuisuudessa läheisyys tai eristäytyminen. (Kinnunen 2011, 25.)

Nuoruuteen keskeiset kehitystehtävät ovat: 1. nuori itsenäistyy ja irtaantuu vanhemmistaan, 2. nuori hyväksyy muuttuneen kehonsa ja 3. löytää oman identiteettinsä, joka pitää sisällään minäkuvan, itsetunnon, oman maailmankuvan, arvot, elämänfilosofian ja itselle luontaisen tavan elää ja toimia. Nuoruuden kehityshaasteet saavutettuaan ihminen on kypsä kohtaamaan aikuisuuden ja ottamaan vastuun itsestään sekä läheisistä ihmisistä. (Kinnunen 2011, 24, 50.)

THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa seurattiin kaikkia vuonna 1987 Suomessa syntyneitä noin 60 000 suomalaista lasta sikiökaudelta vuoden 2008 loppuun. Ikäryhmä kasvoi 1990-luvulla aikana, jolloin Suomessa oli lama. Huomattava osa perheistä kohtasi työttömyyttä ja taloudellisia vaikeuksia. Tällä hetkellä syntymäkohortin kohdejoukko on 26 - 27-vuotiaita eli kuuluvat kehittämistyön ikäryhmään. THL:n aineiston perusteella merkittävä osa näistä 1987 syntyneistä suoma-

laisnuorista on kohdannut ongelmia matkallaan kohti aikuisuutta, vaikka enemmistö nuorista voi hyvin. Kuvassa 6 on esitetty hyvinvoinnin osoittimet seuranta-aikana 1987 syntyneiden ikäluokassa. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012, 7 - 10)

Kuva 6. Keskeiset hyvinvoinnin osoittimet vuonna 1987 syntyneillä tytöillä ja pojilla seuranta-aikana 1987 - 2008. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012 mukaan)

Perusasteen koulutuksen päättää joka vuosi noin 60 000 suomalaista nuorta. Noin 55 000 jatkaa peruskoulun jälkeen tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Osa niistä 5 000:sta, jotka eivät hakeudu tai pääse jatko-opintoihin, jatkaa esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen valmistavassa opetuksessa tai kansanopistoissa. Ikäluokasta jää vuosittain noin 4 000 - 5 000 nuorta ilman koulutuspaikkaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 8.) Koulutuksesta on tullut välttämätöntä, sillä pelkän peruskoulun varassa olevilla nuorilla on riski jäädä syrjään tavallisista nuoruuteen ja aikuisuuteen siirtymisen prosesseista, kuten oman kodin perustamisesta, vapaa-ajanviettomahdollisuuksista tai muista elämänsä tärkeiksi miellettyistä asioista. (Sipilä ym. 2011, 129; Kuronen 2010, 14 - 18.)

5.3 Nuoren osallisuutta edistävä toiminta

Sarajärven (2011, 71 - 72) mukaan osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa asioihinsa oman elämänsä subjektina. Ihmisellä on eettinen oikeus ja vapaus hallita itseään ja

tehdä valintoja kykynsä mukaan. Osallisuudella tarkoitetaan autonomiaa, itsehoitoa ja vaikuttamista saamaansa hoitoon tai palveluun. Kehittämistutkimuksessa kehitetään työllisyyspalvelun toimintamallia, joten käsitteen hoito sijaan käytetään käsitettä palvelu ja käsitteen potilas sijasta käytetään käsitettä asiakas. Asiakkaan osallistumista saamaansa palvelua koskevaan päätöksentekoon auttaa saamaan näkyviin ongelmia, joista työntekijät, johtajat ja poliittiset päättäjät eivät ole tietoisia.

Kun asiakas pääsee osallistumaan saamaansa palvelua koskevaan päätöksentekoon, edistetään hänen sitoutumistaan palveluun. Yhteisymmärrys ja yhteisvastuu tavoitteista ja päätöksenteosta ohjaa työntekijän ja asiakkaan välistä yhteistyötä. Osallisuus vaikuttaa myös asiakkaan odotuksiin ja tarpeisiin sekä palvelun lopputulokseen. Asiantuntijan tehtävänä on turvata ja mahdollistaa asiakkaalle tämä oikeus edistämällä asiakkaan tyytyväisyyttä saamaansa palveluun. (Sarajärvi 2011, 71 - 72.)

Osallisuudelle ja yhteiskunnan keskeisissä toiminnoissa mukana olemiselle on nähty vastakohtana syrjäytyminen. Myrskylä (2011, 24) on määritellyt syrjäytyneiksi työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun jälkeen muuta koulutusta. Komosen (2013, 19) mukaan yhteiskuntamme on muuttunut korkean teknologian ja oppimisen yhteiskunnaksi, mikä korostaa koulutuksen merkitystä. Näin ollen syrjäytymisen esiintyvyyden hahmottamisessa koulutus ja siinä ilmenevät puutteet ja vajavuudet vaikuttavat usein työn ohella keskeisimmältä lähtökohdalta syrjäytyneisyyttä aiheuttavien tekijöiden ja syrjäytymisen tulovirran määrittelyssä. Tämä selittää myös sitä, miksi lapset ja nuoret on nostettu syrjäytymiskeskustelussa keskiöön. Syrjäytymisessä on kyse jäämisestä tai joutumisesta yhteiskunnan sosiaalisesti ja kulttuurisesti hyväksytyyn elämään, hallitsevan normaaliuden ulkopuolelle.

5.4 Yhteiskunnallista osallisuutta edistävä ohjausprosessi

Yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseen tähtäävässä interventiossa pyritään vahvistamaan osallisuuden ulottuvuuksia ja sitä kautta edistämään yhteiskunnallista osallisuutta. Pyrittäessä vaikuttamaan käyttäytymisen muutokseen, tulee tunnistaa yksilön käyttäytymisen osatekijät ja pyrkiä vaikuttamaan niihin. Pyrittäessä vaikuttamaan käyttäytymisen osatekijöihin tulee tunnistaa tekniikoita, joilla vaikuttaa kohteena oleviin osatekijöihin. (Salmela, Kettunen & Poskiparta 2010, 208.)

Palvelun vaikuttavuuden kannalta työelämäosallisuutta edistävissä palveluissa asiakkaan motivaatiolla on erittäin suuri merkitys. Motivaatiota parantaa se, että asiakas voi vaikuttaa palvelusuunnitelmansa laatimiseen ja toteuttamiseen. Asiakas on oman tilanteensa paras asiantuntija. (STM 2011, 35; Keskitalo 2013, 45.) Tästä syystä nuorten ohjausprosessin lähestymistavaksi valittiin motivoiva ohjaustapa. Motivoivaa ohjaustapaa kannattaa Absetzin ja Hankosen (2011, 2265) mukaan käyttää erityisesti motivaation herättelyssä ja sitoutumisen kasvattamisessa. Se ei edellytä asiakkaan aiempaa motivoituneisuutta tai sen mittaamista. Motivoivasta ohjaustavan lähikäsitteitä ovat motivoiva keskustelu ja motivoiva haastattelu. Kyseessä on muutokseen valmentava ja motivaatiota vahvistava lähestymistapa, jonka vaikuttavuudesta on näyttöä. (Absetz & Hankonen 2011, 2265; Mustajoki & Kunnamo 2009.)

Motivoivan toimintatavan periaatteet ovat Koski-Jänneksen (2008, 46 - 47) mukaan: 1) Dialoginen vuorovaikutus - yhteistyö, kunnioitus, luottamus ja myötätunnon ilmaiseminen. 2) Ristiriidan voimistaminen ja muutosvalmiuden esiin nostaminen. Asiakas tekee työntekijän tuella havaintoja toiminnastaan ja suuntaa huomiota muutosta kohti. 3) Vastarinnan hyväksyminen ja väittelemisen välttäminen: asiakkaan vastuusta häntä myötäilläään eikä provosoiduta. 4) Asiakkaan pystyvyyden tunteen vahvistaminen ja välineiden antaminen. Asiakasta houkutellaan muutokseen muutokseen esimerkiksi itsearvioinnin, omien havaintojen, tavoitteiden, arvojen mielenkiintojen, unelmien ja oman toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin tarkastelun kautta.

Työttömien nuorten ohjausprosessi koostui kahdesta yksilötapaamisesta ja kuudesta ryhmätapaamisesta. Tapaamisten aikana pyrittiin herättämään asiakkaiden valmiutta muutokseen omaa elämää koskevissa valinnoissa päätöksissä. Ryhmämuotoinen ohjaus on viime vuosina vahvistunut. Syynä ryhmämuotoisen ohjauksen yleistymiselle ovat sekä kulujen minimoiminen että yhä kasvava ohjausta tarvitsevien asiakkaiden joukko. Ryhmämuotoinen ohjaus ei korvaa yksilöohjausta, vaan on sitä täydentävä ohjausmuoto. Vaikuttavuudessa ei ole osoitettu eroa yksilö- tai ryhmämuotoisen ohjauksen välillä. (Turku 2007, 89.)

Elämäntapaohjauksen ja asiakkaan muutosvalmiuden suurin haaste on asiakkaan motivoituminen ja sitä voidaan tukea ryhmän keskinäisellä vuorovaikutuksella. Ryhmädynamiikan muutosta tukevat voimat on kuvattu taulukossa 9. Ne ovat toivon viriämi-

nen, tilanteen normalisoituminen, jakaminen, malli- ja selviytymistarinat, tietojen ja kokemusten jäsentyminen, tuki ja rohkaisu ja tunteiden ilmaisu. (Turku 2007, 89.)

Taulukko 9. Ryhmädynamiikan muutosta tukevat voimat (Turku 2007, 89)

- toivon viriäminen	- ryhmän jäsenten näkökulmasta: ”muutos on minullekin mahdollinen”
- tilanteen normalisoituminen	- me-henki, ”en ole yksin tässä tilanteessa, meitä on muitakin...”
- jakaminen	- oman muutostarinan kertominen, muiden kuuleminen ja muiden tarinoista oppiminen
- malli- ja selviytymistarinat	- muutosstrategiat, omien selvitysmiskeinojen vahvistuminen
- tietojen ja kokemusten jäsentyminen	- etäisyyden otto omaan tilanteeseen, suhteuttaminen muiden esimerkkien kautta
- tuki, rohkaisu	- ”toiset hyväksyvät minut tällaisena”, hyväsytyksi tuleminen
- tunteiden ilmaisu	- Tunteiden läpikäyminen osana muutosprosessia

6 TYÖTTÖMÄN NUOREN YHTEISKUNNALLISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN KUNTAKOKEILUHANKKEEN KANSSA

Kehittämistutkimuksessa tutkitaan ihmisten toimintaa ja tuotetaan tietoa käytännön työn kehittämiseksi. Kehittämistutkimus kohdistuu erityisesti vuorovaikutukseen pohjautuvaan sosiaaliseen toimintaan. Usein kyseessä on kehittämisprojekti, joka on rajattu ajallisesti. Sen avulla voidaan kehittää yksilön, ryhmän, ryhmien välisten suhteiden, organisaation tai alueellisen verkoston toimintaa. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2006, 16 - 18.)

Kehittämistutkimuksessa sovellettiin kehittämistyön lähestymistapaa. Kehit-

tämistyöllä tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on tutkimustulosten avulla luoda uusia tai entistä parempia palveluja. Kehittyminen on prosessi ja tulos, ja yleensä sillä tarkoitetaan ja tavoitellaan muutosta parempaan. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 21; Kananen 2012, 44.)

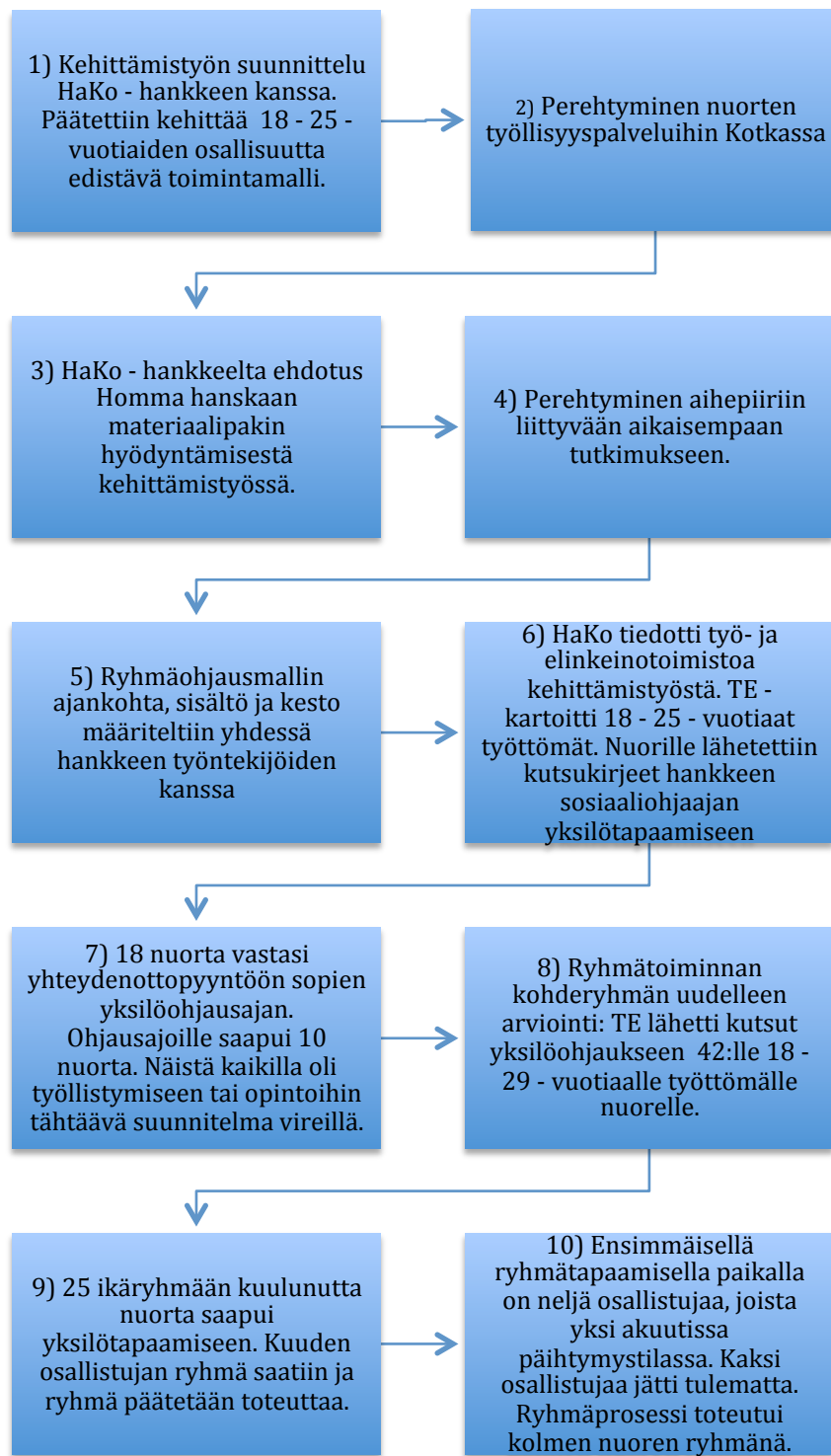
Sarajärven, Mattilan ja Rekolan (2011, 10-11) mukaan näyttöön perustuvien yhteneväisten toimintakäytäntöjen kehittäminen pyrkii turvaamaan asiakaslähtöisten palvelujen jatkuvuutta ja turvallisuutta. Asiakkaan oikeuksien toteutumisen edellytykset tulee turvata. Näytöllä tarkoitetaan osoitusta tai todistetta, nähtävissä olevaa ja selvästi havaittavaa. Näyttöön perustuvalla toiminnalla tarkoitetaan parhaan saatavilla olevan ajantasaisen tiedon käyttöä asiakkaan hyväksi, hänen terveytensä edistämisesä. Näyttöön perustuva toiminta on tavoitteena, sillä se yhtenäistää sosiaali- ja terveysalan ja koulutuksen toimintatapoja ja lisää toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta. (STM 2009, 53.) Näyttöön perustuvaa tietoa käytettiin nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseen kehitetyin toimintamallin teoreettisena viitekehyksenä.

6.1 Kehittämistyö kuntakokeiluhankkeen kanssa

Kehittämistyön aihetta suunniteltaessa tavattiin kuntakokeiluhankkeen kehittämispäällikön ja työntekijöiden kanssa kolmesti touko - heinäkuun 2013 aikana. Kehittämistyön ryhmäksi valittiin aluksi 18 - 25-vuotiaiden koulutusta ja työtä vailla olevien nuorten yksilö- ja ryhmäohjauksen toimintamallin pilotointi ja kuvaaminen. Hankkeen kanssa sovittiin kehittämistyönä tehtävästä ohjausmallin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista.

Hankkeen asiakashaku sovittiin tehtäväksi työ- ja elinkeinotoimiston nuorten palveluista hankkeen sosiaaliohjaajan ja työ- ja elinkeinotoimiston yhteistyönä. Ohjausprosessi hoidettiin hankkeen sosiaaliohjaajan ja opinnäytetyön tekijän parityönä niin, että asiakashakuun liityvä ensimmäinen yksilötapaaminen oli sosiaaliohjaajan vastuulla. Ryhmätapaamisten suunnittelu ja ohjaus oli opinnäytetyön tekijän päävastuulla, mutta tapaamisissa työskenneltiin työparina. Ryhmäohjauksen jälkeinen yksilötapaaminen ohjattiin parityönä, jotta ohjaukseen osallistuneina molemmilla oli mahdollisuus nuoren jatkosuunnitelman laatimisessa tukemiseen ja palautteen saamiseen ohjausprosessista.

Tavoitteena oli hyödyntää aiemmin kehitettyä Homma hanskaan - materiaalipakkia ja kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää miten kehitetty materiaali soveltui käytettäväksi nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseen. Toimintamallin kehittämiseksi tietoa haettiin kirjallisuuskatsauksen avulla, keskustelemalla ryhmään osallistuneiden kanssa siitä mitä he tarvitsevat päästäkseen eteenpäin työ- ja/tai opintopolullaan ja hyödyntämällä ohjauksesta vastanneiden asiantuntijoiden ja kuntakokeiluhankkeen asiantuntijoiden tietoa nuorten osallisuutta edistävän toimintamallin kuvaamisessa. Kuntakokeiluhankkeen kanssa toteutetun kehittämistyön vaiheet kehittämistyön suunnittelusta ryhmäohjauksen aloittamiseen on kuvattu kuvassa 7.

Kuva 7. Kuntakokeiluhankkeen kanssa toteutetun kehittämistyön vaiheet suunnittelusta ohjauksen aloittamiseen

6.2 18 - 29-vuotiaiden nuorten haku ohjausprosessiin

Tammikuussa 2014 kuntakokeiluhankkeen sosiaaliohjaaja teki yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston nuorten palveluiden asiantuntijoiden kanssa asiakashaun aloittami-

seksi. TE-toimisto kartoitti kotkalaiset 18 - 25-vuotiaat nuoret, jotka olivat työttöminä työnhakijoina työ- ja elinkeinotoimiston rekisterissä. Nuorille lähetettiin TE-toimistosta kirje, missä heitä pyydettiin ottamaan yhteyttä hankkeen sosiaalihoajaan. Nuorten otettua kirjeen saamisen jälkeen puhelinyhteyden sosiaalihoajaan, heille tarjottiin mahdollisuutta yksilötapaamiseen sosiaalihoajaan kanssa. Yksilötapaamisten avulla oli tavoitteena saada koottua kuuden 25-vuotiaan nuoren ryhmä. Hankkeessa tehtyjen aikaisempien asiakashakujen kokemusten perusteella päädyttiin varaamaan haastattelu-aika kolminkertaiselle määrälle siitä, mitä ryhmään oli tarkoitus valita osallistujia.

Yksilöohjauksena toteutuneita tapaamisaikoja oli varattu ja sovittu 18 nuorelle. Yksilöohjaustapaamisiin saapui 10 nuorta. Kutsutuissa oli kaksi naista, mutta tapaamiseen saapuneet olivat miehiä. TE-toimiston asiantuntijat toivat esille, että naisten oli helpompi hakeutua ja työllistyä hyvin työllistävälle aloille, kuten sosiaali- ja terveysalalle. Ikäjakauma oli seuraavanlainen: 24-vuotiaita oli kolme, 23-vuotiaita oli kaksi, 22-vuotiaita oli kolme ja 21-vuotiaita oli yksi. Yksi asiakas ei antanut tietojenluovutuslomaketta, sillä hänen jatkosuunnitelmansa oli valmis. Tästä syystä hänen kohdallaan ikä ei ole kerrottavissa.

Elämäntilanne ja jatkosuunnitelmat olivat seuraavanlaisia nuorilla, jotka osallistuivat yksilötapaamiseen, mutta eivät ohjautuneet ryhmäohjaukseen: Yhdellä oli oman alansa työnhaku käynnissä. Nuori oli pohtinut uudelleen kouluttautumistakin, muttei vielä tiennyt mitä alaa haluaisi opiskella. Nuori halusi nyt hakea työtä, eikä nähnyt, että ryhmätoiminnasta olisi hänelle hyötyä (kaksi henkilöä), hakee työtä omalta alaltaan, ei toivo uutta kouluttautumista ainakaan vielä (yksi henkilö), hakeutuu koulutukseen ja on tiedossa oppilaitos, hakuajat, ja miten hakee (kolme henkilöä). Kahdella nuorella oli aika varattuna Rannikkopajoille ja kouluun hakeutumisen suunnitelmat vireillä. Yksi henkilö ei elämäntilanteensa vuoksi nähnyt mahdolliseksi osallistua ryhmätoimintaan.

Yksilöohjaukseen osallistuneet nuoret toivat esille, että uudelleen kouluttautuminen tuottaa epävarmuutta. Haluttaisiin olla varmoja siitä, mille alalle kannattaa kouluttautua, jotta koulutus takaisi tulevaisuudessa työpaikan. Kaikkien haastatteluun osallistuneiden kanssa keskusteltiin työkokeilusta ja palkkatuesta. Itsenäistä työnhakua

tekevien kanssa keskusteltiin työnhausta ja yrityskäynneistä ja muista tavoista hakea aktiivisesti työtä.

Ensimmäisen asiakashaun yhteydessä kävi ilmi, että valtaosalla nuorista oli rakenteilla jatkopolku työttömyydestä pois pyrkimiseksi. Näin ollen jouduttiin toteamaan, että kuuden nuoren ryhmää ei saatu koottua. Hankkeen ja työvoimatoimiston kanssa pidettiin sähköpostitse yhteyttä uuden suunnitelman tekemiseksi. TE-toimiston asiantuntijoiden mukaan työttömiä nuoria oli edelleen tarjolla. TE-toimistosta esitettiin ikäryhmän laajentamista 18 - 29-vuotiaisiin. Näin ollen ikäryhmä laajennettiin koskemaan 18 - 29-vuotiaita työttömiä nuoria.

Toisen asiakashaun aikana kirjeitä lähetettiin 40 nuorelle. Hankkeen sosiaaliohjaajan yksilöohjaustapaamiseen nuorista osallistui 25. Näistä nuorista saatiin koottua ohjausprosessiin osallistuvien kuuden nuoren ryhmä. Ennen ensimmäistä ryhmätapaamista kaksi nuorista ilmoitti, ettei osallistukaan ryhmäohjauspalveluun. Toisella oli syynä akuutti elämäntilanteen muutos, toisella lastenhoidon järjestämisen vaikeudet ryhmäohjauksen aikana.

Yksilöohjauksessa nuorille esiteltiin kirjallisuuskatsauksen avulla koottu ryhmäohjauksen keskeinen sisältö, toimintatavat ja tavoite. Nuorille kerrottiin ohjauksen olevan kehittämistyötä, mistä laaditaan opinnäytetyö. Nuoria informoitiin ryhmätapaamisten kokoontumispaikasta, mikä oli kaupungin pääkirjaston tiloissa. Nuorten tavoitteita ja toiveita kartoitettiin opiskelu- ja /tai työelämään etenemiseksi. Nuoret saivat myös kertoa millaista tukea he tarvitsivat edetäkseen työ- ja opiskelupolullaan. Nuoria pyydettiin pohtimaan omia toiveitaan ja tarpeitaan ryhmätapaamisten sisällöiksi. Nuoret allekirjoittivat suostumuksen tietojen vaihdosta kuntakokeiluhankkeen, työ- ja elinkeinotoimiston ja ryhmäohjausprosessiin osallistuvien työntekijöiden välillä. Nuorten yksilöohjauksen sisältö ja tavoitteet dokumentoitiin työ- ja elinkeinotoimiston asiakasjärjestelmään, minne pääsy on muun muassa salassapitosäännösten ja yksilönsuojan vuoksi ulkopuolisilta estetty (Henkilötietolaki 22.4.1999/523).

7 YKSILÖTAPAAMINEN ENNEN RYHMÄTAPAAMISIA

Ohjausprosessissa mukaeltiin tavoitteellisen ja motivoivan toimintamallin rakennetta (Absetz 2010, 16-17; Absetz & Hankonen 2011). Yksilötapaamisten tavoitteena oli kartoittaa nuoren nykytilaa hänen omasta näkökulmastaan ja antaa tietoa ohjausprosessista, sen sisällöstä ja tavoitteista. Yksilötapaamisen aikana nuorelle esiteltiin ryhmäohjauksen keskeiset aihealueet, toimintatavat ja tapaamisaikataulu (Liite 1). Nuorelta kysyttiin nuoren omia tavoitteita opiskelu- ja /tai työelämään etenemiseksi ja millaista tukea hän tarvitsee edetäkseen työ- ja opiskelupolullaan. Nuoret kirjasivat omia toiveitaan ja tarpeitaan ryhmätapaamisten sisällöiksi. Nuori allekirjoitti suostumuksen tietojen vaihdosta kuntakokeiluhankkeen, työvoimatoimiston sekä ryhmäohjausprosessiin osallistuvien työntekijöiden välillä.

Ryhmissä, joissa tavoitellaan kunkin ryhmän jäsenen motivoitumista omaan työskentelyyn ja vastuunottoon, riittävän pieni ryhmäkoko on oleellinen lähtökohta. (Turku 2007, 89). Ryhmäohjaukseen valikoitui kuusi työtöntä nuorta. Kaksi kuudesta nuoresta perui osallistumisensa ennen ensimmäistä ryhmätapaamista, jolloin osallistujia oli paikalla neljä. Yhteistä ohjaukseen halukkaiden nuorten elämäntilanteissa oli ikä; kaikki neljä ensimmäiseen ryhmätapaamiseen osallistunutta olivat 26 - 29-vuotiaita, työmarkkina-asema oli työtön ja peruskoulu oli jokaisella suoritettu. Toimeentulon lähteenä oli työmarkkinatuki tai työttömyyspäiväraha ja osalla asumistuki ja toimeentulotuki. Ryhmässä oli molemman sukupuolen edustajia. Osa oli suorittanut peruskoulun jälkeisen tutkinnon. Tutkinto oli hankittu ammatillisessa koulutuksessa tai yliopistossa. Osalla olivat jääneet ammatilliset opinnot kesken kerran tai useamman aloituksen jälkeen. Asuttiin yksin, vanhemman kanssa, puolison kanssa ja yksi oli asunnon. Joukossa oli tupakoivia ja tupakoimattomia nuoria. Nuorten terveydentilassa oli eroja: oli perussairauksia, joihin oli lääkitys ja jotka koettiin vaikeuttavan opiskelua tai työelämää, osa ei nimennyt sairauksia tai työ- tai opiskeluelämää vaikeuttavia tekijöitä. Taloudellinen tilanne koettiin haasteellisena ja siihen toivottiin muutosta. Vapaa-ajanvietto oli joko aktiivista: harrastuksina nimettiin liikunta, tietokoneet, tai passiivista: ei ollut harrastuksia eikä erityisiä vapaa-ajanviettotapoja. Osa nimesi muutamia läheisiä ihmisiä, osalla niitä ei ollut. Ryhmätapaamisilta toivottiin tietoa työnhaun tavoista ja työhaastatteluun valmistautumisesta. Osallistujien tärkeimpänä tavoitteena oli työ- tai opiskelupaikkaan pääseminen.

8 ENSIMMÄINEN RYHMÄTAPAAMINEN: TUTUSTUMINEN, TAVOITTEET JA TYÖTTÖMYYDEN YHTEYS TERVEYTEEN

Ensimmäisen ryhmäkokoontumisen tavoitteena oli esittäytyä ryhmään osallistuvien kesken, laatia ryhmätapaamisten tavoitteet ja sisältö hyödyntäen sekä kirjallisuushaun tuloksia ja ohjaajien asiantuntijuutta että houkutellen nuoria pohtimaan omia tarpeita ja tavoitteitaan. Esittäytymisen ja tavoitteiden laatimisen lisäksi aiheena oli nuorten elämäntilanteen yhteys terveyteen, sillä Heponiemen ym. (2008, 11, 13) ja Nenosen (2013, 64) mukaan näyttöä siitä, että työttömät voivat huonommin ja ovat sairampia kuin työlliset, löytyy runsaasti. Mielenterveyshäiriöt ovat työttömillä yleisempiä kuin työssä olevilla. Erityisesti nuoruuden työttömyydellä on pitkäkestoisia vaikutuksia terveyteen, asenteisiin ja elämäntapoihin.

Ohjaajan tehtävänä oli huolehtia ryhmädynamiikan säätelystä ja tuoda esille, että ryhmän tavoitteena oli auttaa osallistujia ottamaan vastuuta omasta työskentelystään kohti työllisyyden tai opiskelusuunnitelmien etenemistä. (Turku 2007, 88.) Tavoitteiden asettaminen yksistään ei ole vaikuttavaa. Konkreettiset, toiminnalliset tavoitteet ja niiden toteutukseen liittyvät tarkat suunnitelmat auttavat muutoksessa onnistumista. Motivoivan keskustelun menetelmässä muutospuhe ja kokemus oman toiminnan ja omien tavoitteiden välisestä epäsuhdasta sekä muutoksen hyötyjen ja haittojen vertailu ovat yhteydessä parempiin tuloksiin. Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus itse arvioida muutokseen tai nykytilan jatkamiseen liittyviä hyötyjä ja haittoja ilman asiantuntijan tuomitsevaa asennetta. (Absetz & Hankonen 2011, 2269-2270; Mustajoki & Kunnamo 2009.)

8.1 Ensimmäisen tapaamisen toiminnallinen menetelmä

Tavoitteiden laatimiseksi hyödynnettiin toiminnallista ohjaustapaa. Toiminnallisia harjoituksia voidaan käyttää itsearviointin tukena ja omien asenteiden ja mielikuvien selvittämiseksi. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan tehostaa elämäntapojen muuttamiseen liittyvien teemojen käsittelyä. (Turku 2007, 94.)

Aluksi esittäydyttiin vuorollaan. Tämän jälkeen käytettiin toiminnallista kortit - harjoitusta. Jokainen valitsi esille laitetuista korteista itselleen yhden kortin, jonka kautta kertoi kuka on, miksi on mukana ryhmässä ja mikä on oma tavoite. Aiheen ympärille syntyi yhteinen keskustelu työttömyydestä ja sen yhteydestä nuorten sosiaalisten suh-

teiden vähentymiseen ja häpeän kokemuksiin ikätovereita kohdatessa. Nuorten kokemukset, alentunut itsetunto ja häpeän kokemukset olivat yhteydessä mm. heikkoon tulo-
 lotasoon (Wrede-Jäntti 2010, 293-294; Pelkonen 2012, 5; Ketelä 2012,17; Myrskylä
 2011, 23-24).

Esittäytymisen jälkeen kerrattiin ryhmän tapaamisaikataulu ja se mikä tavoite ryhmä-
 tapaamisilla on ohjaajien näkökulmasta: tavoitteena oli tukea ryhmään osallistuvien
 muutosprosessien käynnistämistä eli auttaa nuoria tunnistamaan työ- ja opiskelupolul-
 la olevia vahvuuksia ja esteitään ja löytää keinoja niiden vahvistamiseksi. Nuorille
 kerrottiin, että ryhmäprosessi oli osa kuntakokeiluhankkeen ja opiskelijan yhteistä ke-
 hittämissä. Nuoria informoitiin ohjaajien salassapitoon liittyvistä velvollisuuksista
 ja vedottiin nuoria sitoutumaan keskinäiseen vaitioloon ryhmän asioista ryhmätapaa-
 misten ulkopuolella (Henkilötietolaki 22.4.1999/523).

Tavoitteiden löytämiseksi hyödynnettiin ryhmän vuorovaikutusta ja motivoivaa kes-
 kustelua. Motivoivan keskustelun avulla oli tarkoitus saada nuori aktiivisesti ajat-
 telemaan ryhmätapaamisia ja itselle tärkeitä aiheita ja tavoitteita. (Mustajoki & Kun-
 namo 2009, Koski - Jännes 2008, 51). Nuoret saivat tehtäväkseen kirjoittaa omia toi-
 veitaan, tarpeitaan ja tavoitteitaan ryhmätapaamisten aiheiksi. Avuksi annettiin loma-
 ke, jossa oli valmiiksi otsikkona 1. Työ ja opiskelu, 2. Terveys ja hyvinvointi, 3. Mi-
 näkuva - suhde itseeni ja ympäristöön sekä 4. Kohta muuta, mikä oli tarkoitettu va-
 paille ajatuksille ja ideoille. Nuoret kirjoittivat ensin itse tavoitteitaan ja toiveitaan ai-
 healueisiin liittyen. Sen jälkeen niitä kirjattiin yhteisesti isolle paperille. Motivoivan
 keskustelun tärkein työkalu ovat avoimet kysymykset. Ne alkavat yleensä sanoilla
 mitä, miten, miksi. Esimerkiksi: "Mitä mieltä olette terveydestänne?" Asiakkaan
 kertoessa käsityksiään, häntä rohkaistaan jatkamaan: "Kerro tuosta lisää". Motivoi-
 vassa keskustelussa asiakas puhuu yleensä enemmän, kuin työntekijä. (Mustajoki &
 Kunnamo 2009; Koski-Jännes 2008, 51) Kuvassa 8 ovat esillä tapaamisten aihesisäl-
 löt. Ne syntyivät kirjallisuuskatsauksen tulosten, ryhmän jäsenten ja ohjaajien asian-
 tuntijuuden yhteisen vuoropuhelun tuloksena.

Ryhmätapaamisten aihesisällöt	Ohjaamisen viitekehys
-------------------------------	-----------------------

<p>Hyvinvointi ja terveys Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen hyvinvointi - <i>mielekäs tekeminen</i> - <i>fyysinen hyvinvointi – liikunta</i> - <i>arkiset keinot</i> Taloudellinen tilanne Uni ja vuorokausirytm - <i>elämän rytmittäminen</i> Ravinto Päihteet Verkosto</p>	
<p>Minäkuva: suhde itseen ja ympäristöön Minäkuva, maailmankuva - <i>itsetunto</i> Arvot ja asenteet Vuorovaikutus, palaute</p>	
<p>Ammatinvalinta Omat vahvuudet - <i>omat ominaisuudet</i> - <i>vahvuudet ja kehittämiskohteet</i> Taidot Kiinnostuksen kohteet Urasuunnitelmat</p>	
<p>Työnhaku Työnhaun tavat - <i>tietoa eri väylistä</i> - <i>erilaiset tutkinnot ja kurssit</i> - <i>tietoa työnantajista</i> Työhaastattelu - <i>työhaastatteluun valmistautuminen</i> Oma osaaminen ja motivaatio - <i>työpaikkailmoitusten arvioiminen ja omat kyvyt</i></p>	
<p>Muuta <i>Mielekkäät harrastukset:</i> - <i>liikunta, biljardi, musiikki</i></p>	
<p>Jatkosuunnitelma Tulevaisuudensuunnitelma Haasteet</p>	

Kuva 8. Kirjallisuuskatsauksen tulosten, ohjaajien asiantuntijuuden ja ryhmän nuorten vuoropuhelun tuloksena syntyneet ryhmätapaamisten aihesisällöt ja ohjaamisen viitekehys

Koettua hyvinvointia mitataan elämänlaadulla, jota muovaavat terveys ja materiaallinen hyvinvointi, samoin yksilön odotukset hyvästä elämästä, ihmissuhteet, omanarvontunto ja mielekäs tekeminen. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöitä ovat sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Kun elintaso turvaa perustarpeiden tyydytyksen, ihmisten hyvinvointia tukeviksi tekijöiksi nousevat terveys ja koetun hyvinvoinnin tekijät: ihmissuhteet ja osallisuus, ympäristö, arvonnanto ja oikeudenmukaisuus yhteisössä sekä mielekäs tekeminen. (Vaarama, Moisio & Karvonen, 2010, 11 - 12.) Keskustelussa nuorille annettiin tietoa työttömyyden ja ter-

veyden välisestä yhteydestä. Esille tuli, että nuoret kokivat terveydentilansa heikentyneen työttömyyden aikana. Harrastukset ja sosiaalinen kanssakäyminen olivat jääneet aiempaa vähemmälle ja elinpiirin koettiin kaventuneen.

8.2 Ensimmäisen ryhmätapaamisen onnistuminen

Ensimmäinen ryhmätapaaminen ja muutkin ryhmätapaamiset aloitettiin vapaamuotoisella keskustelulla aamukahvin äärellä. Ryhmätapaamisen tavoitteena oli esittäytymisen ja nuorten muutosmotivaation viriäminen tai vahvistuminen ja keskustelu työttömyydestä ja sen yhteydestä hyvinvointiin ja terveyteen. Tavoitteisiin pyrittiin ryhmäläisten ja ohjaajien välisen vuorovaikutuksen sekä toiminnallisten menetelmien keinoin. Ryhmäläiset osallistuivat omien tavoitteiden laatimiseen ja yhteisten aiheisältöjen laatimiseen tasavertaisessa vuorovaikutuksessa. Ryhmän päätteeksi käytiin arvioiva keskustelu ensimmäisen tapaamiskerran herättämistä tuntemuksista ja ajatuksista kysymysten avulla. Palautteen perusteella ryhmädynamiikan muutosta tukevien voimien toivon viriäminen heräsi ja vahvisti myönteisen ryhmähengen syntymistä sekä sitoutumista ryhmätoimintaan (Turku 2007, 88 - 89). Yksi ryhmän jäsenistä oli akuutissa päihtymystilassa, ja hänen osallistumisensa ryhmätoimintaan jatkossa tuli uudelleen arvioitavaksi.

9 TOINEN RYHMÄTAPAAMINEN: MINÄKUVA - SUHDE ITSEEN JA YMPÄRISTÖÖN

Toisen ryhmätapaamisen aiheena oli minäkuva. Tavoitteena oli pohtia millaisia ollaan ihmisinä, mitkä arvot ja asenteet vaikuttavat oman toiminnan ja tavoitteiden taustalla ja mitkä asiat ovat elämässä tärkeitä. Työttömien nuorten taustat ovat erilaisia ja ne johtavat eroihin minäkuvissa ja ajatuksissa tulevaisuudesta, ammatinvalinnasta, palkkатыöstä. Työttömien alentunut itsetunto ja häpeän kokemukset olivat yhteydessä mm. heikkoon tulotasoon. Nuoret työttömät haluavat töihin, mutta eivät välttämättä arvosta jatkuvaa kouluttautumista. (Wrede-Jäntti 2010, 293 - 294; Pelkonen 2012, 5; Ketelä 2012,17; Myrskylä 2011, 24.)

9.1 Toisen tapaamisen toiminnallinen menetelmä

Ryhmässä oli paikalla kolme osallistujaa. Edellisellä kerralla päihtymystilassa ollutta asiakasta oli tavoiteltu puhelimitse tuloksetta eikä hän osallistunut ryhmään jatkossa. Alun kahvihetken jälkeen ryhmän nuoria viritettiin päivän teemaan ja keskusteluun päivän kuulumisia kysymällä ja edellisellä kerralla laadittuun tavoitetaulukkaan palaamalla. Edellisellä kerralla keskusteltiin nuorisotakuusta ja sen tavoitteista. Esille tuli, että nuoret eivät tunteneet nuorisotakuuta eivätkä sen tavoitteita. Näin ollen nuorille jaettiin kirjallista materiaalia nuorisotakuusta. Tämän lisäksi nuoret saivat Kaakkois-Suomen työ- ja elinkeinotoimiston sivuilta työpaikkailmoituksen nuorisotakuun mahdollistamaan avoimma olleeseen järjestöavustajan tehtävään.

Päivän aiheena oli minäkuva. Aihetta lähestyttiin aluksi adjektiivilistan avulla. Sadan adjektiivin listasta tuli valita ensin kymmenen, sitten viisi ja lopuksi kolme itseä parhaiten kuvaavaa adjektiivia. Jokainen kertoi vuorollaan omat adjektiivinsa ja perustelut muille miksi oli ne valinnut. Muut saivat kommentoida kunkin adjektiiveja. Toisena menetelmänä kirjoitettiin postia itselle. Kirjeen avulla tuli asettaa itselle tulevaisuuden tavoitteita elämän eri osa-alueilla ja miettiä keinoja, joiden avulla asettamiinsa tavoitteisiin pääsee. Kirjeeseen kirjoitettiin ajatuksia ja toivomuksia siitä, millaisen toivoi elämänsä olevan vuoden kuluttua. Ajatusten ja toiveiden lisäksi tuli asettaa itselle tavoitteita - pieniä askelia kohti päämäärää. Lopuksi tuli kertoa mistä tietää, että toiveet ovat toteutuneet ja kirjoittaa aforismi tai motto, joka voi auttaa saavuttamaan toiveet. Kirjeestä kerrottiin muille sen verran, mitä itse halusi. Ohjaajan roolissa tuli vahvistaa ryhmäläisten kertomuksia myönteisillä kommentteilla, joilla pyrittiin sekä tunnistamaan ja nimeämään että osoittamaan ymmärrystä kertojaa kohtaan (Koski-Jännes 2008, 50). Kotona mietittäväksi jäi, mitkä olivat oman kirjeen pääkohdat ja tärkeimmät tavoitteet. Mahdolliset kompastuskohdat ja keinot niistä edelleen eteenpäin selviämiseksi tuli kirjata (Koski-Jännes 2008, 61 - 62; Absetz 2009, 17).

Esineeni kertoisivat tehtävän tavoitteena oli pohtia omaa persoonaa eri näkökulmista, vahvistaa itsetuntemusta ja itsensä esittelemistä. Esillä olevista esineistä otettiin käteen jokin ja kerrottiin muille miksi valitsi sen esineen. Muille kerrottiin mitä valittu esine kertoi itsestä. Toiseksi kotityöskentelytehtäväksi jäi ammatit-harjoite. Nuoria opastettiin tutustumaan internetissä ammattinettiin, jossa kerrotaan, mitä ammatteja

kotipaikkakunnalla on tarjolla. Jokaisen tuli kotona etsiä ammatilistasta kolme itseä kiinnostavaa ammattia.

9.2 Toisen ryhmätapaamisen onnistumisen arviointia

Paikalla olleet kolme nuorta osallistuivat keskusteluun ja toimintaan aktiivisesti. Kyseessä oli vasta aloittanut ryhmä ja toiminnallisten menetelmien avulla pyrittiin edistämään luottamuksellisuutta ja ryhmäytymistä. Keskustelujen avulla pyrittiin tukemaan muutosta. Tällä ryhmäkerralla oli havaittavissa tilanteen normalisointia ja mehen syntymistä: ”en ole yksin tässä tilanteessa”, ja jakamista muiden tarinoiden kuulemisen ja niistä oppimisen kautta. (ks. Turku 2007, 89.) Jokainen oli kirjoittanut itselleen kirjeen huolella ja halusi lukea sen muille ryhmäläisille kokonaisuudessaan.

10 KOLMAS RYHMÄTAPAAMINEN: AMMATINVALINTA

Kolmannen ryhmätapaamisen aiheena oli ammatinvalinta. Ammatinvalintaan liittyen tuli pohtia omia ominaisuuksiaan, taitojaan, kiinnostuksenkohteitaan ja eri alojen työllisyystilannetta. Kurosen (2010, 335) mukaan yhteiskuntaan kiinnittyminen ei ollut helppo prosessi niille, joiden peruskoulun päättymisestä oli jo vuosia. Ne nuoret, joilla on erityisiä tuen tarpeita, eivät saa niiden mukaista ohjausta ja tukea riittävästi. Nuoret olivat ensimmäisen kerran tavoitteenasettelun yhteydessä tuoneet esille tarpeensa tiedolle työnhaun eri väylistä, eri mahdollisuuksista suorittaa tutkintoja ja kursseja, tietoa työnantajista ja heidän arvostamistaan asioista työnhakijoissa, työhaastatteluun valmistautumisesta ja työpaikkailmoitusten vaatimuksista suhteessa omiin kykyihin.

10.1 Kolmannen tapaamisen toiminnalliset menetelmät

Ryhmätapaamisessa oli paikalla kaikki kolme osallistujaa. Kanssakäymistä ryhmäläisten kesken syntyi luonnostaan ilman ohjaajan aktiivista roolia vuorovaikutuksen käynnistämisessä. Alun kahvihetken jälkeen palattiin edellisen kerran aiheeseen. Kaikki ei ollut tehnyt kotitehtävää, joten aikaa käytettiin itselle kirjoitetun kirjeen pääkohtien ja tärkeimpien tavoitteiden kirkastamiseen. Mahdolliset kompastuskohdat tuli myös löytää ja kirjata keinot niistä edelleen eteenpäin selviämiseksi. Työskentelyn

jälkeen jokainen sai ja käytti mahdollisuuden oman kirjeensä kautta sosiaaliseen vertailuun ja muilta tuen saamiseen (Absetz & Hankonen 2011, 2269).

Omien tavoitteiden pohtimisen jälkeen tutustuttiin Ammattinetti-sivustoon ja Kaakkois-Suomen ammattibarometriin. Ammattibarometrin avulla arvioidaan työvoiman kysyntää ja tarjontaa ja näiden välistä tasapainoa eri ammateissa eri alueilla. Arviot koskevat lähitulevaisuutta eli noin puolen vuoden ajanjaksoa arviointihetkestä eteenpäin. (Ely-keskus 2014.) Kiinnostavien ammattien pohtimisen jälkeen palattiin aiemmin kirjattuihin itseä kuvaaviin adjektiiveihin. Niihin peilaten jokainen pohti ääneen, mitä osaamista ja ominaisuuksia omaa tavoiteammatteihinsa nähden ja mitä itsessä tulisi kehittää. Internetistä katsottiin työttömän nuoren tarina, ja jokainen teki oppimistyylytestin. Ryhmätapaamisen lopuksi osallistujat saivat kotona luettavaksi artikkelin tiedonhaun tavoista. Kotitehtäväksi tuli valmistella kysymyksiä seuraavan ryhmätapaamisen yrittäjän vierailuun.

10.2 Kolmannen tapaamisen onnistumisen arviointia

Kolmannella tapaamiskerralla käytettyjen toiminnallisten menetelmien myötä syntyi muutosta tukevaa vuorovaikutusta tietoa, kokemuksia, tukea ja rohkaisua jakamalla (Turku 2007, 89; Absetz & Hankonen 2011, 2269) ja avoimia kysymyksiä esittämällä. (Absetz & Hankonen 2011, 2270; Mustajoki & Kunnamo 2009.) Keskustelu ryhmäläisten kesken oli avointa ja omia kehittämiskohteita ja työllistymisen esteenä olevia haasteita uskallettiin pohtia ääneen. Ryhmän lopuksi keskustelun ja ohjaajan esittämien kysymysten kautta tuli esille, että asioista keskustelu koettiin tärkeäksi ja myönteiseksi kokemukseksi. Kaikki eivät kokeneet käytettyjä harjoitteita hyödyllisinä.

11 NELJÄS RYHMÄTAPAAMINEN: TYÖNHAKU

Työnhaku oli neljännen ryhmätapaamiskerran aiheena. Ketelän (2012, 6) mukaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen koskettaa yhä kasvavaa osaa suomalaisia ja yhä lisääntyvä osuus heistä on nuoria. Myrskylän (2011, 9) mukaan yhteiskunnallisten järjestelmien ja palveluiden ulkopuolella olo viivästyttää nuorten siirtymistä työelämään. Pitkittyessään ulkopuolella olo voi johtaa syrjäytymiseen ja

leimata koko elinikää. STM:n (2011, 26) mukaan heikossa työmarkkina-asetmassa olevien työttömien työllistymisen edistäminen on tärkeää. Yksilön näkökulmasta kysymys on sekä työllistymisen edistämisestä ja yhteiskunnasta syrjäytymisen ehkäisemisestä että työelämäosallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämisestä. Ryhmään osallistuneet nuoret toivoivat yrittäjävierailua työhausta keskustelun yhteydessä ja sellainen järjestettiin.

11.1 Neljännen tapaamisen toiminnalliset menetelmät

Yrittäjän vierailu toteutettiin vuorovaikutteisena keskusteluna nuorten ja yrittäjän välillä. Kotitehtävänä oli ollut lukea työnhaun menetelmistä kertova artikkeli ja tehdä kysymyksiä yrittäjien edustajalle. Keskusteluteemoja olivat: mitä yrittäjät odottavat työnhakijalta, mitä työnhaun menetelmiä on olemassa ja mitä kannattaa hyödyntää, miten työnhaku, harrastukset ja vapaa-ajantoiminta liittyvät toisiinsa ja mikä painoarvo työnhaussa on osaamisella ja persoonallisuudella.

Yrittäjän vierailun jälkeen jatkettiin keskustelua työhausta. Keskustelussa jaettiin eriäviäkin mielipiteitä sekä ryhmäläisten kesken, että joihinkin yrittäjän esittämiin näkemyksiin liittyen. Nuoret kertoivat uutena tietona tulleen sosiaalisen median käyttömahdollisuudet työnhaussa. Keskustelunaiheet sivusivat myös itsestä huolehtimisen merkitystä työnhaussa ja antoi näin luontevan mahdollisuuden palata ryhmätapaamisen alussa keskusteltuihin teemoihin harrastuksista ja liikunnasta ja kunkin tavoitteista niihin liittyen. Avointen kysymysten esittämisen rinnalla muutosta tavoitteisiin pääsemiseksi tuettiin positiivisella ja kannustavalla palautteella. (Turku 2007, 93; Absetz 2009, 17)

11.2 Neljännen tapaamisen onnistumisen arviointia

Nuorten keskusteleva ja kuunteleva kulttuuri jatkui edelleen neljännellä ryhmätapaamisella. Nuoret osallistuivat kysymyksiä ja kommentteja esittämällä yrittäjän vierailuun. Ryhmän turvallisuudesta kertoi uskallus tuoda esiin muiden mielipiteistä eriäviä näkemyksiä. Toinen ohjaajista oli tällä kertaa poissa ryhmästä. Ryhmän päätteeksi käydyssä palautekeskustelussa tuotiin esille tyytyväisyys järjestettyyn yrittäjän vierailuun. Palautteen antamisesta ja saamisesta keskusteltiin yhdessä, sillä nuoret kertoivat sen olevan vaikeaa. Sitä harjoiteltiin, sillä kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että palautteen saaminen on ihmisenä kehittymisen kannalta välttämätöntä.

12 VIIDES RYHMÄTAPAAMINEN: TYÖHAASTATTELU

Ryhmätapaamisen aiheena oli työhaastattelu. Aiheeseen liittyen pohdittiin miten valmistautua työhaastatteluun ja miten toimia työhaastattelutilanteessa. Aihe oli kirjattu nuorten toiveisiin yksilötapaamisten jälkeen ja kirjattiin aihesisällöksi ensimmäisen ryhmätapaamisen yhteydessä. Työhaastatteluaihetta käsiteltiin draaman keinoin.

12.1 Viidennen tapaamisen toiminnalliset menetelmät

Työhaastattelutilanne esitettiin ryhmälle draaman keinoin. Kuntakokeiluhankkeen työntekijät olivat valmistelleet esityksen ja ohjasivat esityksensä jälkeen keskustelun ryhmän kanssa. Draamakasvatus eroaa muusta kasvatuksesta siten, että siinä käytetään draaman muotoja ja erilaisia rooleja. Draamakasvatuksessa tutkitaan myös tarinoita elämästä ja niistä kerrotaan tavalla, jota ei käytetä muussa kasvatuksessa. (Heikkinen 2004, 24.) Draaman avulla luodaan yhdessä toisten kanssa merkityksiä, joita myös tutkitaan yhdessä. Olipa kyse draaman tekemisestä, muokkaamisesta, katsomisesta tai kirjoittamisesta, kaikki nämä tehdään ryhmänä. (Heikkinen 2005, 24-25, 50.) Draaman ja siihen liittyvän keskustelun jälkeen käytiin arvioivaa keskustelua nuorten tämän hetken tilanteesta omien muutostavoitteiden ja niissä edistymisen suhteen. (Absetz 2009, 17; Turku 2007, 93) Vierailijoiden lähdettyä työskenneltiin ryhmässä keskustellen tämän hetken tilanteesta ja tulevaisuuden tavoitteista nyt, kun seuraava ryhmätapaaminen oli viimeinen.

12.2 Viidennen tapaamisen onnistumisen arviointia

Ryhmätapaamisesta puuttui tällä kertaa toinen ohjaajista ja yksi ryhmän jäsenistä. Draama sai menetelmänä nuorilta kiitosta. Nuoret kertoivat, että eivät saaneet työhaastatteluaiheeseen liittyen uutta tietoa, mutta menetelmänä draama oli virkistävä ja toi vaihtelua keskustelemaan työskentelytapaan. Lopuksi käyty keskustelu tämän hetken tilanteesta ja tulevaisuuden tavoitteista oli avointa. Keskustelunaiheet liittyivät nuorten mahdollisuuksiin osallistua yhteiskuntaan ja sen toimintoihin, syrjäytymiskehitykseen ja sen tunnusmerkeihin. Keskustelussa ilmeni mm. pettymyksen ja turhautumisen tunteiden ilmaisua omaan elämäntilanteeseen liittyen. Tunteiden läpikäyminen on tärkeä osa muutosprosessia (Turku 2007, 89; Absetz 2009, 17).

13 KUUDES RYHMÄTAPAAMINEN: JATKOSUUNNITELMA JA PALAUTE

Viimeisen ryhmätapaamisen tavoitteena oli arvioida ryhmäkokoontumisten onnistumista alun tavoitteisiin peilaten. Viimeisen tapaamisen aikana jokainen kirjasi jatkosuunnitelmiaan ja jakoi ne keskustellen muille ryhmäläisille. Tavoitteellisen toiminnan vaikuttavuus on parempi, kun muutostavoitteiden asettaminen, muutoksen esteiden tunnistaminen, mahdollisuus sosiaaliseen vertailuun ja tuen saamiseen yhdistetään motivoivan keskustelun menetelmään (Absetz & Hankonen 2011, 2269).

13.1 Kuudennen tapaamisen toiminnallisuus

Viimeisellä tapaamiskerralla jokainen kirjasi ja kertoi mihin tulevaisuudessa pyrkii ja mitä tavoitteisiin pääsemiseksi omaa. Annettujen ohjeiden mukaisesti kukin kertoi miksi tämänhetkinen elämäntilanne ei ole mahdollinen viiden vuoden kuluttua. Jokainen kertoi mitä itsellä oli muutoksen mahdollistamiseksi, mitä puuttui ja miten aikoi varmistaa, että se mitä puuttui saadaan. Vuorollaan jokainen sai muilta ryhmän jäseniltä palautetta, kysymyksiä ja kannustusta jatkosuunnitelmaansa liittyen. Jatkosuunnitelmien käsittelyn jälkeen nuoret saivat vielä antaa palautetta toisilleen ryhmäprosessista.

13.2 Kuudennen tapaamisen onnistumisen arviointia

Palautteen antaminen oli koettu haastavaksi läpi prosessin ja sitä harjoiteltiin jokaisen tapaamisen yhteydessä. Viimeisellä tapaamiskerralla ryhmän nuoret ja ohjaajat antoivat toisilleen palautetta. Keskustellen annetussa palautteessa oli myönteinen sävy: prosessi oli koettu myönteiseksi, ryhmään tuleminen ja kiinnittyminen oli ollut helppoa ja työskentelytavat oli pääosin koettu positiivisiksi. Nuoret kertoivat, että keskinäinen jakaminen samassa elämäntilanteessa olevien kanssa oli antanut uskoa ja luotamusta tulevaan. Pysähtyminen kunkin aiheen äärelle ja henkilökohtaisten tavoitteiden pohtiminen oli koettu myönteiseksi. Esille tuotiin, että itselle annettu vastuu oman tilanteen ja tavoitteiden pohtimisesta oli aktivoinut suunnittelemaan tulevaisuuttaan aktiivisemmin. Yleistä tunnelmaa palautekeskustelun yhteydessä kuvaa yhden nuoren sanat: ”Tulin positiivisin mielin, lähden positiivisin mielin.”

14 YKSILÖTAPAAMINEN RYHMÄTAPAAMISTEN JÄLKEEN

Viimeisen ryhmätapaamisen jälkeen jokainen nuori osallistui yksilötapaamiseen. Yksilötapaamisen tavoitteena oli auttaa nuorta arvioimaan ryhmäprosessia ja auttaa nuoria asettamaan omat jatkotavoitteensa. Lisäksi jokaisen nuoren kanssa sovittiin seurannasta. Seurannan tarkoituksena oli varmistaa, että nuorten jatkosuunnitelmat etenevät ja nuori saa niihin tarvittavan tuen. (Absetz 2009, 17.)

14.1 Nuorten palaute ryhmäohjauksen jälkeen

Yksilötapaamisissa nuoret saivat mahdollisuuden palautteen antamiseen ohjausprosessista. Kaikki osallistujat ilmaisivat lähes samoin sanoin: ”Positiivinen kokemus.” Nuoret toivat esille, että oma vapaaehtoinen halu ja myönteinen lähtöasetelma kantoivat läpi ohjausprosessin. Osallistuminen ryhmään konkretisoi omaa tulevaisuudensuunnitelmaa ja se selventyi. Motivoivan vuorovaikutuksen menetelmä toimi, sillä nuoret kertoivat, että porukassa pystyi jakamaan mielipiteitä, vuorovaikutus oli avointa, syntyi vertaisuuden kokemusta ja kanssakäyminen oli myönteisessä mielessä erilaista kuin ryhmissä, joihin oltiin aiemmin osallistuttu. Koettiin, että nuorten vastuulla oli asioiden puiminen, vaikka käsitellyt asiat alustettiin tapaamisten aluksi. Motivoivassa vuorovaikutuksessa on tavoitteena saada asiakkaan mielipiteet esille (Absetz 2009, 17).

Nuorten palautteena oli, että keskustelut meni hyvin, syntyi vuorovaikutusta, syntyi avointa keskustelua: ”Homma toimi”, kuten yksi nuorista ilmaisi. Nuoret kertoivat, että heillä ei ollut tietoa eikä käsitystä siitä, mitä ryhmässä tulee tapahtumaan ja mukaan lähdettiin avoimin mielin. Nuorten palautteen mukaan tieto ei juurikaan lisääntynyt, mutta omaan elämään liittyvät asiat tulivat aktiiviseen pohdintaan. Ryhmäohjauksen aikana tapahtui aktivoitumista muutoinkin. Ryhmä lisäsi päättäväisyyttä ja aktivoi miettimään omia tavoitteitaan. ”Vuorovaikutus oli hyvää, keskustelu toimi, se auttoi”, sanoi yksi osallistuneista nuorista. Samansuuntaista oli muukin palaute: ”Muiden ryhmäläisten kanssa keskustelu antoi käytännön kokemusta omien kokemusten peilipinnaksi. Vertaisuus oli itselle tärkeä kokemus, paras hyöty – samassa tilanteessa olevien kanssa tilanteen jakaminen. Tuli usko siitä, että jotain myönteistä voikin tapahtua.” Taulukossa 10 on Turkua (2007, 89) mukaellen kirjattu ryhmäläisten palautetta ja ryhmädynamiikan muutosta tukevat voimat.

Taulukko 10. Ryhmädynamiikan muutosta tukevat voimat ja ryhmään osallistuneiden palaute (Turku 2007, 89)

Ryhmädynamiikan muutosta tukevat voimat		Ryhmään osallistuneiden palaute
- toivon viriäminen	- ryhmän jäsenten näkökulmasta: ”muutos on minullekin mahdollinen”	<i>Osallistuminen konkretisoi omaa tulevaisuudensuunnitelmaa, se selventyi. Tuli uskoa siitä, että jotain myönteistä voikin tapahtua.</i>
- tilanteen normalisoituminen	- me-henki, ”en ole yksin tässä tilanteessa, meitä on muitakin...”	<i>Vertaisuus oli itselle tärkeä kokemus, paras hyöty – samassa tilanteessa olevien kanssa tilanteen jakaminen.</i>
- jakaminen	- oman muutostarinan kertominen, muiden kuuleminen ja muiden tarinoista oppiminen	<i>Muiden ryhmäläisten kanssa keskustelu antoi käytännön kokemusta omien kokemusten peilipinnaksi.</i>
- malli- ja selviytymistarinat	- muutosstrategiat, omien selviytymiskeinojen vahvistuminen	<i>Vuorovaikutus on ollut hyvää, keskustelu on toiminut, se on auttanut.</i>
- tietojen ja kokemusten jäsentyminen	- etäisyyden otto omaan tilanteeseen, suhteuttaminen muiden esimerkkien kautta	<i>Osallistuminen konkretisoi omaa tulevaisuudensuunnitelmaa, se selventyi.</i>
- tuki, rohkaisu	- ”toiset hyväksyvät minut tällaisena”, hyväksytyksi tuleminen	<i>Keskustelut meni hyvin, syntyi vuorovaikutusta, syntyi avointa keskustelua- homma toimi.</i>
- tunteiden ilmaisuus	- Tunteiden läpikäyminen osana muutosprosessia	<i>Kokemus oli positiivinen. Myönteinen lähtöasetelma kantoi läpi ohjausprosessin.</i>

14.2 Nuorten jatkosuunnitelmat ryhmäohjauksen jälkeen

Ryhmäohjauksen jälkeen jokaisen nuoren kanssa laadittiin jatkosuunnitelma. Jatkosuunnitelmaan kirjattiin nuoren ensisijainen tavoite, toissijainen tavoite ja sovittiin seurannasta. Jatkosuunnitelman hyödyllisyyden varmistamiseksi pyrittiin suunnitelman konkreettisuuteen, realistisuuteen, aikaan sitomiseen ja tuen saamiseen (Ks. Turku 2007, 70). Seuranta sovittiin kuntakokeiluhankkeen sosiaaliohjaajan kanssa puhelinsurantana ja mahdollisena tapaamisena. Tapaaminen tuli tarpeelliseksi, mikäli toissijainen suunnitelma tuli toteutettavaksi. Jatkosuunnitelmiin kirjattiin tavoitteiksi opiskelupaikan hakeminen ja yhdelle työpaikan tai palkkatukityön löytyminen. Yksi nuorista oli hakenut työpaikkaa, kahdella oli tavoitteena opiskelupaikan saaminen: yksi oli aikeissa hakea ja toinen oli hakenut yhteishaussa opiskelupaikkaa.

15 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

15.1 Toimintamallin syntyminen

Kehittämistyön tuloksena syntyi työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli, mikä oli kehittämistyön päätavoite. Olemassa olevaa tietoa hyödynnettiin, kun kirjallisuuskatsauksen avulla kuvattiin toimintamallin teoreettinen viitekehys. (Heikkilä ym. 2008, 109.)

Teoreettista viitekehystä täydennettiin ohjaajien ammatillisella asiantuntijatiedolla ja ryhmään osallistuneiden omista tavoitteista esiin tulleilla tarpeilla. Kirjallisuuskatsauksen ja kehittämistyön tuloksena syntyi työttömien nuorten yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli. (Ks. Sarajärvi ym. 2011, 25-70.) Toimintamalli on käytännönläheinen ja sitä voidaan hyödyntää työllisyyspalveluissa (Ks. Heikkilä ym. 2008, 109). Työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävän toimintamallin kuvaamisessa hyödynnettiin kappaleissa 15.2, 15.3 ja 15.4 kuvattuja kehittämistyön tuloksia. Toimintamalli on kuvattu kuvassa 9.

OHJAAAMISEN VIITEKEHYS Työttömien yksilöllisyyden ja ikävaiheen erityistarpeet varmistava Tavoitteellinen toimintamalli ja motivoiva ohjaus	TYÖTTÖMÄN OHJAUTUMINEN Ammatinvalintaan liittyvän tuen tarpeessa olevat henkilöt tulee tunnistaa Elämäntilanteen puutteet ja heikko terveydentila voivat olla esteenä	JATKUVA ARVIOINTI
	YKSILÖTAPAAMINEN Yksilöllinen elämäntilanne	
	RYHMÄTAPAAMISET Tavoitteet	
	HYVINVOINTI JA TERVEYS Fyysinen terveys Lepo Ravitseminen Liikunta Psykyminen Elämäntilanne – taloudellinen tilanne, ihmissuhteet, tunteet ja kyky ratkaista ongelmia Minäkuva, arvot ja asenteet Sosiaalinen Ihmissuhteet ja vuorovaikutustaidot Yhteisöön kuuluminen Mielekäs tekeminen Itsensä tarpeelliseksi kokeminen	
	AMMATINVALINTA JA TYÖNHAKU Omat vahvuudet ja kehittämistarpeet Kiinnostuksen kohteet ja motivaatio Yksilöllinen tuki ja ohjaus	
	YKSILÖTAPAAMINEN Jatkosuunnitelman laatiminen Konkreettisuus, realistisuus, aikaan sitominen ja riittävä tuki	
	SEURANTA Jatkosuunnitelman toteutumisen varmistaminen	

Kuva 9. Kehittämistyön tuloksena syntynyt työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli

15.2 Homma hanskaan-materiaalipakin hyödyntäminen toimintamallin kuvaamisessa

18 - 29-vuotiaan työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävää toimintamallia kuvatessa arvioitiin, voitiinko aiemmin Varsinais-Suomessa tuotettua Homma hanskaan-materiaalipakkia hyödyntää toimintamallin aiheisällöissä. Kirjallisuuskatsauksen ja kehittämistyön tuloksena havaittiin, että materiaalipakki sisälsi työttömän osallisuutta edistävän intervention kannalta hyödyllisiä aiheita. Kirjallisuuskatsaus ja työttömiltä nuorilta saatu tieto osoitti, että materiaalipakin sisältöä tuli täydentää seuraavassa kappaleessa esitetyillä tiedoilla.

Homma hanskaan materiaalipakin aiheisällöt olivat työttömän nuoren kannalta hyödyllisiä. Materiaalipakissa olevien aiheisältöjen lisäksi toimintamallin kuvaamisessa tuli huomioida kohderyhmän ikä ja ikään liittyvät erityispiirteet (Salmela-Aro 2010, 382-383; Kuronen 2010, 9), ammatinvalintaan ja uraohjaukseen liittyvät erityiset tuen tarpeet erityisesti pitkään työttömänä olleilla (Tynkkynen 2010, 429 - 430; Lähteenmaa 2010, 61; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 20) ja työttömän terveydentila ja sen tuomat haasteet ja esteet ryhmään osallistumiselle (Vastamäki 2010, 2; Rotko 2011, 47; Saharinen 2013, 30 - 31; Ahonen ym. 2012, 141 - 142; Nenonen & Kajanoja 2013, 14). Työttömien nuorten yksilöllisyys tuli huomioida niin vapaa-ajan ja sosiaalisen elämän aktiivisuudessa kuin perhetaustoissa, tulevaisuuden suunnitelmissa ja elämäntyytyväisyydessä (Wrede-Jäntti 2010, 293; Ketelä 2012, 12 - 13; Lähde 2012, 36; Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011, 121; Yli-Kännö 2011, 32). Muutokseen tähtäävän ohjausprosessin onnistumisen varmistamiseksi oli ohjauksen viitekehystenä tärkeää käyttää tavoitteellista toimintamallia ja systemaattista ohjaustapaa (Absetz & Hankonen 2011, 2265; Mustajoki & Kunnamo 2009).

15.3 Nuorten ohjautumisen haasteet

Kehittämistyössä havaittiin, että nuorten työllisyyspalvelujen nykytilanne on Kotkassa tyydyttävällä tasolla. Kaakkois-Suomen elinkeino-, ympäristö- ja liikenneviraston (2014) mukaan nuorisotyöttömyys on kasvanut Kymenlaaksossa. Nuorten työllisyystilanteen parantamiseksi tarvitaan monipuolista palvelu- ja toimijaverkostoa (TEM 2012, 32). Kuntakokeiluhankkeen asiantuntijan mukaan: *“Nuorille on tarjolla enemmän palvelua. Nuorisotakuu, työpajatoiminta ja työvoiman palvelukeskus Väylä vastaavat nuorten tarpeeseen aikuisväestön palveluita huomattavasti paremmin. Ilman palvelua olevia nuoria ei kokonaisuudesta ole paljoa. Osa nuorista ei ole*

ilmoittautunut työvoimatoimistoon. Heille on Etsivän työn palveluita, mutta osaa ei tavoiteta. Heille ryhmätoiminta olisi pelastus, mutta heitä ei tavoiteta.”

Kehittämistyön haasteena oli saada riittävä määrä 18 - 29-vuotiaita työttömiä ohjauksen piiriin. Työ- ja elinkeinotoimiston ja HaKo-kuntakokeiluhankkeen yhteistyönä toteutettu asiakashaku nuorten ryhmän kokoamiseksi tehtiin kaksi kertaa. Toisen haun jälkeen saatiin kokoon kuuden nuoren ryhmä, mutta lopulta ryhmään osallistui kolme nuorta. Ryhmään osallistuneiden nuorten kanssa keskusteltiin ryhmän kokoamisen haasteista.

Nuoret toivat esille, että työllisyyspalveluiden ja työnhaun sähköistyminen ei ole pelkästään hyvä asia. Nuoret kaipaavat kanssakäymistä työntekijän kanssa ja tukea urasuunnitteluunsa. Pylkkäsen (2011, 6 - 9) mukaan työhallinnon palvelukulttuurilla on merkittävä vaikutus nuoren työttömän selviytymiseen palvelujen asiakkaana. Omaa vastuuta ja aktiivisuutta korostava palvelukulttuuri aiheuttaa vaikeuksia niille nuorille, jotka kärsivät näköalattomuudesta tai elämänhallintaa haittaavista ongelmista. Nuorten palvelutarve uhkaa jäädä tunnistamatta, mikäli työhallinnon ja nuorten työttömien tavat määrittellä työttömyyden taustalla piilevät ongelmat ovat ristiriidassa keskenään tai niitä ei määrittellä yhdessä (Pylkkänen 2011, 9; Kuronen 2010, 335). Toisaalta juuri ryhmään osallistuneille tukea tarvitseville nuorille ryhmä oli myönteinen kokemus ja auttoi heitä työllistymiseen tähtäävien jatkosuunnitelmiansa laatimisessa.

15.4 Nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden osatekijät

Ryhmäohjauksen tavoitteena oli tunnistaa nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden osatekijöitä ja löytää oikeat menetelmät osatekijöiden vahvistamiseksi kohti yhteiskunnallista osallisuutta. Kirjallisuuskatsauksen avulla määriteltiin yhteiskunnallinen osallisuus ja sen osatekijät. Kirjallisuuskatsauksen mukaan osallisuuden ja terveyden välillä on yhteys. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 56) Osallisuuden osatekijöinä vaikuttavat ihmisen perustarpeet having, loving ja being (Allardt 1976, 88–94) tai fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 56).

Yhteiskunnallisen osallisuuden osatekijöinä tunnistettiin:

1. Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen hyvinvointi ja terveys. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyen osallisuuden osatekijöinä vaikuttivat työttömän nuoren taloudellinen tilanne, uni ja vuorokausirytmä ja elämän rytmittäminen, ravinto ja päihteet, ihmissuhteet ja verkosto. (Vastamäki 2010, 2; Rotko 2011, 47; Saharinen 2013, 30 - 31; Ahonen ym. 2012, 141 - 142; Nenonen & Kajanoja 2013, 14; Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 56.)

2. Minäkuva ja itsetunto ja kyky olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Wred-Jäntti 2010, 293 - 294; Pelkonen 2012, 5; Ketelä 2012,17; Myrskylä 2011, 9).

3. Mielekkään vapaa-ajanvieron mahdollisuudet ja harrastukset (Vastamäki 2010, 2; Rotko 2011, 47; Saharinen 2013, 30 - 31; Ahonen ym. 2012, 141 - 142; Nenonen & Kajanoja 2013, 14; Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 56; Ylikännö 2011, 32; Raivio & Karjalainen 2012, 17).

4. Ammatinvalintaan ja työnhakuun liittyvät tuen tarpeet: oman osaamisen, motivaation ja kehittämiskohteiden tunnistaminen, suunnitelmien laatiminen (Pylkkänen 2011, 9; Kuronen 2010, 335).

Osallisuuden osatekijöiden vahvistumisen kautta nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden voitiin nähdä edistyvän (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 56; Raivio & Karjalainen 2012, 17). Yhteiskunnallisen osallisuuden edistäminen voi tarkoittaa passiivisen työttömyyden sijaan palkkatukityöhön, työharjoitteluun, työkokeluun, kuntouttavaan työtoimintaan tai opiskelijaksi hakeutumista. Nämä kaikki, kuten edellä mainittujen yhteiskunnallisen osatekijöiden vahvistuminen nähtiin yhteiskunnallisen osallisuuden edistymiseksi ja askeleeksi kohti työelämää ja avoimia työmarkkinoita.

Nuorten antaman palautteen ja laadittujen jatkosuunnitelmien perusteella voitiin todeta nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden osatekijöiden vahvistuneen ohjausprosessin aikana. Yhteisissä keskusteluissa nuoret arvioivat elämäntilannettaan ennen ryhmään osallistumista, sen aikana ja sen jälkeen. Vastamäen (2010, 5) mukaan koherenssin tunne kehittyi myönteisesti työllisyysinterventioon osallistumisen johdosta. Erityisesti elämäntilannetta osatekijät ymmärrettävyys ja hallinnan tunne kehittyvät. Nuorten ar-

vioimana ryhmään osallistuminen toi rytmiä elämään. Uni- ja valverytmi tasaantui ja elämän säännöllisyys vaikutti myös muun muassa ruokailutottumuksiin. Ryhmään osallistuminen antoi nuorille mielekkyyden tunnetta. Keskustelujen ja toiminnallisten harjoitusten kautta oman tilanteen pohtiminen tuli aktiiviseksi. Nuoret kertoivat sen aktivoineen heitä elämässä muutenkin. Työttömyyden aikana vähentynyt kanssakäyminen muiden kanssa lisääntyi ryhmään osallistumisen aikana ja puheissa suunniteltiin aiemmin aktiivisena olleen harrastuksen aloittamista uudelleen. Nuoret toivat esille, että taloudellinen tilanne oli se, minkä vuoksi harrastaminen oli vähentynyt tai loppunut kokonaan. Harrastukset taas olivat yhteydessä myös ihmissuhteisiin, jotka myös olivat vähentyneet muun elämän kaventuessa.

Nuorten taloudellinen tilanne ei kohentunut ryhmään osallistumisen aikana, sillä ryhmään osallistumisesta ei maksettu korvausta. Nuoret arvelivat, että pidempään kestävä ryhmäjakso olisi saattanut rajata heidän mahdollisuuksiaan osallistua ryhmään taloudellisista syistä johtuen. Nuoret pohtivat, että jotkut työttömistä nuorista saattoivat kieltäytyä osallistumasta ryhmään taloudellisen niukkuuden vuoksi. Nuorten kertomukset siitä, että alentuneella tulotasolla on yhteys sekä hyvinvointiin ja terveyteen (Rotko 2011, 47 - 48; Saharinen 2013, 30 - 31; Nenonen & Kajanoja 2013, 14 - 15; Vastamäki 2010, 2) että vapaa-ajan passiivisuuteen ja häpeän kokemuksiin (Yli-Kännö 2011, 32) olivat samansuuntaisia kirjallisuuskatsauksen tuloksen kanssa. Keskustelut muiden nuorten kanssa auttoivat nuoria itsensä ja tilanteensa hyväksymisessä ja antoivat uskoa tulevaisuuteen (ks. Turku 2007, 89).

Ryhmätapaamisten alussa laadittujen tavoitteiden mukaan nuoret kaipasivat tietoa ammatinvalinnasta, työnhausta ja työnhaun tavoista. Pylkkäsen (2011, 9) ja Kurosen (2010, 335) mukaan nuoret kaipaavat tietoa ja tukea urasuunnitteluunsa, mutta eivät saa sitä riittävästi. Ryhmätapaamisten päätteeksi käydyssä arviointikeskustelussa nuoret kertoivat, että eivät saaneet paljonkaan uutta tietoa tai annettu tieto oli aiemman kertausta. Tapaamisten aikana tuli esille, että nuorisotakuu ja sen tavoitteet olivat nuorille vieraita. Yrittäjävierailun yhteydessä esille tullut vapaa-ajan aktiivisuuden merkitys työnantajille ja sosiaalisen median mahdollisuudet työnhaussa ja itsensä markkinoinnissa oli nuorille uutta tietoa.

16 KEHITTÄMISTYÖN ONNISTUMISEN ARVIOINTIA

Kehittämistyön onnistumista on vaikea mitata yksiselitteisesti, koska kehittämistyöllä oli useita tavoitteita eikä onnistumisen arviointiin ollut valmiina olemassa mittaristoa. Onnistumisen arviointiin vaikuttaa myös se, kuka sitä arvioi, ja mitä arvioidaan. (Heikkilä ym. 2008, 129.) Kehittämistyössä arviointiin osallistuivat opinnäytetyön laatijan lisäksi kuntakokeiluhankkeen työntekijä ja hankevastaava ja ohjausprosessiin osallistuneet nuoret. Työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijat eivät osallistuneet arviointiin, sillä heidän roolinsa kehittämistyössä oli rajattu asiakashakuun. Kuntakokeiluhanke arvioi kehittämistyön onnistuneeksi, sillä tärkein tavoite saavutettiin ja nuorten yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli saatiin kuvattua.

Ryhmäprosessin arvioinnissa hyödynnettiin jatkuvaa arviointiprosessia peilaten arviointia tavoitteelliseen toimintamalliin ja ryhmän prosessiin ja tavoitteisiin (Turku 2007, 84; Absetz 2009, 16 - 17). Ohjaamiseen liittyvää itsearviointia tehtiin itselle, työparille ja nuorille esitetyttyjen kysymysten kautta. Koko ohjausprosessin onnistumista arvioitiin yhdessä nuorten kanssa viimeisellä ryhmätapaamiskerralla ja yksilötapaamisen yhteydessä. (Turku 2007, 84.)

Itsearvioinnin ja yhteisen arvioinnin kysymyksinä olivat esimerkiksi: Viestitänkö nuorille hyväksyntää ja muutoksen mahdollisuutta? Onko luottamuksellisen ilmapiirin kehittymiselle ollut aikaa ja mahdollisuutta? Olenko kuunnellut nuorten omaa tilanearviota riittävästi? Tarvitaanko tavoitteiden laatimiseen vielä lisää aikaa? Saavatko nuoret riittävästi tietoa, tukea ja kannustusta? Tavoitteiden laatimisen yhteydessä arvioinnin tukena olivat muun muassa kysymykset: Ovatko muutostavoitteet oikeankokoisia ja realistisia? Ovatko tavoitteet nuoren valitsemia? Miten käynnistynyttä muutosta voidaan pitää käynnissä ryhmäprosessin päätyttyä? Jatkosuunnitelmaa tehdessä arviointia ohjasivat kysymykset: Onko jatkosuunnitelma riittävän konkreettinen? Miten tavoitteiden suuntainen työskentely varmistetaan nyt ja ohjauksen päätyttyä? (Turku 2007, 84 - 85.)

Työllistämisen- ja aktivointipalvelujen hyödyt ja haitat eivät realisoidu samanaikaisesti, ja siksi ohjausprosessin hyötyjen ja haittojen arviointi on vaikeaa. Osa hyödyistä ja haitoista realisoituu lyhyen ajan sisällä intervention jälkeen. Osa hyödyistä on sellaisia, että ne näkyvät vasta usean vuoden päästä. (Kallio, Meklin & Tammi 2008, 13; Heikkinen ym. 2008, 134.) Nuorten jatkosuunnitelmat ja niiden toteutumisen varmis-

tamiseksi sovitut seurantamenetelmät toteutuvat vasta kehittämistyön päättymisen jälkeen. Kuntakokeiluhanke vastaa nuorten suunnitelmien seurannasta ja arvioinnista kehittämistyön päättymisen jälkeen (Heikkinen ym. 2008, 134).

Ohjauksen vaikutuksia nuorten elämäntilanteeseen ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistymiseen arvioitiin välittömien vaikutusten kautta, mutta pitkän aikavälin vaikutukset jäivät tämän kehittämistyön arvioinnin ulkopuolelle (Turku 2007, 84). Nuorten tekemää arviointia ja ryhmäprosessin yhtenä tuloksena syntyneet nuorten jatkosuunnitelmat on esitetty aiemmin kappaleissa 14.1 ja 14.2.

HaKo-hanke vastasi asiakashankintaan liittyvästä tiedottamisesta ja yhteistyöstä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa. Asiakashaun tekeminen kahteen kertaan asetti haasteensa aikatauluttamiselle ja ohjausprosessin jälkeiselle raportoinnille. Työ- ja elinkeinotoimisto suoritti asiakashaut ripeällä aikataululla kahdesti ja näin saatiin kehittämistyön kohderyhmälle tieto mahdollisuudesta osallistua ohjausprosessiin ja ryhmään osallistujat valittua.

Onnistumisen haasteena oli tiedonkulku ja jatkuvuus. Kun palvelua kehitetään eri paikassa, jossa asiakashankinta tapahtuu, on vaarana ettei tarpeellinen tieto tulosten hyödynnettävyydestä siirry kaikille osapuolille. Kuntakokeiluhankkeen tehtävänä on luoda uusia toimintamalleja työllistymisen tueksi. Kuntakokeiluhanke on määräaikainen toimintamuoto ja haasteena on kehitettyjen toimintamallien juurruttaminen käytäntöön. (Heikkinen ym. 2008, 133 - 134.)

Interventiolla eli ohjausprosessilla oli myös taloudellisia vaikutuksia niin nuorille kuin palvelujärjestelmälle. Taloudelliset vaikutukset voidaan jakaa välittömiin ja välillisiin vaikutuksiin. Välittömät vaikutukset syntyvät suoraan suoritetusta tukitoimenpiteestä, mitä ei tähän ohjausprosessiin sisällynyt. Nuorille ei maksettu korvausta ohjaukseen osallistumisesta. Välilliset vaikutukset ovat seurausta siitä, että alkuperäinen toimenpide saa aikaan tietyn muutoksen kohderyhmässä ja siitä seuraa muille henkilöille tai ryhmille tulojen tai menojen muutos. Näitä kutsutaan kerrannaisvaikutuksiksi. Työllistämisen- ja aktivointitoimenpiteillä on myös välillisiä, ei-rahamääräisiä vaikutuksia, joiden suuruuden ja kohdentumisen määrittäminen on vaikeaa. Esimerkiksi jokainen pysyvästi työelämään etenevä asiakas vähentää tulevaisuudessa odotettavissa olevaa työvoimavajetta ja tuo valtiolle ja kunnalle verotuloja. (Kallio ym. 2008, 13.)

Kuntakokeiluhanke kokosi kehittämistyön keskeiset tulokset ja esitteli niitä pian tulosten valmistumisen jälkeen Työllisyyden letkajenkka -tapahtumassa Kotkassa ja Työvoiman palvelukeskuksessa Haminassa. Jatkossa tavoitteena on toimintamallin hyödyntäminen ja soveltaminen käytäntöön alueemme korkeiden työttömyyslukujen pienentämisessä. Kehittämistyössä kuvattu toimintamalli on ja hyödyntää nuorten lisäksi myös muun ikäisten työttömien palveluissa (Heikkilä ym. 2008, 129).

17 POHDINTA

Olen kuvannut työttömän yhteiskunnallista osallisuutta edistävän toimintamallin rakentumisen kirjallisuuskatsauksen ja kehittämistyön tuloksena. Kirjallisuuskatsauksen tuloksena saatiin teoettinen viitekehys työttömän yksilö- ja ryhmäohjausmallin perustaksi. Kirjallisuuskatsauksen tuloksena syntynyt viitekehys toimi työttömien nuorten ohjausprosessin teoreettisena viitekehysenä ja täydentyi työttömien nuorten tarpeiden ja tavoitteiden ja ryhmä ohjanneiden asiantuntijoiden tiedon perusteella työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistäväksi toimintamalliksi.

Tavoitteena on, että kuvattu toimintamalli antaa uutta hyödynnettävää tietoa työttömyyden ja työttömien parissa työskenteleville ja osallisuuden edistämisestä kiinnostuneille. Kehittämistyö on edennyt siihen vaiheeseen, että on aika pohtia sen antia työttömien yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi.

Euroopan unioini ja Suomen hallitus ovat kirjanneet nuorisotakuuseen tavoitteet nuorten saamiseksi opiskelu- ja työelämään. Nuorten saaminen sosiaalietuuksien nauttijoista niiden maksajiksi on vallitsevan työllisyystilanteen lisäksi riippuvainen nuorten asenteista työn tekemistä kohtaan. (STM 2013.) Kehittämistyön tavoitteena oli kuvata nuorten yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli. Kehittämistyössä mukana olleet nuoret eivät tunteneet nuorisotakuuta, eivätkä tiensivät miten nuorisotakuu voisi edesauttaa heidän tilanteissaan kohti opiskelu- ja työelämää. Nuorisotakuun tavoitteeksi on kirjattu kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään, mutta toisaalta nuorisotakuulla luvataan 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Ryhmään osallistuneet olivat yli 25-vuotiaita, ja he olivat olleet työttöminä yli vuoden.

Työ- ja elinkeinotoimisto on uudistanut palveluitaan ja uudistamisen yhteydessä sähköisen asioinnin mahdollisuudet ovat lisääntyneet (TEM 2012, 37). Ohjaukseen osallistuneet nuoret toivat esille, että sähköinen asiointi mahdollistaa työvoimatoimistoon ilmoittautumisen ja työnhaun uusimisen ajasta ja paikasta riippumattomasti tietokoneelta käsin, mutta eivät nähneet sitä ainoastaan myönteisesti. Oman tilanteen hahmottaminen ja tulevaisuudensuunnitelmien laatiminen tarvitsi nuorten mielestä työvoimaviranomaisen luona asioimista ja tuen saamista, mutta tätä nuoret eivät kokeneet saaneensa (ks. Pylkkänen 2011, 9; Kuronen 2010, 335).

Työttömien ja sitä kautta tuen tarvitsijoiden määrän lisääntyessä on selvää, että henkilökohtaista ohjausta ei kyetä kaikille tarvitseville antamaan. Siksi kehittämistyössä kuvattua toimintamallia kannattaa jatkossa hyödyntää. Ryhmässä tapahtuvalla ohjauksella tavoitetaan samanaikaisesti useampi työtön ja taloudelliset kustannukset aikaresurssit mukaanlukien ovat selvästi yksilöohjausta edullisemmat. (Turku 2007, 87.)

Työttömän yhteiskunnallisen osallisuuden edistäminen on vaativa prosessi, missä tulee tunnistaa työttömän yksilöllinen elämäntilanne, siihen liittyvät erityispiirteet ja tarpeet, osallisuuden edistämisen osatekijät ja vaikuttavat keinot osallisuuden osatekijöiden vahvistamiseksi. Kehittämistyö vahvisti kirjallisuuskatsauksen tuloksen, että työllisyysinterventiolla voidaan vaikuttaa työttömän elämänhallinnan tunteeseen myönteisesti. (Vastamäki 2010, 2) Tulos on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä 23 kuntakokeiluhanketta ympäri maan pyrkii kehittämään työmarkkinoille integroinnin malleja työttömyyden vähentämiseksi (Työ- ja elinkeinotoimisto 2013; Heikkilä 2008, 127).

Kuvattua toimintamallia voidaan hyödyntää myös muualla Suomessa eikä se ole sidottu tietyn ikäryhmän käyttöön (Heikkilä 2008, 127). Työttömien kanssa työskentelevien tulee tiedostaa kirjallisuuskatsauksessa esiin tulleet seikat, että riittävä terveydentilan selvitys ennen työllisyysinterventioon ohjaamista on tarpeen (Nenonen & Kajanoja 2013, 14 - 15; Vastamäki 2010, 2). Ne työttömät, joiden terveydentila ja selviytymiskeinot ovat heikentyneet, eivät hyödy ohjausprosessista, vaan päinvastoin, heille voi olla siitä jopa terveydellistä haittaa. Työttömien määrän kasvaessa ja ohjauspalvelun tarvitsijoiden lisääntyessä voidaan todeta, että työ- ja elinkeinotoimiston työntekijät ovat haasteellisessa tilanteessa pyrkiessään tunnistamaan erityisen tuen ja heikom-

massa terveydentilassa olevat. He tarvitsevat palvelua, mutta palvelua ei välttämättä pystytä tarjoamaan. Moniammatillinen yhteistyö asiakkaiden riittävän ja oikean tuen saamiseksi korostuu.

Työllisyysinterventiosta on eniten hyötyä pitkäaikaistyöttömille ja niille, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Heidän elämänhallinnan tunteensa kehittyi työllisyysintervention ansiosta parhaiten. (Vastamäki 2010, 2.) Toisaalta pitkäaikaistyöttömät ovat niitä, joilla on eniten heikkoon terveydentilaan liittyviä haasteita. Pitkäaikaistyöttömien joukosta tulisi siis löytää ne, joiden stressinhallinta ja terveys on riittävällä tasolla. Niiden puutteista johtuen työllisyysinterventio voi olla jopa haitallinen, mikäli työtön ei työllisty intervention seurauksena.

Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi ja terveys, minäkuva ja ammatinvalintaan ja työnhakuun ja jatkosuunnitelman laatimiseen liittyvät aiheet ovat keskeisiä ohjausprosessin aihesisältöjä ja niillä on yhteys osallisuuteen (Rotko 2011, 47-48; Saharinen 2013, 30 - 31; Nenonen & Kajanoja 2013, 14 - 15; Vastamäki 2010, 2). Ohjausprosessissa tulee hyödyntää tavoitteellista toimintamallia ja motivoivaa ohjaustapaa, jotta yksilöllinen tilanne ja tarpeet tulee huomioiduksi ja vastuu muutoksesta ja motivoitumisesta säilyy työttömällä itsellään. Tavoitteelliseen toimintatapaan kuuluu seuranta, joka tulee varmistaa. (Absetz & Hankonen 2011, 2265; Mustajoki & Kunamo, 2009.) Yksi haastekohta kehittämishankkeissa on juuri seurannan varmistaminen kehittämistyön päätyttyä. Nuorten seurannasta sovittiin nuorten ja kuntakokeiluhankkeen sosiaaliohjaajan kanssa.

Toimintamallia hyödynnettäessä tulee huomioida, että jokaisella ikävaiheella on omat kehitystehtävänsä, jotka vaikuttavat ohjausprosessin sisältöihin (Salmela-Aro 2010, 382; Kuronen 2010, 230 - 235). Mietittäväksi jää, onko kahdeksan tapaamiskerran ohjausprosessi sopiva vai saadaanko tapaamiskertoja lisäämällä myönteisiä tuloksia osallisuuden edistämiseen? Toimintamallin vahvuus on, että tapaamiskertojen määrää ja sisältöjä voidaan muuttaa tarpeen mukaan. Muutos on prosessi, jonka eteneminen tapahtuu vaiheittain ja vaatii aikaa (Turku 2007, 55 - 63). On mahdollista, että pitkäaikaistyöttömät, jotka jäävät nuorisotakuun tavoitteiden ulkopuolelle ja kirjallisuuskatsauksen mukaan hyötyvät työllisyysinterventiosta eniten, hyötyisivät useamman ohjauskerran prosessista, jotta heidän osallisuuden osatekijöitä voitaisiin tukea ja vahvistaa paremmin.

Haasteeksi työllisyysinterventioissa tulee työttömän taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaminen. Taloudellinen tilanne on yhteydessä työttömän heikentyneeseen terveyteen ja hyvinvointiin (Wrede-Jäntti 2010, 293 - 294; Pelkonen 2012, 5; Ketelä 2012,17; Myrskylä 2011, 9). Työttömän taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaminen on mahdollista lähinnä työllistymisen kautta, mutta monella työttömällä työllistymiseen on matkaa koulutuksen ja elämänhallinnan puuteiden vuoksi. Mikäli työttömän taloudellinen tilanne on heikko, on hän vaarassa passivoitua ja jäädä aktiivisen toimijuuden ulkopuolelle kohti syrjäytymistä (Raivio & Karjalainen 2012, 17).

17.1 Kehittämistyön luotettavuus

Nyt kuvatut tulokset ovat syntyneet kirjallisuuskatsauksen tulos ja kehittämistyön tulokset yhdistämällä. Tulosten luotettavuus on pyritty varmistamaan dokumentoimalla työn eri vaiheet mahdollisimman huolellisesti. Kirjallisuushaun luotettavuus pyrittiin varmistamaan kuvaamalla tiedonkeruu-, analysointi- ja tulkintamenetelmät. Ohjausprosessissa käytetyt menetelmät ja tehdyt ratkaisut on perusteltu. (Kananen 2012, 166.) Osa nuoria koskevasta dokumentaatiosta jäi kirjallisen raportin ulkopuolelle, sillä muun muassa työttömien terveyttä ja toimintakykyä koskevat tiedot olivat vain työ- ja elinkeinotoimiston käytössä. Näin ollen nuorten terveyteen liittyvää tietoa ei ollut käytössä eikä siihen liittyvää arviointia voitu tehdä. Se heikensi tulosten luotettavuutta.

Kehittämistyön tuloksia ja niiden luotettavuutta olisi voitu lisätä käyttämällä arvioinnin tukena valmiiksi laadittua mittaria. Sisältövaliditeetti varmistetaan käyttämällä oikeita mittareita, toisin sanoen mittari mittaa juuri sitä asiaa, mitä tutkitaan (Kananen 2012, 170). Antonovskyn kehittämä 13 kohdan mittari mittaa koherenssin eli elämänhallinnan tunnetta, johon voidaan Vastamäen (2010, 2) mukaan vaikuttaa työllisyysintervention avulla. Mittaus olisi voitu tehdä ennen ohjausprosessin alkamista ja sen jälkeen ja näin oltaisiin saatu luotettava mitattavissa oleva tulos ohjausprosessin vaikutuksista työttömän elämänhallintaan.

Rakennevaliditeetilla tarkoitetaan lähes samaa kuin sisältövaliditeetilla. Sen avulla arvioidaan, kuinka hyvin tutkimuksen käsitteet on johdettu teorioista. Kehittämistyön rakennevaliditeettia on vahvistettu dokumentoinnin ja perustelujen avulla. Työttömän nuoren yhteiskunnalliseen osallisuuteen yhteydessä olevat osallisuuden osatekijät johdettiin teoriasta teoreettisen viitekehyksen käsitteiksi. (Kananen 2012, 170.)

Nuorten ohjaustumisessa ohjausprosessiin oli omat haasteensa, mitkä on kuvattu kapaleessa 15.3. Ulkoinen validiteetti mittaa tutkimustulosten yleistettävyyttä. Jos tuloksia halutaan yleistää, tulee ulkoiseen validiteettiin kiinnittää huomiota esimerkiksi otannan ja otoksen kannalta. Kehittämistyössä ohjautuneille nuorille oli asetettu valintakriteereiksi työttömyys ja ikä. Tavoitteena ei ollut yleistämiseen pyrkivä kehittäminen, vaan muutos työttömien elämäntilanteissa ja uuden toimintamallin kuvaaminen. (Kananen 2012, 169.)

Kehittämistyön taustalla olleen teoreettisen viitekehyksen luotettavuutta paransi (Johansson ym. 2007, 106):

1. Kehittämistutkimukseen käytettyjen lähteiden laatu ja määrä.
2. Kirjallisuuskatsaukseen hyväksytyille aineistoille määritelty hyväksymis- tai hylkäämiskriteerit ja niiden tarkka kuvaaminen.
3. Aineistohaun tarkka kuvaaminen ja havainnollistaminen.

Kehittämistyön taustalla olleen teoreettisen viitekehyksen luotettavuutta heikensi:

1. Kriteerit, joiden perusteella tutkimuksen luotettavuutta arvioitiin, oli määrittelemättä selkeästi.
2. Kirjallisuushaku ei täytä systemaattisen kirjallisuushaun kriteerejä.

17.2 Kehittämistyön eettisyys

Kehittämistyötä ohjasi teoreettinen viitekehys, joka laadittiin kirjallisuuskatsauksen perusteella. Kehittämistoiminnassa on tärkeää kiinnittää huomiota tietolähteiden valintaan, jotta saadaan vastaukset niihin tutkimuskysymyksiin, joihin vastausta haettiin. Tietolähteiden oikean valinta ohjaa kehittämistyötä oikeaan suuntaan. (Heikkinen ym. 2008, 44). Kirjallisuuskatsaus tehtiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheita noudattaen, jotta virheiden mahdollisuus minimoitiin ja katsaus voidaan toistaa myöhemmin uudelleen (Johansson 2007, 3 - 5; Kääriäinen & Lahtinen 2006, 39).

Kehittämistyötä tehtiin yhdessä työttömien nuorten kanssa. Kutsuttaessa nuoria ohjausprosessiin heille kerrottiin kyseessä olevan kehittämistyö, josta kirjoitetaan opinnäytetyö. Nuoret saivat itse päättää osallistumisestaan kehittämistyöhön ja osallistuminen

oli vapaaehtoista. Mukaan tulleille nuorille kerrottiin ensimmäisellä tapaamiskerralla kehittämistyön tavoitteista kuntakokeiluhankkeen näkökulmasta ja opinnäytetyön tekijän näkökulmasta. (Heikkilä ym. 2008, 45.)

Kuntakokeiluhankkeen ja opinnäytetyön tekijän tavoitteisiin laatia työllistymistä esittävä toimintamalli palattiin ohjausprosessin aikana ja vielä viimeisellä tapaamiskerralla. Nuorille kerrottiin, että heidän henkilöllisyyttään ei pysty tunnistamaan opinnäytetyössä. Halukkaille nuorille luvattiin myös toimittaa tieto opinnäytetyön valmistumisesta. Ryhmätapaamisten alussa osallistujille kerrottiin ohjaajien vaitiolovelvollisuudesta ryhmässä käsiteltyihin asioihin liittyen (Henkilötietolaki 523/1999) ja myös ryhmään osallistuvien keskinäiseen luottamuksen ja vaitioloon vedottiin.

Ohjausprosessiin osallistujien kunnioittava ja oikeudenmukainen kohtelu ja myönteisten vaikutusten tavoittelu (Heikkinen ym. 2008, 44) varmistettiin käyttämällä tavoitteellista ja motivoivaa ohjaustapaa, joka perustuu Koski-Jänneksen (2008, 46 - 47) mukaan dialogiseen vuorovaikutukseen, yhteistyöhön, kunnioitukseen, luottamukseen ja myötätunnon ilmaisemiseen. Siinä asiakas on paras asiantuntija itseään koskevissa valinnoissa ja päätöksenteossa.

Työttömyys aiheuttaa työttömälle ja julkiselle taloudelle kustannuksia sekä välittömästi että välillisesti. Taloudellisten kustannusten lisäksi työttömyydellä on vaikutuksia työttömän elämänlaatuun ja terveyteen. (Vastamäki 2010, 4.) Tarkasteltaessa työttömyyttä vähentävien toimenpiteiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä näiden aiheuttamia kustannuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä on tärkeää myös arvioida interventioiden vaikutuksia yksilön elämänlaatuun ja hyvinvointiin. Kustannusvaikuttavuutta tarkasteltaessa ei siis tule mitata pelkästään kustannuksia käytettyinä euroina vaan palvelujen vaikutuksia yksilön elämänlaatuun. Yksilön kannalta on tärkeää selvittää tukitoimenpiteiden vaikutuksia yksilön taloudelliseen tilanteeseen. (Rautiainen 2004, 70, 117.) Nuorille ei maksettu korvausta ohjausprosessiin osallistumisesta. Osallistuminen edellytti nuorten omaa aikaa ja osalle syntyi kustannuksia matkustamisesta ryhmätapaamisiin. Nuoret toivat esille, että pidempään kestäessään ohjausprosessiin osallistuminen olisi saattanut olla vaikeampaa juuri taloudellisista seikoista johtuen.

Palveluntuottajan ja palveluun asiakkaita ohjaavan tahon eli työ- ja elinkeinotoimiston tulee tehdä tiivistä yhteistyötä, jotta tähän ohjausprosessiin ohjautuvat ne henkilöt,

joiden uskotaan hyötyvän interventiosta. Kun asiakasvalintaa tehdään, yksilönsuoja ja salassapitosäännökset huomioiden tietojen vaihtaminen mahdollisista asiakkaista on tarpeellista (Henkilötietolaki 523/1999 8. §). Riittävän laaja-alainen terveystarkastus on tarpeen tehdä ennen asiakkaan ohjaamista ohjausprosessiin. Terveystilaltaan heikossa tilassa olevien työttömien koherenssin tunteen on todettu heikentyvän entisestään heidän osallistuessaan työllisyysinterventioon (Vastamäki 2010, 2). Näin ollen heille ohjausprosessiin osallistuminen olisi eettisesti arveluttavaa. Työttömien terveyspalvelut tulee olla kunnossa, jotta riittävät terveystiedot on saatavilla seulottaessa asiakkaita interventioon.

17.3 Kehittämistyön keskeiset tulokset ja kehittämisehdotukset

Kehittämistyön tuloksena kuvattiin työttömän nuoren yhteiskunnallista osallisuutta edistävä toimintamalli. Toimintamalli sisälsi kirjallisuuskatsauksen, nuorten esiintuomien tarpeiden ja asiantuntijoiden tärkeiksi katsomistaan aiheista muodostetut aiheisällöt. Nuoret osallistuivat ohjausprosessiin, mikä sisälsi yksilö- ja ryhmäohjausta.

Haasteeksi muodostui nuorten tavoittaminen ja ohjaaminen ohjausprosessiin. Jatkossa nuorten tavoittamiseksi ja motivoimiseksi ryhmään tulee kiinnittää erityistä huomiota. Työttömien nuorten joukossa on niitä, jotka hyötyisivät vahvemmassa tuesta, sillä työttömän omaa vastuuta ja aktiivisuutta korostava palvelukulttuuri aiheuttaa vaikeuksia niille nuorille, jotka kärsivät näköalattomuudesta tai elämänhallintaa vaikeuttavista ongelmista. Työttömyyden ratkaisemisessa olennaiseksi muodostuu pääsy niiden palveluiden piiriin, missä nuoret saavat riittävästi tukea työttömyytensä taustalla oleviin tekijöihin. Tärkeäksi muodostuu myös riittävä tiedotus, millä on vaikutus motivaatioon ja sitoutumiseen. (Pylkkänen 2011, 82.)

Yksilö- ja ryhmäohjaukseen osallistuneet nuoret arvioivat ohjausta onnistuneeksi. Nuorten palautteen mukaan keskeiseksi muodostui avoin vuorovaikutus. Ohjausprosessin päätyttyä nuorten elämänhallinnan nähtiin kohentuneen ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistyneen. Nuoret laativat jatkosuunnitelmat ja heidän kanssaan sovittiin seurannasta. Vastamäen (2010, 5) mukaan koherenssin eli elämänhallinnan tunteella on yhteys työllistymiseen intervention jälkeen. Koherenssin tunne tarkoittaa yksilön kykyä nähdä ympäristönsä ja eteen tulevat tilanteet ymmärrettävinä, hallittavina ja mielekkäinä. Koherenssin tunne kehittyy myönteisesti työllisyysinterventioon osallis-

tumisen seurauksena. Erityisesti sen osatekijät ymmärrettävyys ja hallinnan tunne kehittyvät. Mielekkyyden kokemus kohenee vasta uudelleentyöllistymisen yhteydessä. Elämönhallinnan tunteen kehittymistä intervention seurauksena on todettu erityisesti pitkäaikaistyöttömillä sekä ammatillista koulutusta vailla olevilla. Tätä tietoa työllisyyden ja työttömien parissa kannattaa jatkossa hyödyntää, kun asiakkaita ohjataan palveluiden piiriin.

Kehittämistyössä ei käytetty mittaria mittaamaan osallistuneiden saamaa hyötyä interventiosta, vaan arviointi tapahtui nuorten ja ohjaajien itsearvioinnin avulla. Mikäli haluttaisiin mitata tilannetta ennen ja jälkeen ohjauksen, voitaisiin jatkossa käyttää esimerkiksi Antonovskyn elämönhallinnan mittaamiseen laadittua mittaria. (Honkinen 2009, 15 - 16, Vastamäki 2010, 5). Sitä käytetään elämönhallinnan tunteen mittaamiseen kolmentoista kysymyksen avulla. Mikäli yksittäisissä elämönhallinnan osatekijöissä tapahtuu muutosta myönteisesti tai loppuarvioinnin pisteet ovat lähtötilannetta paremmat, voidaan interventiossa katsoa onnistuneen ja sen olleen vaikuttava elämönhallinnan tunteen kehittämisessä ja osallisuuden edistämisessä.

Intervention hyötyjen osoittamisesta mittaamalla voivat hyötyä niin palveluita järjestävä taho kuin siihen osallistuvat työttömät. Sen avulla osallistuja voi saada hyödyllistä ja konkreettista tietoa omasta edistymisestään. Oma edistyminen aikaansaa voimaantumisen tunnetta ja sillä tiedetään olevan yhteys osallisuuteen (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2012, 61). Jatkokehittämissuhteena on mittarin testaaminen osallisuuden edistämiseen tähtäävässä työllisyysinterventiossa. Toisena ehdotuksena on työllisyysinterventioiden pitkäaikaisten vaikutusten tutkiminen. Arviointi ja seuranta tulisi voida järjestää niin, että voitaisiin seurata, miten yksilössä käynnistyneet muutokset edistyvät ja miten niiden ylläpitäminen onnistuu pitkällä aikavälillä.

LÄHTEET

- Absetz, P. & Hankonen, N. 2011. Elämäntapamuutoksen tukeminen terveydenhuollossa: vaikuttavuus ja keinot. *Duodecim* 2011; 127: 2265-72. Saatavissa <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo99873.pdf> [viitattu 5.4.2014].
- Absetz, P. 2009. Elämäntapaohjausta voi tehostaa tavoitteellisella toimintamallilla. *Tesso. Sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti* 2/2009, s. 16 - 17.
- Ahonen, A., Hiilamo, H. & Mikkola, H. 2012. Kannattaisiko työttömien työterveyshuolto? Teoksessa: Kansallista vai paikallista. Puheenvuoroja sosiaali- ja terveydenhuollosta. 2012, s. 138-152. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Airio, I. & Niemelä, M. 2013. Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo. Teoksessa: Niemelä, M. & Saari, J. (toim.) *Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Alanko, A. 2013. Osallisuusryhmä demokratiakasvatuksen tilana - tapaustutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Allardt, E. 1980. *Hyvinvoinnin ulottuvuudet*. Juva: WSOY.
- Blomgren, S., Karjalainen, P., Kivipelto, M. & Saikkonen, P. (toim.) 2013. Vaikuttava aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin. Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 8/2013. *Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy Tampere*. 2013.
- Cederlöf, P., Gretschel, A., Kestilä, L., Kiilakoski, T., Kuure, T., Myllyniemi, S., Määttä, M., Paakkunainen, K., Paju, P., Suurpää, L. & Vehkalahti, K. 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Saatavissa <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf> [viitattu 8.5.2012].
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2013. Maaliskuun työllisyyskatsaus 3/2013. 23.4.2013. Saatavissa

<http://www.elykekus.fi/fi/ELYkeskukset/KaakkoisSuomenELY/Ajankohtaista/Julkaisu/Sivut/Tyollisyyskatsaukset.aspx> [viitattu 29.4.2013].

Erkkilä, E. & Valve, E. 2013. Osaamisen tunnistamisen ohjaus. Etnografinen tutkimus ohjausprosessista ja ohjauksen rooleista työhönvalmennuskontekstissa. Pro Gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Etelä - Kymenlaakson ammattioppilaitos. 2013. Rannikkopajat. Etelä – Kymenlaakson ammattioppilaitoksen internetsivut. Saatavissa

<http://www.rannikkopajat.fi/fi/nuoret/kenelle> [viitattu 5.5. 2013].

Euroopan parlamentti. 2012. Nuorisotyöttömyyden voittaminen - avain kestäväan kasvuun. Talous- ja raha-asiat / Työllisyyspolitiikka. Euroopan unionin internetsivut. Päivitetty 10.2.2012. Saatavissa

<http://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/content/20120203STO37184/html/Nuorisoty%C3%B6tt%C3%B6myyden-voittaminen-%E2%80%93-avain-kest%C3%A4v%C3%A4n-kasvuun> [viitattu 29.4.2014].

Euroopan unioni. 2014. Eurooppa 2020 - Euroopan kasvustrategia. Euroopan unionin internetsivut. Päivitetty 10.03.2014. Saatavissa

http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm [viitattu 25.3.2014].

Euroopan unioni. 2013. Euroopan sosiaalirahasto. Homma hanskaan - Yksilöohjauksen materiaalipakki. Nuotti - Nuorten työllistymistä tukevien palvelujen kehittämisprojekti. 2009 - 2013. Saatavissa <http://www.koulutustakuu.fi/wp-content/uploads/2013/04/Homma-hanskaan-materiaalipakki.pdf> [viitattu: 30.8.2013].

Haminan kaupunki. 2013. Työllisyyden kuntakokeilu. HaKo-hanke. Haminan kaupungin internetsivut. Saatavissa

<http://www.hamina.fi/fi/Kaupunki/Ty%C3%B6llisyyden%20kuntakokeilu/> [viitattu 29.4.2013].

Hankonen, N. 2012. Millaiset psykososiaaliset prosessit johtavat elämäntapamuutoksen onnistumiseen? Suomen psykologinen seura. Psykologia-lehti 02/2012, s. 116 - 120.

Hankonen, N. 2011. Psychosocial Processes of Health Behaviour Changes on a Life style Intervention. Terveyskäyttäytymisen muutoksen psykososiaaliset prosessit elämäntapainterventiossa: Sukupuolen, sosioekonomisen aseman ja persoonallisuuden merkitys onnistumisessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus 51/2011. Helsinki.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisyys. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus-opetusta, taidetta, tutkimista! Jyväskylä: Minerva.

Heikkinen, L.T., Roivio, E. & Syrjäla, L. (toim.) 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura. Vantaa: Dark Oy.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523.

Heponiemi, T., Wahlström, M., Elovainio, M., Sinervo, T., Aalto, A-M. & Keskimäki, I. 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 14/2008 .

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Helsinki: Tammi.

Jetsu, P. 2009. Aina ne yrittää auttaa. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto.

Johansson, K., Axelin, A. Stolt, M. & Ääri, R. - L. (toim.) 2007. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007.

Kaakkois-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2014. Tulevaisuuden askelmia rakentamassa nuorisotakuun verkostoissa. ELY-keskuksen nuorisotakuun toimintasuunnitelma. Kaakkois-Suomen ELY:n internetsivut. Päivitetty 10.2.2014. Saatavissa

http://www.kotka.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kotka/embeds/kotkawwwstructure/21080_Nuorisotakuun_toimintasuunnitelma.pdf [viitattu 13.3.2014].

Kaakkois-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2014. Työllisyyskatsaus 1/2014. Kaakkois-Suomen ELY:n internetsivut. Päivitetty 10.2.2014. Saatavissa http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/2950036/tyollisyyskatsaus+1_14.pdf/dc739e93-3c27-488a-aff3-f07de25c2092 [viitattu 16.3.2014].

Kainulainen, S. & Saari, J. 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa: Niemelä, M. & Saari, J. (toim.). 2013. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Kelan tutkimusosasto: Helsinki.

Kallio, O., Meklin, P. & Tammi, J. 2008. Kuntouttavan työtoiminnan taloudelliset vaikutukset kunnille vuonna 2006. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, työ ja yrittäjyys 4. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karjalainen, V. & Keskitalo, E. (toim.) 2013. Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kempainen, T. 2012. Well-being in socio-political context: European welfare regimes in comparison. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia , 123. Helsinki: Kela.

Ketelä, J.-M. 2012. Kiskot vievät elämään - ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto.

Kinnunen, P. 2011. Nuoruudesta kohti aikuisuutta. Varhaisaikuisen mielenterveys ja siihen yhteydessä olevat ennakoivat tekijät. Väitöskirja. Kuopion yliopisto.

Kojo, M. 2010. Pause päällä. Työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuorten elämänsäntä. Janus vol. 20 (2) 2012, 94-110.

Kokko, R. – L., Nenonen, T., Martelin, T. & Koskinen, S. (toim.). 2013. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi – Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013. Hankkeen loppuraportti. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Komonen, K. 2013. Mistä syrjäytymisessä on kysymys?

Syrjäytyminen käsitteenä ja puheena. Teoksessa: Ronkainen, J. & Punamäki, M. Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. A: Tutkimuksia ja raportteja 78. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Kotkan - Haminan työvoiman palvelukeskus Väylä. 2013. Internetsivut. Saatavissa <http://www.vayla.net/index.php/esittely> [viitattu 5.5.2013].

Kotkan kaupunki. 2013. Kuntouttava työtoiminta. Kotkan kaupungin internetsivut. Saatavissa

http://www.kotka.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=471&menupath=469,471#aa471 [viitattu 4.5.2013].

Kotkan kaupunki. 2014. Etsivä nuorisotyö ja starttipajatoiminta. Kotkan kaupungin internetsivut. Saatavissa

http://www.kotka.fi/asukkaalle/tyo_ja_elinkeinot/tyollisyyden_edistamisen_palvelut/tyonhakijoille/kotkan_kaupungin_tyollisyyspalvelut/etsiva_nuorisotyö_ja_starttipajatoiminta [viitattu: 13.4.2014].

Kotkan kaupunki. 2014. Kotkan kaupungin internetsivut. Lasten ja nuorten lautakunta. Saatavissa

http://www.kotka.fi/hallinto_ja_talous/paatöksenteko/lautakunnat/lasten_ja_nuorten_palveluiden_lautakunta [viitattu 13.3.2014].

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. 1.– 2. painos. Helsinki: Edita.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 1999:1 Vol.11.

Kääriäinen, M. & Lahtinen, M. 2006. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. *Hoitotiede-lehti* vol. 18, nro 1/2006, s. 37 - 45.

Lahti, J., Rakkolainen, M. & Koski-Jännes, A. 2013. Motivoiva potilashaastattelu kaksoisdiagnoosipotilaiden hoidossa. *Duodecim* 2013;129:2063-8.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.

Larja, L. 2013. Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. Teoksessa: *Hyvinvointikatsaus 1/2013 – Teema: Eurooppalaisten elinolot ja talouskriisi*. Tilastokeskus. Internet – sivut. Päivitetty: 11.3.2013. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html?s=0 [viitattu: 20.4.2014].

Lähde, M. 2012. Yhtä suurta joukkoa vai eri laidoilla? Kuinka syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja työttömät nuoret eroavat muista nuorista Nuorisobarometrien valossa? Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lähteenmaa, J. 2010. Nuoret työttömät ja taistelu toimijuudesta. *Työpoliittinen Aikakauskirja* 4 / 2010.

Lämsä, A. - L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirja. Oulun yliopisto.

Löfblom, K. 2013. Nuorten kokemien elämysten yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset. Väitöskirja. Turun yliopisto.

Lönnbäck, M. 2011. Miten huono-osainen voi olla osallinen? -Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Mikkola, H., Blomgren, J. & Hiilamo, H. (toim.). 2012. Kansallista vai paikallista? Puheenvuoroja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Mustajoki, P. & Kunnamo, I. 2009. Motivoiva potilashaastattelu, vaikuttava terveysneuvonta. Terveyskirjasto. Duodecim. Saatavissa http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=seh00147. [viitattu 4.3.2014].

Myllyniemi, S. (toim.) 2012. Monipolvinen Hyvinvointi. Nuorisobarometri. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 127, Hakapaino, Helsinki.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011. Edita Publishing Oy.

Myrskylä, P. 2012. Hukassa - keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Eva-analyysi 19.

Nenonen, T. & Kajanoja, J. 2012. Paltamon Työtä Kaikille -kokeilun prosesseja, haasteita ja onnistumisia 2009-2012. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi Paltamon työllistämismallin arviointitutkimus 2009-2013. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Niemelä, M. & Saari, J. (toim.). 2013. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Kelan tutkimusosasto: Helsinki.

Niiranen, K., Hakulinen, H., Huuskonen, M.S., Jahkola, A. & Räsänen, K. 2011. Työttömän työelämävalmiuksien tukeminen viranomaisverkostossa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. 2011: 48, 38-52.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Ojanen, S. 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä. 4. uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Kansallinen syntymäkohortti 1987 –tutkimusaineiston valossa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 52. 2012. Helsinki.

Pelkonen, M. 2012. Se ois yks haave, että pääsis töihin. Raportti. Oulun yliopisto.

Pensola, T., Shemeikka, R., Kesseli, K., Laihiala, T., Rinne, H & Notkola, V. 2012. Palkansaaja, yrittäjä, työtön. Kuolleisuus Suomessa 2001-2007. Helsinki: Kuntoutussäätiön tutkimuksia 84/2012.

- Penttilä, A.-M. 2012. Ketä kiinnostaa? - Nuorten kokemuksia vaikutusmahdollisuuksistaan. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Poikonen, A. Alkakaikaa nyt oikeasti kuuntelemaan meitä nuoria! Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen esteet Helsingin Sanomien nuorten postissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Pylkkänen, A. S. 2011. Ammattina asiakas? Vaikeasti työllistettävien helsinkiläisnuorten kokemuksia työhallinnon tarjoamista palveluista ja niiden toimivuudesta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Raitasalo, R. & Maaniemi, K. 2011. Nuorten mielenterveyden häiriöiden aiheuttamat sairauspoissaolot ja työkyvyttömyys vuosina 2004–2009. Nettityöpapereita 23/2011. Helsinki: Kela.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa: Era, T. (toim.): Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156.
- Rautio-Ottman, T. 2008. Työttömän asiakkaan palvelu- ja ohjausmalli terveyden edistämisen työmenetelmänä: hoitajien näkökulma. Terveyskasvatuksen Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.
- Rinne, V. 2012. Komedialla, tragdiassa ja monimutkaisia juonikulkuja - Y-sukupolven tarinoita työttömyydestä. Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Ronkainen, J. & Punamäki, M. 2013. Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Tutkimuksia ja raportteja: 78. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Saatavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55484/URNISBN9789515883674.pdf?sequence=1>. [viitattu 4.4.2014].
- Rouvinen-Wilenius, P & Koskinen-Ollonqvist, P. 2011 (toim.) Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Järjestöt suunnan näyttäjinä.
- Saharinen, T. 2013. Mielenterveydeltään pitkäaikaisesti oireilevien ja oireettomien 25 - 64-vuotiaiden terveyteen liittyvä elämänlaatu ja siihen yhteydessä olevat tekijät. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto.

Salmela, S. M., Kettunen, T. & Poskiparta, M. 2010. Vaikuttavan elintapaohjausintervention suunnittelu – helpommin sanottu kuin tehty? Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2010: 47 208–218.

Salmela-Aro, K. 2010. Suomalaiset nuoret matkalla aikuisuuteen - hyvin- vai pahoinvointia? Psykologia 45 (05-06), 2010.

Sarajärvi, A. 2011. Näyttöön perustuva hoitotyö -kuvaus toimintamallin kehittämistä. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/hyvakas/hyvakas-tietopankki/nayttoon-perustuvan-hoitotyon-vahvistaminen-terveydenhuollossa-helsinki/Documents/Näyttöön%20perustuva%20hoitotyö.pdf> [viitattu 20.10.2013].

Sarajärvi, A., Mattila, L-R. & Rekola, L. 2011. Näyttöön perustuva toiminta. Avain hoitotyön kehittymiseen. Helsinki: WSOY.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10.uudistettu laitos. Vantaa: Hansaprint.

Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P.2011. Koulutuksen yhteys nuorten työtömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000 – luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 76. 2011:2

STM. 2009. Johtamisella vaikuttavuutta ja vetovoimaa hoitotyöhön. Toimintaohjelma 2009- 2011. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Julkaisuja 18/2009. Valtion painatuskeskus 2009b. Saatavissa http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10623.pdf [viitattu 12.6.2013].

STM. 2011. Työelämäosallisuuden lisääminen on yhteinen asia. Asiantuntijaryhmän ehdotukset heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työelämäosallisuuden lisäämiseksi. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistiota 2011:4. Saatavissa http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3320152&name=DLFE-15421.pdf [viitattu 23.10.2013].

STM. 2013. Nuoret ja työ. Nuorisotakuu työllistymisen tukena. Ssosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Päivitetty 23.9.2013. Saatavissa http://www.stm.fi/tyoelama/nuoret_ja_ty_o [viitattu 29.4.2013].

Stolt, M. & Routasalo, P. 2007. Tutkimusartikkelien valinta ja rajaus. Teoksessa: Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsoaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja tutkimuksia ja raportteja sarja A51. Turku: Yliopistopaino, s. 58-70.

Sundvall, S. 2013. Nuorten työnhakuun liittyviä kokemuksia Uudeltamaalta. Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2013

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Suurpää, L. (toim.) 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto: avauksia tietämisen politiikkaan. Teoksessa: Cederlöf, P., Gretschel, A., Kestilä, L., Kiilakoski, T., Kuure, T., Myllyniemi, S., Määttä, M., Paakkunainen, K., Paju, P., Suurpää, L. & Vehkalahti, K. Nuoria koskeva syrjäytymistieto: avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 27. Saatavissa <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>. [viitattu 20.5.2013].

Sulkunen, P. 1998/2003. Johdatus sosiologiaan: käsitteitä ja näkökulmia. 2–3. painos. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Tilastokeskus. 2013. Työttömyysaste. Päivitetty 23.4.2013. Saatavissa <http://www.findikaattori.fi/fi/34> [viitattu 29.4.2013].

Tuppurainen, V. 2011. Nuorten asenteita työtä, työn sisältöä ja koulutusta kohtaan. Työpoliittinen Aikakauskirja 4 / 2010.

Tynkkynen, L. 2010. Nuoren uratavoitteeseen liittyvä sosiaalinen pääoma. *Psykologia* 45 (05-06), 2010.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Nuorisotakuu 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön internetsivut. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Raportti 15.3.2012. Saatavissa

[http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_-tyoryhman_raportti_\(2\).pdf](http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_-tyoryhman_raportti_(2).pdf)
[viitattu 8.5.2013].

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Kuntakokeilu. Työ- ja elinkeinoministeriön internetsivut. Päivitetty 3.4. 2013. Saatavissa <http://www.tem.fi/kuntakokeilu> [viitattu 29.4.2013].

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Työllisyyskatsaus. Tammikuu 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön internetsivut. Päivitetty 5.11.2013. Saatavissa <http://www.tem.fi/files/38884/TAMMI14.pdf> [viitattu 16.3.2014].

Ulfves, A.-M. 2010. Kustannuslaskenta ja -vaikuttavuus aikuissosiaalityön aktivointipalveluissa eräässä suomalaisessa kunnassa. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.

Vaarama, M, Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vasalampi, K., Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. 2010. Sisäisen motivaation ja hyvinvoinnin rooli onnistuneessa koulutussiirtymässä. *Psykologia* 45 (06-06), 2010.

Vastamäki, J. 2010. Koherenssin tunne ja työttömyys. Väitöskirja. Kuopion yliopisto.

Virolainen, H. 2012. Kokonaisvaltainen työhyvinvointi.

Wrede-Jäntti, M. 2010. Pengarna eller livet. En kvalitativ och longitudinell studie om långtidsarbetslösa unga i ett aktörspektiv. Doktorsavhandling. Helsingin yliopisto.

Ylikännö M. 2011. Sopivasti työtä ja vapaa-aikaa? Tutkimuksia ajankäytöstä eri elämäntilanteissa. Väitöskirja. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 117. Helsinki: Kela. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27398/Tutkimuksia117.pdf?sequence=2> [viitattu 3.3.2014].